

ПРОУЧВАНЕ НА РИБАРСКАТА ОБЩНОСТ В ОРЯХОВО

Николай Ненов

Регионален исторически музей – Русе

През юли 2019 г. екип на Асоциация за антропология, етнология и фолклористика „Онгъл“ направи проучване в Оряхово, където проведе серия от интервюта с представители на местната рибарска общност, срещна се с общественици и музейни специалисти. Бяха обходени църкви, пазар и гробища в Оряхово и Селановци. Групата се състоеше от Константин Рангочев, Росен Малчев, заедно с Биляна Тодорова и Ирина Милкова – студентки в Софийски университет, специалност Етнология, Искра Тодорова, етнографка в Къщата на Калиопа в Русе и Николай Ненов. Проучването бе част от научния интерес към рибарските общности по Дунав, който в последните години Русенския музей последователно развива чрез изследвания, обобщавани на научни конференции¹, както и чрез теренни етнографски изследвания², проведени в селища от двете страни на реката. Кратките филми, изработени по трансграничния проект „Мемофиш“³, бяха изгледани в Оряхово колективно от екипа и обсъждани в

¹ Виж публикациите на автора в Годишника на Асоциация „Онгъл“. Т. 18, год. XIII. „Памет – наследство – култура (Етноложката перспектива)“. София, 2019 г. и „Стари места – нови празници“. Известия на Регионален исторически музей – Русе. Т. 22, Русе 2020. (под печат)

² С помощта на „Арена Медиа“ бяха направени 30 видеоинтервюта на рибари по Долен Дунав от България и Румъния, както и кратки филми за лица и места, обвързани с рибарството, местни забележителности, туризъм, културни ценности и хранителни предпочитания, които са качени на сайта www.memofish.eu, със свободен достъп; със студенти от Русенския университет бяха направени интервюта с рибари от Свищов, Вардим, Ряхово, Тутракан, Сребърна.

³ Поредицата „Мемофиш“ за рибарските общности по Долен Дунав на „Арена Медиа“ спечели Награда на Балканската културна филмотека по време на годишната конференция в Самоков на Асоциация „Онгъл“, 2019.

детайли, като по този начин послужиха за създаване на контекст на изследването и по-лесно вписване в специфичния свят на рибарите по Дунав.

Проучването в Оряхово е принос на Асоциация „Онгъл“ към съвременното антропологическо изучаване на местни култури, общности и наследства по река Дунав. Едновременно с това, чрез привличане на студенти в теренни етнологички проучвания, асоциацията вече десетилетия продължава да работи за развитието на общността на изследователите у нас, като изкушава с наука следващи поколения проучватели. Споделянето на опит и знания по време на терен между изследователи от различни поколения представлява инвестиция в образование, която ще се отплати в бъдеще. Ето защо по време на разговорите с респондентите присъстваха повече от един изследовател, което прави проучването колективно, заради което оставам признателен на всеки един участник.

Методология

Сред целите на проучването стои необходимостта да се опише културната география на мястото, както и спецификите при местния улов на риба, названия на видове мрежи и уреди, названия на лодки, видове риба. По този начин интервюиращите ще попаднат в идентична координатна система заедно с респондентите, което от своя страна ще отключи необходимото ниво на доверие. От друга страна резултатите ще представят местната картина за свят на специфична общност, която обитава урбанизирани и природни пространства, познава ги, поради което ги именува, борави с веществен инструментариум, част от който изработва сама и извършва всекидневни практики, наследени и научени от предишните поколения рибари по Дунав в региона на Оряхово.

Изследването на местните рибарски общности в контекста на всекидневния им живот днес, формите на забавление и празничност, преживявани в годините на социализма и след това, ще се базира на предварителни наблюдения и анализи върху проведени или издадени до момента спомени за рибарски общности по Дунав, които да подготвят интервюиращия за насоките на възможния разказ. По тази причина

историко-антропологическият подход се налага като важен метод на изследването, тъй като проследява развитието на отделни антропологични категории в различни поколения разказвачи.

Биографичният подход представлява начин на изследване, който се опитва да разбере променящия се жизнен опит, прогнозите на индивидите за бъдещето, това, което вълнува хората, и как те интерпретират миналото, настоящето и бъдещето. По тази и по ред други причини, биографичният подход се налага като основен метод в настоящата работа. Биографичното изследване предлага множество сфери за изучаване, а материалите, които са релевантни при работата с този метод, могат да включат дневници, автобиографии, биографии. Ако теренната работа предостави подобни материали, е необходимо те да бъдат копирани – заснети дигитално, а не да се изземват от собствениците им. Същото важи с пълна сила и за фотографските материали. Необходимо е обаче представянето на снимките в контекст – с разказ за самата снимка, който да даде обяснение за причината за появата ѝ. Предмет на друг тип анализ са съдържащите се послания в снимката и евентуалният ѝ възможен прочит от изследователя.

Важен подход за разглеждането на житейските разкази е наративистичният, където вниманието на изследователя е насочено към реалността, която се открива вътре в разказа. Приема се, че в жизнеописателния разказ се сливат обективните характеристики на живота на разказващия и субективните значения, които е склонен да придава на своя опит. Този ре-конструктивен подход се налага от наличието на уникални примери за реконструирането на личната история и начина, по който тя бива овладяна от съответния индивид. В същата степен това е валидно за постигането на идентичност чрез разказа за собственото минало, за собствения опит и този на изследваната група. Като цяло този тип разкази ни дава индивидуалност и разкрива уникални случки и събития по Долен Дунав и региона като цяло.

Интервютата се провеждат в антропологически план, съобразен със спецификата на традиционното познание за домодерните общности, при която рибарските общности ще получат своя антропологически прочит. Интервюиращият се води от специално подготвен въпросник за структурирано интервю, но се съобразява с индивидуалните

изяви на своя респондент и се подчинява на потока на мисълта му. Въпросникът е изработен от мен за проучване на рибарски общности по Дунав и включва 75 въпроса, които разкриват връзки с технологията на практическото занимание, употребата и изработването на уредите, местата и формите на културния пейзаж, контекста на заниманието и биографичния елемент.

Места и изследователски терени, респонденти, интервюиращи и обработили аудиофайловете

В с. Долни Вадин, община Оряхово, област Враца:

Бивша автобусна спирка е превърната в „рибарска къща“ в с. Долни Вадин. Това е помещение, ползвано за сбирки на ловци и рибари, украсено с мрежи и извадени от употреба уреди – винтер, серкме, куки – кармаци, кльонк. Средата подсказва основните теми за разговора – уреди, начини на ловене и начини на приготвяне на рибата.

В Долни Вадин от няколко години се провежда инициативата „Село на заем“⁴, а основен организатор е читалище „Съзнание-1927“ и неправителствена организация.

⁴ „Инициативата „Село на заем“ 2019 търси 10 градски герои, готови за пет дни да се потопят в живота на село. Мисията на участниците е да подарят своята енергия, грижа и внимание на възрастните хора. И заедно с всичко това – да потърсят решение за съживяване на малките населени места като дунавското с. Долни Вадин“, <https://timeheroes.org/bg/saznanie-1927/selo-nazaem-2019>, посетен на 15.05.2020.

Асоциация „Онгъл“ е партньор на друга подобна инициатива „Резиденция Баба“⁵, която се опитва да срещне млади хора с традиционни начини на живот на стари места, обитавани от столетия. В този диалог между млади градски хора и непознатото минало, Асоциация „Онгъл“ се явява научен стожер и преводач между различните езици в процесите на общуване с наследството. В Долни Вадин сред участниците бе Хюлия Ахмед от Русенския музей, която има своите изследователски интереси към съвременни фестивали и диалога между култури (Ахмед 2019), поради което кметът и читалищния секретар ни очакваха и съдействаха, тъй като в лицето на Хюлия имахме доверен човек.

Иван Русинов Спасов, р. 1964 г. в с. Долни Вадин, средно специално образование. Живял е постоянно тук, с изключение на ученическите си години, когато е учил в Бяла Слатина и когато е бил войник на Връшка чука. Кмет на Долни Вадин от 1999 г. досега.

Анелия Радулова Спасова, р. 1971 г. в с. Горни Вадин, висше образование. „Тук съм си живяла с изключение на ученическите години“. Студентка в Стопанско управление във ВУАРР – Пловдив. Секретар на НЧ „Съзнание-1927“ от 1990 до сега.

Разговорът се води в бивша автобусна спирка, превърната в място за сбирки на рибари и ловци, от Искра Тодорова, Николай Ненов, Биляна Тодорова и Хюлия Ахмед.

Людмил Димитров Кръстев, р. 1964 г., с. Долни Вадин, средно образование. Завършил осми клас в Горни Вадин, след това учил три години в Берковица, една година във Велинград. Работил към горското стопанство в Оряхово до 1989 г.

Разговорът се води от Искра Тодорова и Николай Ненов в стая на читалище „Съзнание 1927“, запис: Искра Тодорова, 18.07.2019 г., дешифрама: Биляна Тодорова

⁵ „Резиденция Баба“ е една дълго бленувана мечта на Фабрика за идеи. Свързваме потенциала на младежи от града със знанието на възрастни хора в обезлюдяващи се села в един иновативен социално-предприемачески модел, в който използваме дизайн-мислене, умения за теренни етнологически проучвания и... простичката мъдрост от живота на село – при баба – за период от четири до шест седмици!“,

<https://ideasfactorybg.org/bg/резиденция-баба/>, посетен на 15.05.2020.

Веселин Цеков Михайлов, р. 1977 г., с. Долни Вадин, средно образование, запис: Хюлия Ахмед, 19.07.2019 г., дешифрама: Ирина Милкова.

Интервюто е проведено самостоятелно от Хюлия Ахмед след нашето заминаване. Работено е по установената методология и съществуващия въпросник.

В град Оряхово, област Враца:

Срещите в Оряхово се провеждаха в кафенета. Опитът от множеството проучвания в градска среда показват, че центърът е място за поява на чудаци, особняци, приходящи и твърде рядко – стари граждани. Въпреки това, едно от централните кафенета бе подходящо място за срещи с хора, които да ни въведат в местната специфика на всекидневен живот. Последователно терените ни се сменяха – кафене – място за срещи, пазар и близък парк с бирария.

Друго място за срещи бе рибарски фургон на брега на река Дунав. Там пребивавахме цял ден, за да се демонстрира приготвяне на *салamura* – вид рибена чорба, едновременно с това периодично бяха уговорени интервюта с рибари от приятелския кръг на Стели Милушев. Престоят край реката ни позволи да наблюдаваме и заснеем пристигане на ято корморани, които са открили рибен пасаж. Заедно с кормораните долетяха няколко двойки къдроглави пеликани, които също се включиха в храненето. Наблюдавахме хранене – гмуркане – плуване сред водни пръски и стотици пляскащи криле, което превърна част от Дунав в своеобразно бойно поле, тъй като според информаторите птиците не само ядат, но и убиват рибата.

Основен респондент по време на проучването бе рибарят Стели Милушев – безспорен авторитет сред останалите рибари, който с дългогодишния си опит и наследени умения, е на почит в тази общност. Контактът с него бе осъществен благодарение на д-р Евгения Найденова, директор на историческия музей в Оряхово. Колегиалността между музейните специалисти ни даде възможност не само да попаднем на отличен рибар и добър разказвач, но и да установим ниво на доверие сред общността. За това допринесе и безрезервната подкрепа на оряховката г-жа Панка Пагелска, представител на старата местна интелигенция. Достъпът до всички интервюирани рибари бе осъществен основно чрез Стели Милушев, което безспорно оказва въздействие върху разказвачите. Едни от респондентите открито споделяха истории, а други бяха по-резервирани. Естествено не всички от тях са родени разказвачи и можеха да споделят знание или преживяване.

Стели Милушев, р. 1960 г. в Оряхово, средно образование, рибар на свободна практика.

Панка Петкова Пагелска, р. 1933 г. в гр. Мизия, висше образование, живее в Оряхово от 14-годишна.

Среща в кафене в центъра на града. На разговора присъстват Росен Малчев, Константин Рангочев, Николай Ненов, Ирина Милкова, Биляна Тодорова. На свободните места на масата има още двама местни граждани, които се познават със събеседниците ни. Разговорът се води основно от Росен Малчев. В близост е пазара, който е повод за описание на квартали в града, названия и местни забележителности.

Запис: Искра Тодорова, 18.07.2019 г., дешифрама: Биляна Тодорова.

С г-жа Панка Пагелска също имаме предварително уговорена среща, а контактът с нея бе осигурен благодарение на нейната внучка д-р Йоанна Планшет, която през 2018 г. участва в научен форум на Асоциация „Онгъл“ в Самоков и работи в националната библиотека „Франсоа Митеран“ в Париж.

Втори разговор със Стели Милушев на маса в ресторант на открито на високия бряг на Дунав, присъстват Искра Тодорова, Николай Ненов, Росен Малчев, Константин Рангочев, Биляна Тодорова, Ирина Милкова и дъщерята на Стели Милушев – Милуша

Милушева. Гледката към реката е повод да се говори за мрежи и възможности за улов на риба.

Трети разговор със Стели Милушев на рибарския му фургон на брега на Дунав – барака, наричана от него „Барак Обама”, с вариант „бардак Обама“. Там гостуваме, за да ни покаже как се готви влашка рибена *саламура* с уклей. На разговора присъстват Николай Ненов, Искра Тодорова, Росен Малчев, Константин Рангочев, Биляна Тодорова, Ирина Милкова; както и Иван Михайлов, Джалмата (Юлиян Михайлов), Джени (Денислав) и неговият внук – рибари и приятели на Стели.

Видеоразказ от срещата и приготвянето на рибена саламура е приложен към електронното списание.

Марин Петков Маринов (Маринчо Рибата), р. 08.29.1945 г., в гр. Оряхово; средно образование

Работил в производителната риболовна база в Оряхово и в лодкостроителния завод в Тутракан.

Запис: Ирина Милкова, 18.07.2019 г., дешифрама: Биляна Тодорова.

Иван Георгиев Иванов, р. 1948 г., гр. Оряхово, ср. обр. – поддръжка и строеж на железен път, Пловдив, работил по специалността си 28 години, професионален рибар от 1970 г.

Разговорът се води от Искра Тодорова, На записа присъстват Росен Малчев, Константин Рангочев, Николай Ненов, Ирина Милкова.

Запис: Биляна Тодорова, 19.07.2019 г., дешифрама: Ирина Милкова.

Иван Михайлов Георгиев, р. 1960 г., гр. Оряхово, средно образование – горски техникум, след казармата четири години е в Тетевен. Работил като шофьор.

Запис: Биляна Тодорова, 19.07.2019 г., дешифрама: Биляна Тодорова

Денислав Михайлов Ризов, р. 1944 г., в с. Долни Цибър, от турски произход, основно образование, поддръжка на битова техника.

Записът се провежда до фургона на Стели Милушев, разположен на брега на р. Дунав. На разговора присъства Биляна Тодорова.

Запис: Ирина Милкова, 19.07.2019 г., дешифрама: Ирина Милкова.

Юлиан Здравков Михайлов (Джалмата), р. 1956 г., гр. Оряхово, от турски произход, специализирано средно образование, майстор готвач, моряк по р. Дунав, шофьор.

Разговорът се провежда в кафене, намиращо се в центъра на Оряхово, на разговора присъстват: Стели Милушев, Константин Рангочев.

Запис: Ирина Милкова, 19.07.2019 г., дешифрама: Ирина Милкова.

Тихомир Петров Върбанов, р. 1948 г., гр. Оряхово, средно образование, шофьор на линейка, работил в чужбина.

Записът се провежда до фургона на Стели Милушев, разположен на брега на р. Дунав. На разговора присъства Биляна Тодорова.

Запис: Ирина Милкова, 19.07.2019 г., дешифрама: Ирина Милкова.

Петър Тодоров, р.1947 г., в гр. Оряхово, средно образование. На 11 години напуска града и е живял в София.

Разговор в двора на Петър Тодоров. На разговора присъстват Стели Милушев, Николай Ненов, Искра Тодорова, Биляна Тодорова и съпругата на информатора. Присъствието на Стели и неговия авторитет на рибар видимо смущава разказвача.

Запис: Искра Тодорова, 20.07.2019 г., дешифрама: Биляна Тодорова

Местни названия, места за риболов

По Дунав:

Байкал – село на брега на Дунав, място за риболов

Барак Обама – барака, рибарски фургон

Бататовец – хълм в Оряхово, в случая – място за риболов под хълма

Бързанак – място за риболов

Гано Динин – място за риболов

Геровец – остров, място за риболов

Девети септември – остров

Двойния – място за риболов

Драксина – остров

Език – остров

Есперанто – остров, домакин на национален конгрес на есперантистите, 1934 г.

Загражден – ореховската риболовна база до Байкал

Кантара

Козлодуй – остров

Козлодуйско-хърлешкото блато

Километър 683 – място за риболов

Костята – място за риболов

Кручата

Крановете

Купаница – остров

Лумата

Масата – остров

Малджика – остров

На километъра

Наклата над Бататовец – място за риболов

Наклата на министъра

На фара

Остров – село на брега на Дунав, място за риболов

Островското блато

Петрол – място за риболов срещу петролна база

Попадия – остров

Под Ферибота – място за риболов

При Графа – рибарски фургон по прякор на рибар

При Пиратите – рибарски фургон по прякор на рибар

При Кетрала – рибарски фургон по название на риба

Прундо Гири – остров, познат и като Прундо

Рибарския плаж

Сухата чешма

Сухия порой

Свлачището – под града

Старото корито на Огоста – място за риболов, заблатено място, „има много риба“

Тополите

Траксинец – остров

Устието на Огоста

Хижа „Чайка“ – на остров Есперанто, „там правеха Нептунови вечери“, несъществуваща

Цибър – остров

В Оряхово:

Албания – название на Първи квартал

Амбар маала – название на Пети квартал

Бататовец – чешма

Васил Воденичаров – название на Трети квартал

Втори квартал – познат като Нова Америка

Димитър Благоев – старо название на Четвърти квартал

Зелена бара – чешма

Камъка – средновековна крепост с двуетажна кула, в западния край на града

Летнишка чешма – „който пие от Летнишката чешма и яде глава на шаран, оженва се тук“ (П.П.)

Нова Америка – название на Втори квартал, сред жителите имало гурбетчии до Америка, които се завърнали от там

Пети квартал – познат и като „Амбар маала“

Петър Спасич – по-старо название на Пети квартал

Пиздур маала – старо название на Четвърти квартал

Първи квартал – познат и като „Христо Ботев“

Рибарска среща – кръчма, която събирала рибарите в миналото

Румънската кралица – паметник на Свободата, на централния площад

Станке Димитров – по-старо название на Шести квартал

Сливница – днешно название на Четвърти квартал

Старата болница

Стълба – 30 метров железен стълб за пренасяне на електричество от атомната централа в Козлодуй за Румъния. Днес проводници през реката няма, а стълбовете са част от паметта за отминал период. „Румънците се грижат за техния стълб, миналата година го боядисаха, а нашия си е в ръжда, забравен“ (Ст.М.). Разположен е на хълма в близост до крепостта „Камъка“.

Трети квартал – намира се около старата църква „Свети Георги“, 1837 г.

Турската махала – разположена е на склон, в близост до река Дунав, в района на Пети квартал

Турската чешма – намира се в Турската махала

Христо Икономов – старо название на Втори квартал

Циганската махала

Четвърти квартал – по-старо названиее Пиздур маала, надолу до Дунав

Шести квартал – с Циганската махала и българска част – Станке Димитров

Названия за вятър:

Кореняк (идва отгоре, изкарва лодката от края)

Кошава (нощен, силен)

Северния (идва отдолу, задържа лодката)

Разкази за места и риболов

Оряховските рибари са добри в своята работа, което се признава от всички в града. По река Дунав има множество въдичари, които понякога пристигат от различни части на страната, привлечени от „дивия улов“ на риба. Новите биват упътвани от местните рибари, а тези, които идват отдавна, си имат любими места по дунавския бряг. Но за истински рибари се определят само тези, които ловят с мрежи и лодка. „Къцънкари“ наричат въдичарите, които според тях не могат да усетят тръпката от истинския улов, тъй като стоят на сигурния бряг, поради което не ги заплашват вълни, ветрове, водни течения, залязващо слънце, плаващи дънери или кораби. Оряховските

рибари понякога също използват въдици, тъй като те са необходими за риболов на сом с „кльонк“ – дървено приспособление, което издава специфичен звук, с който се мами рибата.

Макар и да ползват традиционни приспособления, рибарите отчитат улесняването на част от дейността им. Поддържането на лодките днес е много по-лесно, отколкото грижата за дървените лодки в миналото, поради което лодките от дърво в региона на Оряхово са единици. Работата с мрежите е ключова в риболова – в миналото памучните мрежи задължително се сушат, за да не гният, докато днес найлоновите се държат на сянка, за да не ги изгорят от слънцето. В същото време машинно произведените мрежи представляват голямо облекчение на техния труд, тъй като създаването им – изплитането на множество метри мрежа, е бавен и труден процес. Поради това днес единици от опитните рибари правят мрежи по поръчка – според вида риболов, а други само ги кърпят. Спецификата на работата изисква разнообразен инвентар – *„3.1. Един рибар, ако е рибар, трябва да има поне десет мрежи“*. Това твърдение е вярно, но не се спазва от всички, тъй като различните видове риба – съответстваща на конкретна мрежа, не винаги е налична – *„3.9. Сомът го избиха с токовете. Нема сом вече“*. Заради нови ограничения дунавската скумрия не може да се хване от мрежа с голямо око, а с малките е забранено. Поради това съществува и риболов, в който човек с мрежа наема лодка, ползва своята мрежа и се отплаща с риба за наема, като пести от лодка, двигател, фургон. Ясните икономически параметри на всяко едно излизане в реката, което представлява разход, задържа част от рибарите на брега, а други излизат поединично – *„3.10. Кой не иска да има ортак, да дели с него, оди сам“*. Риболовът се планира с оглед метеорологични прогнози, старо знание за места за риболов (*„1.6. Само оглежда и си запомня местата“*), ниво на реката и температурни амплитуди, като се вярва, че всеки рибар има както усет, така и натрупан опит от практика, която му гарантира успех (*„ще ми казва на мен попа къде да пусна мрежата...“*; *„аз не ходя нагоре при останалите, аз ходя надолу...“*). Част от рибарите споделят, че са се учили от старите, но някои от по-новите разчитат и на нови технологии, като сонар в лодката. Днес може да отчетем голям натиск върху традиционния начин на риболов, тъй като поради ниския стандарт на живот в региона

риболовът е начин на прехрана, а бедността в очите на местните хора оправдава дори незаконните действия. Рибарите не се притесняват да описват браконьерски действия – „3.11. *Който е казал, че не е ходил с бомби, излъгал е*“, като се разграничават от тях или ги представят като практика от миналото – „1.4. *С него сме ходили на 54 км от Оряхово да хвърляме бомби*“. Поради естеството на проучването, което не представя единствено моментна снимка на ситуацията, а включва и спомени, често в разказите присъства улов на моруни и чиги („1.3. *И ония чиги рибарите са наслагали така на леда*“), макар есетровите риби да са забранени от години, както и занапред.

Времето на социализма отключва спомени за нерегламентирани посещения в Румъния, където според всички рибата е повече. Българския бряг е урбанизиран и индустриализиран, а реката – пренаселена от кораби и лодки, които шумят и плашат рибата, докато в Румъния било различно – „2.1. *Повечето риба е в Румъния*“; „2.3. *А рибата е отвъде повечето, че дълбоко на брега и по-слънчево*“. Ловенето на риба в чужди териториални води е нарушение, поради което се описват случаи на заловени български рибари от румънските граничари. Оряховските рибари знаят за риболов с гарда – прегради на блата, езера или *затони*, с които се изпуска водата и се прибира рибата („3.6. *Ловеха по 20-30 тона от една локва*“). Те наблюдават и следят начините за риболов на своите колеги, като понякога отнемат улова във винтерите на румънците („*много ни мразеха румънците*“). Съседите също наблюдават какво се случва по реката – „1.9. *Той ходеше с ток и тия го не обичаха хич*“. Представата за по-богат улов при отсрещния бряг е част от фолклорното знание от двете страни на реката по нейното

протежение. Този момент е важен за осмислянето на собствената позиция в реалността и макар тя да не е производна на реално знание – заради множеството блата и притоци е естествено да има повече риба от румънска страна (която обаче никой не задържа само от едната страна на реката), показва необходимост от съотнасяне и заявяване на присъствие. Рибарите са реалност по река Дунав и тяхното движение отвъд държавни граници и забрани представлява част от начина им на съществуване. Естествено, описваната ситуация не е всекидневие – в разказите попадат екстремни, единични случаи, които са запомнени тъкмо поради тяхната изключителност. Те са част от неафиширано знание и опит и формират репертоар за разказване сред добри слушатели и колеги, а понякога стигат и до етнографите на терен.

Разделили сме разказите на рибарите в четири части, като много често темите в тях се преплитат, така както тече споменът в потока на речта им. Частта **Всекидневие** показва мястото на рибарите в градската общност, отличава единици измежду тях или пък създава колективен профил – „1.2. Тука старите рибари, немаше такъв, който да не е пияница“. Едновременно с това тази група от разкази представя пространствата на града и хората в тях, включва 27 названия на места и части от града, при което впечатляващо е богатството от имена за отделните махали. Съвсем естествено началото

е поставено с центъра на града, който веднага предизвиква представите за опозиция в пространството и противопоставяне „стари – нови“ при различните поколения граждани. Централната част се противопоставя на периферията с различните названия на махали, както и на долната част на града, която е в близост до Дунав. Паметникът на свободата в центъра с тази номинация е част от старо знание, докато масово днес мнозина го оприличавали на „румънската кралица“. В действителност фигурата на жена и посвещението на румънските войски – освободители на града, по време на Руско-турската война от 1877-1878 г., биха могли да контаминират подобен образ, но в основата му вероятно стоят силните съвременни влияния на образа на кралица Мария и присъствието ѝ в периода между двете световни войни (Димитрова, Ненов 2018). Те са особено популярни в Румъния, както и у нас в Балчик, където е построила дворец. Поради познатостта на езика в региона е допустимо тяхното разпространение и в Оряховско.

В тази част е представено и рибарското всекидневие – с устойчивото присъствие по реката, която поднася изненади, от които зависи човешки живот („1.10. Тоя ще е некой тираджия, напил се е и е паднал от камиона“), както живот на граница, която понякога се прекрива („1.7. Продавахме нафта у Сърбия“).

Частта **Околна среда и начини на риболов** разширява периметъра на познанието за местната рибарска общност, като поставя акцент върху местата за риболов и практикуването му точно там. Регистрирани са 50 местни названия, а сред тях и три наименования на вятър от различна посока и последиците от него. Тези

названия не са търсени целево, а са част от интервютата, което показва доброто познаване на средата, в която рибарите са вписани чрез всекидневната си дейност. Разказите разкриват взаимодействието между свои и чужди, показват пространства на общуване, които не се ограничават в региона („2.5. *По-рано риболувах навсякъде, из целия Дунав*“) и познават пределите на съседни държави – и Румъния, и Сърбия, а по реката – от Тутракан и Русе до Видин. Митичният за рибарите град Тутракан се свързва с изработването на лодки и до днес. В Русе през социализма е било ръководството на „Държавен риболов“, но и днес явно градът се познава добре – „има три магазина за мрежи в Русе“. Река Дунав е вечна тема за разговор на хората по нейните брегове, затова образът на замръзалия Дунав през зимата представя в пълнота живота край реката – „2.6. *На деветдесет процента сме го виждали замръзнал*“. Промените явно се случват бързо за мнозина, тъй като част от респондентите не помнят реката в лед, но знаят разкази, в които се ходи до отсрещния бряг – „2.8. *По-рано са минавали с каруци, казваха, до Румъния*“.

Познавачи на местата за риболов и уредите, необходими за риболов във всеки конкретен момент, рибарите познават реката и всички, които са свързани с нея.

Поради това те успяват да избегнат наблюдението на контролни органи („2.9. *Играем си на котка и мишка*“), да избягат на патрул, за който знаят, че има слаб двигател и се движи бавно или да се пазят от конкретен служител на смяна – „*А тук сега има един – Бойко Борисов му викат в Атомната, няма бегане от него...*“. Темата за браконьерите традиционно се появява в разказите, с което показва своята значимост,

тъй като според респондентите тази незаконна дейност е основната причина за намаляването на рибата.

Частта **Риболов** разкрива традиционни начини и умения за употреба на мрежи и уреди, с които се постига успешен улов на риба, много от които са наследени във времето от предишни поколения. Част от уредите са излезли днес от употреба, но са актуални като знание, поради което присъстват в разказите. Познати са 32 названия на мрежи, уреди и пособия. Работата с мрежи (на дъно или „на фаца“) или капани (винтери) изисква не само познаване на уреда, но и знание за мястото, дъното, брега, водата, времето, в което се поставят – „3.2. *Паднал ли е водният колец или да се е изкривил много, значи има големо рибе*“. Но дори и при закачен голям екземпляр са необходими умения и опит, за да се прибере улова – „3.5. *Накланяш лодката от десната страна, да хванеш главата в лодката*“. Понякога рибата, за която се говори, не е уловена – „3.12. *Това трябваше вашия директор да попита – коя е най-голямата изтървана риба*“. Независимо от този щекотлив въпрос, рибарите имат риба, която трябва да продадат – и тук се проявява известна носталгия по времето на държавния социализъм, когато, независимо че са им изкупували рибата евтино, пласирането ѝ е било обезпечено. Поради това образът на местния началник на „Държавен риболов“ Маринчо (по прякор „Рибата“), вече десетилетия наред не изчезва от разказите на рибарите. Заради необходимостта да имат известна видимост, свързана с продажбите на уловената риба, рибарите поддържат свои „риболовни бази“ – строителни фургони, наредени на високия бряг нагоре по реката, успоредно на пътя за Козлодуй – от Оряхово почти до устието на Огоста – „3.14. *Като види, че рибата е жива, веднага я взима*“. В разстояние от около пет километра са наредени около 40 фургона, множество от тях оборудвани с навеси и беседки в близост, част от тях с надпис „Жива риба“. До едни от фургоните има каптиран извор, който се ползва от всички наоколо, а в съседство е поставен и контейнер за сметоизвозване, което означава, че общината има ангажимент към зоната.

Частта **Празници, рибена чорба** се спира върху познанията на рибарите за околния свят, за разнообразието от животински видове, както и за начините на

приготвяне на риба – традиционни или по-нови. В разказите на рибарите се появяват 42 названия на риба по Дунав, от които само за две се отбелязва, че са придошли скоро. Интересът към рибата привлича и вниманието към цялата екосистема по реката, в която понякога рибарите не се чувстват единствените ловци, а отбелязват щети – видри изяждат „наготово“ вече уловената във винтерите риба, а пеликаните пълнят големите си торби в човките с килограми. Кормораните са другите „конкуренти“ на свободния лов, към които се храни неприязън.

Сушенето на чирози и в Оряхово е вече само спомен, подобно на употребата на примитивните ледници край реката, в които се съхранявала рибата през по-дълги периоди от време. Разнообразието от риба дава възможност за приготвяне на различна по вкус рибена чорба, като за местната общност фаворит е влашката *саламура*, при която рибата се пече или пържи, след което се смесва с врящи зеленчуци. Хранителните предпочитания в местната култура не съставят граници или противопоставяния, те са общо достояние, при което на тази основа се формира своеобразна идентичност, разпознаваща рибената саламура като типично местно ястие за Оряхово. С елемент на гордост мнозина от рибарите посочват примери измежду своите представители като най-добри в приготвянето на риба, на чорба, при подбор на зеленчуците и подправките или при разбиване на хайвер. По този начин респондентите запазват ключово място на собствената си общност при формирането на процесите на

идентичност, както и при споделянето на формите на културното наследство, носители на което са самите те.

Риболовът в Оряхово – исторически поглед

Българската част на река Дунав до Първата световна война се разделя на три части – „секции“: Видинска, Никополска, Русенска. Риболовните райони – „шенали“, са по името на градовете, центрове на околии. Оряховският шенал започва от с. Долни Цибър и свършва при устието на р. Искър. Държавата събира риболовно право, което е 20% от уловеното количество риба в пари.

Всички шенали по северната ни граница в началото на ХХ в. носят на държавата от отдаването им под наем на предприемачи годишно приход около близо 200 000 лева.⁶ В началото на 30-те години приходът от риболовно право е вече 3 469 204 лв. – Видинския шенал се отдава за 376 000 лв. годишно, Ломския – 304 418 лв., Оряховския – 348 600 лв., Никополския – 577 780 лв., Свищовския – 970 406 лв., Русенския – 892 000 лв. (Втори 1931: 41).

⁶ Вж данните за 1910 г. (Иванов 1910: таблица IV, приложение V).

Статистиката за издадените риболовни билети през периода 1900-1909 г. (Първи 1910: 72) показва, че в Оряховска околия има официално регистрирани рибари, както следва: 1900 – 3, 1901 – 65, 1902 – 52, 1903 – 82, 1904 – 84, 1905 – 84, 1906 – 43, 1907 – 108, 1908 – 112, 1909 – 82. Данните са съпоставими с Ломска или Русенска околии, които са места с по-слабо развит риболов в българския участък. В посочените региони липсват големи блата, откъдето идва голяма част от улова по Дунав, поради което са необходими повече хора, включени в заниманието (Рошкева 2020).

Промените у нас след средата на 40-те години на XX век водят до одържавяване на дейността, свързана с риболова, но на появата на „Държавен риболов“ се гледа като регулатор – както на пазара на труда, така и на пазара на риба, а и на популациите в реката. В същото време пресушаването на блата – с цел преодоляване на потенциални зарази от комари и заради разширяване на земеделската площ, води до намаляване на рибата в реката. Масовата индустриализация на България, както и на околните социалистически държави, се разпознава и днес като фактор за екологични замърсявания и отново – за спад в наличието на риба.

Названия на мрежи, уреди, пособия

Баба – кол, начело на дифан, „с този кол се задържа мрежата с въже“

Винтер – риболовно съоръжение, капан от мрежа и обръчи

Въдица

Гардове – прегради, съоръжение за задържане на рибата в затворено пространство, „от дъски румънците ги правят в един затон при тях“

Герим – куки със стръв

Дифан – вид мрежа, която се изтегля към брега

Жагъжната – плаваща мрежа, „загражда рибата“

Жилки – жило, рибарски конец

Канджа – голяма кука с дръжка, инструмент за издърпване на риба в лодката

Кепче – мрежа, инструмент с дръжка за прибиране на риба от водата в лодката

Кълонк – дървен инструмент за подмамване на сом, с който се удря във водата

Кърмаци – куки за ловене на големи риби – моруни, сомове

Кърмакуци – куки за ловене на малки моруни – чига, пъструга, „това са малките кърмаци“

Такъми – принадлежности за риболов

Крилни мрежи за скумрия

Куки

Лава – куки за ловене на едри риби

Лапташ – вид мрежа за зимно време, при ледоход

Минчок – кепче

Мрежа „на фаца“ – вид плаваща мрежа

Метач – вид мрежа

Припон – куки

Пласа – мрежа, основа за създаване на определен вид риболовни мрежи

Радина – вид мрежа за задържане на рибата към пласата

Серкме – мрежа с тежести по края във формата на кръг

Сетка на дъно – вид мрежа с тежести

Сетка плавала – вид мрежа с тежести и тапи

Скумрялница – мрежа за ловене на карагъоз, дунавска скумрия

Фаник – вид мрежа

Уклейница – мрежа за ловене на уклей

Уклейница „на лице“ – мрежа за ловене на уклей

Яну – вид мрежа, която се изтегля към брега

Названия за риба

Амур	Кетрал	Разпер
Бел амур	Клен	Скобар
Бибан	Косат	Скумрия
Бибой	Костур	Сом
Бел бобой	Михалец	Сулка
Бела моруна	Михалица	Таранка
Бела риба	Моруна	Толстолоб
Дунавска скумрия	Морунаш	Уклеј
Виза	Мряна	Фусар
Есетра	Мъздруга	Цапар
Змиорка	Платика	Чига
Каменар	Попче	Шаран
Карагъоз	Пъструга	Щука
Каракуда	Пъстърва	Якбалък

Рибарите. Има ли общност с наследство?

Рибарите в Оряхово са бедни. Мнозина от тях може би само в миналото са браконьерствали, но всички знаят за неизвестни браконieri, които зашеметяват рибата с електрически ток. Едновременно с това се дискутира, че възрастните риби се зашеметяват, докато хайверът умира от електричеството, поради което пред тях се очертава още една тема, обвързана с отговорите на въпроса – Къде е рибата?

Местните хора в Оряхово знаят, че както навсякъде, така и тук богат рибар не може да има. Въпреки това масовата безработица, ниските цени на рибата и липсата на гаранция за бързи продажби, очертават мрачно бъдеще пред тези волни ловци на дива риба. Независимо от ограниченията и органите, които преследват нерегламентираните форми на риболов, нарушителите скоро няма да изчезнат и причината за това не е в

незнанието за заплахата, която човекът представлява за екологичното равновесие и наличието на разнообразни видове риба, а бедността. Естествено тя не може да оправдае незаконни действия, но животът в социалните низини е изключително безалтернативен, тъй като рибарите в действителност живеят от своя улов и в голяма степен зависят от него. Ограниченията са реалност и те се познават добре от местната рибарска общност и дори да са преувеличени – „само 40 дни можеш в годината да ловиш“, отразяват не непременно желание за нарушаването им, а чувство за несправедливост – „4.7. По-рано ги нямаше, ние не знаехме какво е корморан“.

Знанието на рибарите за околния свят е комплексно – в техните разкази присъстват както блатата в Румъния, многобройните острови по Дунав и Атомната централа, така и конкретни места, където дъното на реката е чисто и мрежите не се закачат, за да се скъсат. Тези обекти са населени от хора, от животни и птици, и независимо от малкото риба, която се открива във водата, те знаят няколко десетки названия и различават отделните екземпляри. Употребата на мрежи с различни функции и тяхната поддръжка също съсредоточава наследено знание и умение, което отличава най-добрите измежду тях. Усвояването на това знание и на комплексните умения не се случва пред очите ни, не само защото изисква време. Всъщност превръщането на отделен човек в рибар представлява начин на живот. И тъкмо отликите в това живеене – с отдаденост към реката и локалната екосистема, вписани в живота на града, прави рибарите на Оряхово различни от всички останали. Едновременно с това те са част от рибарските общности по Дунав, към които ние като изследователи сме фокусирали своите погледи. Регистрирали сме много от техния мироглед, усвоени навици, традиционни практики и умения, устно знание – амалгамата от които определяме като културно наследство. Съществен елемент при формирането на локалното културно наследство винаги е наличието на наследници, тъй като опазването и социализацията му все повече се разглеждат като колективен процес, в който важно място заемат местните общности. Наследството, което включва знания и умения за риболов и познаване на местни културни пейзажи, подпомага рибарите умело да съчетават наличните ресурси за поминъка си със съхраняване на околната среда. Наследството има своите нематериални измерения и съдържа стойности, които

не винаги се разпознават от носителите си. Но именно осъзнаването на неговата ценност представлява ключов елемент за създаването на общност с наследство, а това рефлектира върху процесите на социализацията му и показва ефективността на взаимодействието между тях – детайли, които към момента не регистрираме. Необходимостта от активно участие на местната общност в процесите на споделянето на наследство е важна част при изграждането на идентичността на общността, с която тя би могла не само да се съотнася, но и да търси начини за управлението му, които да доведат до ползи за самата нея.

ЛИТЕРАТУРА

Ахмед 2019: Ахмед, Х. „В шепите на Демир Баба“ – наблюдения при премиерата на един нов фестивал. – В: Годишник на Асоциация „Онгъл“. Т. 18, год. XIII. „Памет – наследство – култура (Етноложката перспектива)”. ИИК „РОД“, София, 173–181.

Ахмед 2020: Ахмед, Х. „Село на заем“ и „Резиденция „Баба“. Новите възможности за българските села. – В: Годишник на Асоциация „Онгъл“. Т. 19, год. XIV. „Пренасянето на сакралност (Локално – регионално – национално)”. ИИК „РОД“, София. (под печат).

Втори 1931: Втори рибарски конгрес в гр. Свищов. Реферати, протоколи, решения. Русенска търговско-индустриална камара. Русе.

Димитрова, Ненов 2018: Димитрова, М., Н. Ненов. Гласове от Русе за Добруджа, ИИК „РОД“, София.

Иванов 1910: Иванов, Д. Нашето риболовство по Дунава и блатата му. Издава Русенска търговско-индустриална камара. Русе.

Първи 1910: Първи рибарски събор, уреден от Русенската търговско-индустриална камара през 1910 г. в гр. Свищов. Русе.

Рошкева 2020: Рошкева, Р. Риболовът в българския участък на река Дунав през първата половина на XX век. – В: Стари места – нови празници. Известия на Регионален исторически музей – Русе. Т. 22, Русе. (под печат)

ИНТЕРВЮТА

6.1. ВСЕКИДНЕВИЕ

6.1.1. Този паметник е Статуя на Свободата, ама те му викат „Румънската кралица”

П.П.: Теб не те познавам.

С.М: Защото не изскачам в града.

Случаен: Ти не излизаш ли за риба?

С.М.: Ходя постоянно.

Случаен: Ама надолу, сигурно?

С.М.: Да, какво да права нагоре – да се бутам?! Тука надолу ми е сладка работата. Като отида, фъргам две мрежи – три, прибирам се...

П.П.: Ама не те виждам и на пазара да продаваш, нито там пред Горското.

С.М.: Не, не.

П.П.: Къде си продаваш рибата?

С.М.: От вкъщи. Чистя ги, слагам ги във фризера, имам си клиенти, където си ме познават, идват си, взимат си – и така.

П.П.: А ще си дадеш ли телефона, ако ми трябва риба? Аз купувам риба само когато ми идват внуците, аз самата не съм много любител на рибата. Как се казваш?

С.М.: Стели Милушев (*диктува си телефона – бел. Б.Т.*)

П.П.: Аз имам четири внуци по чужбина и когато ми идват на гости – по два-три пъти в годината, тогава търся риба и търся поп Цанко. Сега ще те търся и тебе. Моят мъж беше любител, но в по-далечното време, когато имаше много риба. Даже помня – още нямахме хладилници, и като дойдеше съпругът ми с баща си от риболов, носи две кофи риба. И почва – носи на тая леля риба, носи на друга леля, на друга леля, защото рибата е бързо разваляща се продукция.

(*Стели плаща сметката след спор с леля Панка и другите на масата – бел. Б.Т.*)

П.П.: Ще ти купувам от рибата – не си стиснат!

С.М.: Да видим утре дали ще е хубаво времето, дали ще позволи – може да изпържим малко риба, да идем на един фургон, да седнем да пием по една чаша бира и да хапнем пресна рибичка.

Н.Н.: Ако за вас е удобно.

С.М.: На мене ми е удобно, аз съм свободен човек.

П.П.: А къде живееш?

С.М.: До старата болница.

П.П.: О, горе.

С.М.: Не – Турската чешма.

П.П.: На Зелена бара некъде?

С.М.: Преди Зелена бара.

П.П.: Някъде, където беше Тотка Пеева, в она край ли?

С.М.: „Баба Вела” спирката знаете ли? Ами тръгвате в посока пристанището, по уличката надолу и граничи със старата болница.

П.П.: Ама аз, когато те търся, ще се срещаме някъде по средата на пътя, да не ходя до у вас.

И.Т.: Споменахте свекър си – той също е бил рибар?

П.П.: Не, той беше кожухар – от старите занаятчии, но ходеше на риболов със съпруга ми. Имаха лодка, ходеха с лодката, ловеха риба.

И.Т.: Може ли да се каже, че почти във всяко семейство е имало рибар?

П.П.: Не, любители беха малко, не всеки става. Той беше и ловец, и рибар. И за едното, и за другото любител, не професионалист. Беше етичен рибар и етичен ловец. Малко се отклонявам от темата, но беше намерил една млада сърничка със счупено краче и я закарал на колибата на лозе, и вика ветеринарен лекар да я излекува. И те му се смееха други, които са браконieri, че много е вкусно месото на сърната.

И.Т.: А има ли тука Рибарска махала?

П.П.: Да, които живеят близо до Дунава. Той си държеше лодката при един дедо Пенчо – Пенчо Ходжов, помня му името. Връзваше я там и дедо Пенчо отговаряше за лодката. Той ме научи дедо Пенчо как се кърпят рибарските мрежи, та и това съм правила.

И.Т.: Дедо Пенчо сигурно е плел мрежи?

П.П.: Той плетеше и той ме научи как да кърпя мрежите.

И.Т.: (към Стели М. – бел. Б.Т.) А Вие плетете ли?

С.М.: Да. Слушам ви, щото много ми е интересно как разправя. А пък ще й кажа, че дедо Пенчо ми е род.

П.П.: Е, знаеш ги, значи не измислям нищо. А моят мъж си правеше майтап – като има гости на Орехово и тогавашният кмет ги кани на хижата - тя пропадна тая хижа, беше на Туристическия съюз. Той си купи моят мъж два килограма риба от дедо Пенчо и като стигне до остров Есперанто, намокри мрежата и все едно, той я е хванал.

И.Т.: А този, когото споменахте, че от него си купувате риба – поп Цанко, той действаш свещеник ли е?

П.П.: Да, действащ свещеник е, на частна практика. До миналата година беше параджия на гимназията.

И.Т.: Горни и Долни Вадин влашки села ли се водят?

П.П.: Да, влашки. Като ученичка имах съученички от Вадините и от Остров. Те говореха влашки и аз си записах някои думи. Например, като си говореха: „Ну мъ интересаще” и ”Мъ черпеска” и от тоя род. И си викам: „О, само слагаш некакво друго окончание”. Обаче сега, ако слушам румънци, че говорят, аз мога да схвана темата на разговора, но не мога да говоря.

И.Т.: Кажете ми кварталите колко са в Оряхово, как се казват? Махали, местности?

П.П.: Некога имаше шест квартала. Първи квартал се казва „Христо Ботев” или – сега му казват „Албания”. Втори квартал „Христо Икономов” – това е един септемвриец, загинал 1923 г., на негово име е кръстен квартала, иначе му викат „Нова Америка”. Нема друг град с две държави като нашия. Трети квартал беше именуван на името на Васил Воденичаров – това е около старата църква и улица „Летнишка”. Четвърти квартал са от тук надолу, до Дунава, той се казваше „Димитър Благоев” навремето, сега е само „Четвърти квартал”.

И.Т.: А по-старо име няма ли?

П.П.: Има, ще Ви кажа, ама малко е грозно за изговаряне - Пиздур маала, осъвременено е „Сливница”. А Пети квартал е „Амбар маала”. Нашият Пети квартал беше на името на Петър Спасич, септемвриец, адвокат, бил е в Оряхово, от Пазарджишкия край е, убит е 1923 г. И последният – Шести квартал, там влиза и циганския квартал, и българската част – „Станке Димитров”.

И.Т.: А популярно име има ли?

П.П.: Май не, поне аз не го знам.

И.Т.: Споменахте „Турска чешма” – то местност ли е?

П.П.: Турската чешма е в района на Пети квартал „Петър Спасич”.

С.М.: Там надолу си имаме Турска махала.

И.Т.: В Оряхово освен българи и цигани, има и турци?

С.М.: Много са малко, на една ръка се броят.

И.Т.: А други народности има ли? Евреи имало ли е?

П.П.: Аз не знам евреи да е имало. Имаше власи. И под нас живееше един бай Гарабед.

С.М.: Гарабед Киркоров Гарабедов.

П.П.: А имаше и Хайго – златар, и той беше арменец. Дъщеря му беше учителка по математика в Русе – Веркин Чакърян.

И.Т.: Защо на Албанската махала ѝ казват така?

С.М.: Не мога да ви кажа.

И.Т.: А на „Нова Америка“?

П.П.: Защото някой работил в Щатите и като се върнал: „Къде си бил,бе?“ – „В Нова Америка“ – и така. Но то е отдавна поне... След Девети септември 1944 г. беше преименуван на „Христо Икономов“, но си продължават да му викат и „Нова Америка“. Както нещо, като влезе в речника на местните хора – този паметник е Статуя на Свободата, ама те му викат „Румънската кралица“ обикновените хорица. Иди им обяснявай, че не е кралицата.

П.П.: Кажу край Лесковец оная чешма как се казваше?

С.М.: Капитанеца.

И.Т.: Значи: Зелена бара, Турската чешма.

С.М.: О, имаме и Бататовец тука.

П.П.: Обаче вече не тече вода.

С.М.: Не! Тече, има вода. Само че много не знаят къде се намира. Много мислат, че е долу на шосето.

П.П.: Знам къде се намира, но искам да кажа поверието, че който дойде от друг град или село в Орехово, пие вода от чешмата – Летнишката, яде глава от шаран, непременно става ореховски зет или снаха. А пък аз станах ореховска снаха, без да съм яла риба.

Информатори: Стели Милушев, р. 1960 г. в Орехово, основно образование,

Панка Пагелска, р. 1933 г. в гр. Мизия, висше образование.

6.1.2. Тука старите рибари, немаше такъв, който да не е пияница

Р.М. Я ми кажи – има ли разлика между рибарския език тук и отсреща в Румъния? Да кажем – имената на рибите?

С.М. Не, няма, разбираме се.

Р.М. Добре, примерно как е моруна или сом, как ще му кажат те?

С.М. Сом си е сом и там, и тук. На шарана имаха едно наименование друго – „крап“.

Р.М. А на уклея?

С.М. Не мога да ви кажа, не съм се интересувал.

Р.М. Дали се разбирате примерно за видовете мрежи, за имената им?

С.М. При тех е сетка и при нас е сетка. За този вид мрежи знам, за другите не мога да ви кажа. Те не са и много наименованията на мрежите.

Р.М. Колко са?

С.М. Сетка, уклеяница, скумрялница, яну, дифан – това е, ама сетките вече са два вида: на дъно и „на фаца“.

Р.Н. „На фаца“ какво е?

С.М. На фаца тапите са отгоре, а на дъно – ходи по дъното.

Р.М. А тази, „яну“ ли я каза, каква е?

С.М. Яну, това е – двама са по брега, двама са в лодката, или трима са в лодката, един по брега – с четири човека се ходи и се загражда, тя е гъста мрежа, загражда се и всичко, което е вътре... Сега е забранен този уред. Хубаво го забраниха, защото ти като заградиш

платички, шаранчета...

Р.М. Трепеш наред – така де се каже.

С.М. Да. Хубаво го забраниха, защото ти, като го изкараш на брега, който ще пуснеш по-напред? Имали сме случаи да извадиме по 80-90 килограма риба и какво сега – все едно риба трябва да го прехвърлиш ли? Хубаво го забраниха. Бомбите много направиха...

Р.М. А от Румъния идвал ли е някой да ти иска мрежа да купува?

С.М. Да, идват, дават си поръчката, правя – всичко си е законно. Баща ми и румънски, и турски – перфект, и единия, и другия език. Чича ми също.

И.Т. А турски от къде е научил?

С.М. Аз живея в Турската махала. „Турска“ – защото там много турци имаше. А! Много?! – на двете ръце се броеха, сега – на едната. И къде викаха, че турците скачат

да се бият и това-онова, кога им сменяха имената – не е верно. Тука при назе немаше, абсолютно никой не роптаеше, че му е сменено името.

Н.Н. А заминаха ли?

С.М. Не. Заминаха две-три семейства. Тука си останаха. Аз имам голем приятел турчин, с който много риболувахме. Той вика: „Къде да ода ,бе?! Какво да праа там?! Тук съм отрасъл, тук ми е всичко. Ще тръгна аз по чужбина! Нема да ода никъде.”

Р.М. А едно време делили ли са се рибарите на власи, на българи, на турци?

С.М. Не, не – всички в един кюп. Не сме се делили, всичко е сиромашия, наедно е било. И вече – кой умее. Кой умее да си прави мрежи, да скатае некой лев... Тука старите рибари, немаше такъв, който да не е пияница. О-о-оу, и като се напият у кръчмата, бият се. Вечерта – нема нищо!

Р.М. А имаше ли некая кръчма, която да е била рибарска?

С.М. Да, да. Викаха й „Рибарска среща”. Там предимно рибарите се събираха, каквото са изкарали, да го вкарат там, у кръчмата. Беше долу на Дунава. И като влезеш, кон да вържеш, ще скъса оковите да избега, такава димния беше от цигари. Ама там кръчмарят беше печен – единия път ти плаща рибата, после прибира – това е далавера!

Р.М. А кога започваше риболовът? Сега почва, когато каже държавата, а едно време?

С.М. Целогодишно.

Р.М. А като тръгне ледохода?

С.М. Като тръгне ледохода, ти не можеш да изскочиш. Правителството не е право. Плащаш веднъж 120 лв. за билет. За да си извадя билет трябва да хода на Враца. Отивам единия път – 20 лева, без яденето – само пътните, после отивам да го взема – още 20 лева, и те станаха 160 лева. Да, ама билета как миналата година ми го направиха, требваше да ида пет пъти – и ми стана 220 лева. Остави го – слагам го 120 лева, съгласен съм. Да, ама като дойде ледохода януари месец – януари и февруари са най-студените месеци, и като задуха ледохода, слагам го един месец. Тоя един месец ти не можеш да мръднеш никъде.

Каквото си изкарал, му ебаваш мамата. Че то не можеш и много да скатаеш. Така, после почваме – ветрове, дъждове, пак не можеш да изскочиш. Идват и 45 дена забрана. И ако направи човек равносметка, ще види, че некъде около шест месеца можеш да ходиш за

риба. От тия шест месеца, където ходиш за риба, трябва да направиш сметка за лодката. Ако му е дървена лодката, за ремонт за дъски и за криваци, за бланкове – то няма вече бланк, ами битум... После отиваме за мрежи – кой не може да ги прави, трябва да дойде при мене, и аз като го забавя некой ден и ще види, че четири месеца у годината риболуваш. От тия четири месеца има още минуси. Защото, ако водата е много голема, залива островите и пак не ти разрешават, в разливите не ти разрешават да риболуваш.

Не знам по Русе, по Видин, аз казвам за нашия край – тук сега юли и август – никаква риба. Водата е врела, водата в момента е врела – 26 градуса по Целзий. Риба ловиш, ама седем-осем до 10 кило риба. Ако изскочиш на пазара с 10 кило риба, примерно – по 3,50 лв., значи 35 лева, делено на две – 17,50 лв. От тия 17,50 ще отделиш 5 лв. и ще останат 12,50 лв. Ти си ходил тая нощ за 12,50 лв. – прехранвай се! За мрежи ли ще оставиш, за семейството ли... Ще ви кажа защо махам от тия 17,50 пет лева – пет лева ти е горивото, ама само бензина, маслото си е отделно. Не взимаш всеки ден масло, на десет дена взимаш една бутилка за 10 лева. И като сметнеш всичко, ще видиш... Затова казват „беден рибар” навсякъде. Гладен няма, а и богат няма, да знаете. Гладен няма, защото все едно кило риба ще хванеш да ядеш, ама богат няма, защото не можеш да направиш пари. Като тръгне толстолоба, тая година толстолоб при нас нямаше – некой ако е хванал пет-десет толстолоба – голема работа е станала! Значи, толстолоб нямаше, сом много имаше – от две кило до осем кило, доволно. Шаран също има тая година, тази пролет. Казвам „пролетта”, че сега няма.

Информатор: Стели Милушев, р. 1960 г. в Оряхово, основно образование.

6.1.3. И ония чиги рибарите са наслагали така на леда

И.М.: А старите майстори-рибари, всъщност, как са запазвали рибата да не се разваля?

Ю.М.: Връзват ги и ги държат у водата живи. По-големите.

И.М.: А примерно да ги осоляват, да ги слагат в саламура. Такива неща?

Ю.М.: Не, не. Това едно време, то преди .. Аз съм бил малък. Еми, там, слагат ги у каци, такива, като бурета, такива, само че отгоре с капаци. Па сол, па такава .. Имахме едни леденици, аз малък бех ... Че нали със сладолед се занимаваха нашите? И имаше такава – чига. Ей, такива големи чиги и ние отиваме за лед. Баща ми ме вземе. Там

леденици, вадят лед, там за сладоледа. И ония чиги рибарите са наслагали така на леда – чиги.

К.Р.: А в коприва има ли да са държали риба?

Ю.М.: Да, да. Запазва повече. там, за часове. Не е сега като у фризера.

И.М.: А ти едно време със стари рибари говорил ли си? Какво разказват?

Ю.М.: А, какво разправят? Лъжат. Хванали риба и ги крият. Че държавен риболов бяха тогава. Нали говорите за стари рибари – и ги крият у гората и аз ги намирам у чувала. И те после се връщат, че те ги носят у долу, това, при Маринчо.

С.М.: У базата.

Ю.М.: И ги крият там, у гората, у чувала. И после се връщат, ама, аз ги крада. И те дойдат и не намират нищо.

И.М.: А да са ти давали акъл как да се лови риба?

Ю.М.: Е, да, разбира се. Е, как се хвърля, с каква мрежа. Но, трябва практика. Теория не става. И да ти го кажа, няма да го възприемеш.

С.М.: Като отидем там, ще ви обясня. Защото сега и да ви обяснявам тука ... В статията с вестника, където ги дадох на Николайчо, там що-годе го описват. Журналистът описва що-годе. Там може и да има малка представа, да имате. И като ви покажа, така, на лице ..

Информатор: Юлиан Михайлов, р. 1956 г., средно образование

6.1.4. С него сме ходили на 54 км от Оряхово да хвърляме бомби

Значи, съседният фургон е на Стефан, викат му „графа”. Той е в съдружие с една жена, половината фургон е негов, половината е на съдружничката му – Светла. Правят съдружие и купуват този фургон, идват тука, залагат, почват да риболуват. Да, ама после попадат на този фургон и Стефан прави съдружие с Иван. И така Стефан има две половинки, но няма цел фургон.(*сmee се – бел. Б.Т.*). Но затова казваме: „ При Графа, защото всички го знаят, всички го познават. Ако ти кажа: „Иди на петия фургон” – ще се чудиш къде е това – от тама насамка ли е, или обратното.

И.Т. А имат ли си всички рибари прякори?

С.М. Почти.

И.Т. Изреди ми тези, за които се сещаш.

С.М. Да ги започнем от Оряхово натам – този, от когото вземахте интервю – брадатия, това е Тихомир Линейкаджията. Преди него има един Алеф, на сина му – Марел Фуко – той е облекъл жълтата фанелка и я не дава на никого. Знаеш ли защо казваме така?

И.Т. Защо?

С.М. Защото много лъже, при него 99 думи са лъжливи, стотната и тя е под големо съмнение. И така те лъже, че чак той си верва. Екземпляри всекакви ги има. Имаме тука нагоре Кетрала. Кетрала – това е вид риба, тя е дребна риба.

И.Т. Има ли друго име?

С.М. Каменар. Кетрала е старо наименование – може би турско да е или влашко, тук ще ви излъжа. Има някои видове риба, които турцитес а ги кръстили, а има други, дето румънците са ги кръстили. Якбалък – това е бяла риба, хищник, думата е турска – „як” – нещо яка риба, а „балък” е риба.

Имаме тука нагоре „Пиратите”.

И.Т. И защо им викат така?

С.М. Така е от баща им – викаха му Пирата и почнаха на единия му син, после и на другия.

И.Т. Всъщност по името на човека собственик назовават и мястото?

С.М. Не, фургона просто. Примерно ти си отседнала някъде, ще оставаш вече тек, тоя фургон се кръщава на тебе.

И.Т. Други?

С.М. Имаме Папинко, имаме Хилди, Паскала, тука са повечето прекори, много малко са имената.

И.Т. А на Джалмата, защо му викат така?

С.М. Когато е бил след казармата, дават филма „На всеки километър” и ако помните Григор Вачков с циганката Джалма и тия майсторите почват: „Джалма, Джалма” и От тогава все е така. Но е страхотен мъж, във всички отношения - и в компания, и да иде да те защити някъде, абсолютно навсякъде. С него сме ходили на 54 км от Оряхово да хвърляме бомби. Един мотор за пет минути минава един километър – значи умножавайте и правете сметка. И това е било зимата, лодката до горе пълна.

И.Т. Това не е ли опасно?

С.М. Риска на професията. Той Иван много хубави приказки каза. Ние му викаме Гюри. Но с него много се засичахме по „бойните полета”, така да се каже. Но ние като сме се засичали, не сме се карали. Има с някои се караш, защото оня е нахалник – вижда те, че си застанал и си готов да хвърляш мрежите, той мине пред тебе и почне да хвърля. Е, добре де – каква е тая колегиалност?! Тука не сме колегиални. Защо ни намразиха румънците? Румънците ни мразят, мразят ни, защото ние виждаме, е имат винтери и мани, че идеш да им вземеш рибата, ами им вземат и винтера, взимаш им инструмента и те не могат да риболуват. Имаме случаи дойдоха с лодката от татък и тука прокурора не разреши собственика да си прибере лодката. Да, ама стана така, че хванаха лодката по Румъния и айдеее... Тук имаше един прокурор, беше много проклет. Тоя прокурор съсипа тука района. Те по телевизията го даваха, по вестниците...

Аз, понеже бех станал ловджия, и бех безстрашен. Не че нещо съм направил, ами надзирателите са мои хора. Един от надзирателите дойде, докато ви немаше и обеща, че ще дойде, ама що го нема...

Информатор: Стели Милушев, род. 1960 г. в гр. Оряхово, основно образование.

6.1.5. Две деца имате без брак!

П.П.: Пагелска съм по баща, Станева по мъж. Между другото всички мои документи са на име Станева, но почти никой в Оряхово не ме знае Станева, знаят ме Пагелска, щото тук съм учила и тук съм работила преди да се омъжа. И веднъж сме на бригада (некога много ходехме на бригади) и един колега ми вика: „Абе ти защо не носиш името на съпруга ти?” Викам: „Щото немам брак с него”. И той: „Ама как?! Две деца имате без брак!” Тогав да живееш в безбрачие беше... Викам: „Така сме се договорили – докато ни е хубаво, ще бъдем заедно. Когато изстинем един към друг, се разделяме като добри приятели.” И той го взима за чиста монета, среща моя съпруг и почва: „Станев, как може ти да живееш с Пагелска така и така... немаш брак...” Моят съпруг не беше от най-търпеливите – теглил му една ореховска псувня и си заминал. Идва си вкъщи и вика: „Ти знаеш ли – аз напсувах Савчо Генов.” Той беше журналист нещо Савчо.

Питам го – „Защо?“ – „Еми, така и така.“ Бе, викам: „Тя жена ти е за псуване, не е Савчо Генов.“

Свекър ми вика: „Много пъти съм мислил да те питам защо не носиш нашето име.“

Викам: „Татко, ти помниш ли аз на колко години бех, когато ви станах снаха?“ – „Къде 20-22 г.“ – Викам: „Точно така. Гледайте ме 22 години така, както баща ми ме е гледал, и тогава ви вземам фамилията“.

И.Т.: Коя година си родена?

П.П.: 1933 г. Завършила съм бившето АОНСУ по времето, когато се изискваше за някои, работещи в партийни организации, да имат и гражданска специалност. И аз имам гражданска специалност „Икономика на промишлеността“, обаче не съм работила нито един ден по тая специалност.

Аз съм от Мизия родом. На 14 години съм дошла тук, тук съм учила и след това останах тук на работа, омъжих се и така. Мизия бе Букьовци. Аз нали ви казах, че сме карали работници от Кърджалийския край тук за тая сграда. И отиваме с един шофьор наш, ореховски, който има съпруга от Букьовци. И аз отивам с колежка, поканиха ни хората в общината, почерпиха ни кафе и аз викам: „Може ли да извикаме и шофьора?“ Дойде шофьора и вика: „Аз съм сърдит на твоя съпруг.“ Викам: „Това си е между вас.“ „Ама ще кажа защо“ – вика. „Защото сте Букьовци – главите ви са дебели като букови и сте прости като овци.“ Сега, ние отиваме там в качеството си на некакви длъжностни лица, аз му правя добрина да дойде там... Викам: „Слушай, ако не са ни дебели главите, нема да издържим на такива като вас! А овците кои са, животът ще покаже. Ти може да си отидеш вече в колата.“ Ние може да се майтапим, да се шегуваме, ама там отиваме в качеството си на служебни лица и не може така.

Информатор: Панка Пагелска, р. 1933 г. в гр. Мизия, висше образование.

6.1.6. Само оглежда и си запомня местата

С.М. На тоя, къде ви разправам – Джени, баща му ходеше сам за риба. И предимно ходеше за доктори, за големците – това накрая вече, което е интересно. Събере четири-пет-шест човека и им казва „Еди-кога си, ще имате риба“. Той се пуска с лодката днеска по течението и само оглежда, и си запомня местата – на кое место ще хвърли и

ще хване риба. Гявол старецът! На другия ден вечерта, тогава отива за риба, не отива веднага. А ние урбулешката – даваааай! Напред-назад, ама там съм хванал риба – отиваш – ама таратанци, риба нема!

Р.М. А той си планира нещата?

С.М. Да. Викаме – абе, тоя старец какво прави, бе?! Само ходи. Ние ходиме цела нощ и само хвъргаме по 10-12 мрежи, а оня отива, хвърли две мрежи и се прибира с повече риба от назе. Ние сме двама, а той – сам. Ама това е гяволъка – да знаеш, да ходиш, да гледаш и да помниш. А не на едно и също место – днеска има, утре нема.

Р.М. Те на турски ли си говореха?

С.М. Не, аз турски не знам. Нито турски, нито влашки.

Р.М. Не, самите турци помежду си.

С.М. Не навсекъде. Некои работи, като не трябва човек да ги знае, казват си на турски, предимно на български си приказват. Те са българи, бе, какви турци?!

Р.М. Е, защото всеки народ си има език.

С.М. Да. Ама ти знаеш ли, че има турци, дето не знаят турски тука?

Р.М. Е, какви са тия турци да не знаят турски?

С.М. Е, така. Изповедват религията – ядат ония кебапчета, онова свинско (*сmee се – бел. Б.Т.*)

Р.М. А джамия има ли?

С.М. Не, падна от земетресението 1977 г. се напука и... Не че падна, ами я гътнаха, защото се напука и стана опасна. Не можеш да си представиш – джамията и до нея гимназията.

Р.М. А на гимназията нищо й няма?

С.М. Понапука се малко, изпраха малко пари...

Р.М. Добре, нали тоя твоя приятел е турчин, как празнувате свети Никола?

С.М. Е какво като? То само името му е такова, бе човек – казвам ти! Тука от турците много рядко ще видиш, и то само бабичките, къде изповядват религията. Ела да те отведа да видиш прасета как гледат.

Р.М. А турската чешма – „турска е”, защото е в турската махала?

С.М. Да, да. Обикновена чешма. Не си ли виждал по пътищата чешми?

Р.М. Има ли корита за добитък?

С.М. Едно корито, малко

Р.М. Колко сопки има?

С.М. Една. Беха две – едната с по-голям соп, другата по-малък. Тая с големия соп се задръсти, никой не иска да каже къде е шахтата и – замина. Другата остана и аз само от нея си пия вода, от чешмата не пия. При нас водата е нещо неопишимо.

Р. М. Къде е водохващането?

С.М. Горе у Циганската махала, най-нависоко. Където е тоя баир – източно.

Р.М. А Турската махала е близо до брега?

С.М. Да. Значи, петдесетте години на XX век Горско стопанство дава на сиромасите дворове по крайбрежието на Дунава. От началото на града, до края – край Ферибота. И 10 години имаш право да садиш дръвчета, да строиш къща, каквото искаш. След 15-тата година, немаш право да отрежеш едно дърво. И много хора са вземали имоти там, и градът беше долу край Дунава. Постепенно започнаха да взимат къщите от Горското. Не че ги вземаха нещо да садят и да правят – е така останаха пустиняци, и всичко замина.

Информатор: Стели Милушев, р. 1960 г. в Оряхово, основно образование.

6.1.7. Продавахме нефта у Сърбия

К.Р.: Като беше югославията, когато не вървяха корабите, повече риба имаше ли?

Ю.М.: Вървяхме, как? Вървяхме, как? Продавахме нефта у Сърбия.

И.М.: А рибата повече ли беше тогава?

С.М.: Значи може би от бомбите, къде такава ... Много риба имаше измряла. Може би от бомбите.

К.Р.: Бомбардировките.

Ю.М.: Па ние като бяхме с дълбачката и има-нема и като дойде някое ято, толстолоби, имаше много, и само събираме.

И.М.: Коя година това?

Ю.М.: Ми преди седем-осем имаше толстолоби много. И на кораба такава и си хванем нещо, ако вадим инертни материали от Дунава – баластра, пясък. Копаме за инертни

материали. На кораба бях моряк. Кранчия. Ми, нямаше какво да правим през свободното време и си извадим професионален билет, там и си ловехме. Тука на Козлодуй, на Кранното, там на...

К.Р.: Къде е била тая дълбачка?

Ю.М.: Е, тука, над Огоста. Има кранове там. Пясък вади и се пресява, нали, ама и промива филц, качъл, пясък, промит, такъв. За строителни ...

И.М.: Вие с румънските рибари срещате ли се по реката?

Ю.М.: Някой път.

И.М.: А разбирате ли се?

С.М.: Те си приказват на румънски, ние на български и се разбираме, глухонемския.

К.Р.: Те всъщност до тяхната половина, а вие в ...

С.М.: Да. Как да ви кажа? Допреди 10 години – 15, те само покрай брега, на 20 метра, 30 от брега. Това беше. Не смееха да мръднат. Сега вече почнаха постепенно малко повече да изкачат. Не мислете, че и като влезнем в Шенген така ще си ходим. Няма, бе, хората са си казали – път. Трябва през този път да се мине. Те трябва да имат някак си контрол.

Информатор: Юлиан Михайлов, р. 1956 г., средно образование

6.1.8. Рибарски кантар

П.П.: Случва се – в едно семейство се ражда бебе, но не в родилен дом, а в къщи. И какво ще правят сега – трябва да го премерят колко тежи. Е – ще викат комшията, той има кантарче, ще го премерят, от тия кантарчета на пружинка. Колко мислите е излязло бебето? – 23 килограма!

(Всички се смеят – бел. Б.Т.)

С.М.: Рибарски кантар! Имаме го в действителност тука в града.

П.П.: Да, коя риба е изпусната, знаете колко килограма е била. И един истински случай тука от Орехово. Ти си ореховчанин – името Цицел говори ли ти нещо?

С.М.: Не.

П.П.: Той почина преди няколко месеца в Пловдив на деветдесет и кусур години. Като завършил гимназия, първата година не е влезъл студент и е работил в самодееен състав.

И рибарите и ловджиите са правили вечеринки. И подготвили некаква сценка, в която той участва и трябва да покаже как хвърля серкмето, обаче за да го вземе, трябва да си свали панталона. Обаче в бързината и смущението, той си смъква и долните гащи. След което става известен Цицел с това, че си е показал нещата на сцената. И момчето напуска Оряхово, не се връща дълги години, конен спорт завърши към Спортната академия.

И.Т.: И това заради рибарите и рибарството!

П.П.: Да, да направи кеф на рибарите.

Информатори: Стели Милушев, р. 1960 г. в Оряхово, основно образование, Панка Пагелска, р. 1933 г. в гр. Мизия, висше образование.

6.1.9. Той ходеше с ток и тия го не обичаха хич

И.М.: За винтера може ли да ни обясните?

И.Г.: Винтера ли? Той, Стелката, ще ви обясни. Това са кръгове и за тех е мрежатта. Тя влиза навътре и си отива там в коша, и вече излизане нема от там. Отпред се слага пак мрежа. Тия отсреща, румънците, имат много хубави места, дълбоки. Там с винтери, те много хубави винтери правят, по-високи от мене. Понеже там нямат много такива, които ходят с ток, с бомби и имат много хубава риба.

И.М.: Тука са повече по нашия бряг, така ли?

И.Г.: Ужас е тука. Тука даже, един почина. Той ходеше с ток и тия го не обичаха хич. Примерно, си фърлил въдиците и той минава там със ток и бие. Понеже ходи сам, да не дели улова и парите. Там някъде нагоре стана тая работа.

И.М.: Ударил го е ток ли?

И.Г.: Не, не. Да е бил с друг човек, да го е спасил. Той с диабет, получава диабетна кома, пада от лодката у водата и отива на кино.

Информатор: Иван Георгиев, р. 1960 г., гр. Оряхово, техникум.

6.1.10. Тоя ще е некой тираджия, напил се е и е паднал от камиона

С.М. Минавам с лодката и гледам – той не че е паднал, а решил да слага край на живота си. Идва от Враца първо прави опит да се обеси във Враца – неуспешен. Вероятно

защото с жена му и дъщеря му не са имали тема на разговор. Дъщеря му – старша медицинска сестра, секретарка на Главния, жена му не зная каква е. Но само са му натяквали, че е бил миньор, пенсиониран и само тежи вкъщи и не дава никакви пари. Санитарите ми разправят – „Знаеш ли тая колко те пцуваше у болницата!?” викам: „Чакай, какво лошо съм направил?” минавам и го гледам на една пръчка – ей така се хванал и се сгушил. Аз отначало като го видех си викам – това е некаква кукла. Да, ама като минаваме с лодката покрай него и му видех главата ей така – по вълните. Тогава не знам какво ми стана. Значи това е чувство неопишуемо. Запирай лодката – викам – това е човек. Викам на братовчед ми, че бех с него. Скачаме веднага на лопатите и веднага при него. То е зима. Друга лодка нема по Дунава, кораба мина преди два часа, не е и от кораба. А той с една моряшка тениска. Тоя ще е некой тираджия, напил се е и е паднал от камиона, от Ферибота – така ми мина през акъла. Вземахме го, съблекохме му дрехите, увихме и тръгнахме. И след един километър бензина свърши. Ама ни остава още един километър до Ферибота. Махаме на Ферибота на моряците, правиме некакви знаци. Забелезаха ни, и по мегафона – какво става? Бързо викай линейка – един паднал от вазе – така мислиме. Ами като дойдоха полицаите на Ферибота... Абе, ей, ние трябва даси ходиме, бе ей! Ние трябва дас и оправяме инвентара – мрежи, мотори, рибата. Не! Тука! Тоя те разпитва, остави те, другия почва – да видят дали е самата истина, къде им казваме. Падна тъмницата, дойде тоя Тихомир, та го натовари, и айде у болницата. Какво ми стана – толкова ракия съм изпил – не мога да повервам! Искам да се напия да мога да забравя – не мога! Отидох в кръчмата – и до сутринта. На сутринта станах и отивам в болницата. Вторият ми баща беше в болницата механик. Отивам при него и той ме води. Влизам – „Добър ден!” – „Добър ден!” – „Познаваш ли ме? Аз съм един от тия, дето те спаси”. Нося му за ядене – вафли, бисквити, компоти... И жена му като се изпречи срещу нас и като вика: „Това не е нужно!” – Викам: „Чакай, бе! Ей ви телефона, ако имате нужда, ще изнамеря дрехите чрез полицаите.” И тя като скочи към мене като некая орлица: „Не ни требват дрехи, не ни треба нищо, нема да ти се обаждаме.” Значи толкова жестоко се обидих: „Майната ти! Ту да ти да еба мамата!” Препцувах я. Е, па, как нема?! Аз съм й спасил човека, тя да ми сере у устата! Има много хора неблагодарни.

Информатор: Стели Милушев, род. 1960 г. в гр. Оряхово, основно образование

6.2. ОКОЛНА СРЕДА, НАЧИНИ НА РИБОЛОВ

6.2.1. Повечето риба е в Румъния

П.П.: Сещам се едно време бай Спас Велчев, ти го помниш. Те ходеха с Данчо на риболов и той им казваше нещо, само че на влашки: „апа маре, пеще нуе, апа мика – пеще нуе.“ Което значи „Водата е голяма няма риба, водата е малка, пак няма риба“.

М.М.: Това е една от най-разпространените рибарски рими. Влашкият акцент, влашкият уклон, ако искаш, идва от Румъния. Тука няма нищо чудно.

П.П.: Интересно ли е това, че наши рибари ходеха в румънски води, да ловуват риба.

И.М.: Защо?

М.М.: Това е останало от край време, че повечето риба е в Румъния. Никой не може да даде обяснение. Тук ще срещнеш 330 приказки, че водата е по-спокойна, че водата е по-чиста, че тук е мръсна, водата е много малка, значи ниска, ниско ниво.

И.М.: Че там водата е чиста, а тука не е и затова рибата отива там така ли?

П.П.: Сещам се едновременно, Тошко Митев, като беше кмет. Разни гости канеха. Той немаше лодка, Данчо с лодката и му казва: Данчо в толкова часа, като направиха хижата, да дойдеш. Какво правеше моят Данчо, иде сутринта при дедо Иванчо Ходжов, купи два килограма риба, стигне до Есперанто, намакри серкмето и носи рибата, все едно той я е хванал.

И.М.: Как се наричат различните мрежи, рибарски?

М.М.: Различните мрежи рибарски. Започваме да речем...

П.П.: Уклейница. Уклейница е за най-дребната риба. Тука към най-дребната може да се включи и бибан.

М.М.: Бибан. В скоби бобой. Дрбена, бодлива риба.

П.П.: Да му мисли кой я чисти...

И.М.: Други мрежи?

М.М.: Сетка на дъно. Сетка плавала. Това са най-често срещаните видове риби. Това значи, че лови рибата плавайки, докато сетка на дъно се застопорява на дъното. Иначе има си и специализирана риба – скумрялница, която си е за скумрия специално, разперник и това, дето ти одева спомена – кърмаците. Това са големи въдици, за големи риби.

И.М.: Кой ги изработва тези мрежи?

М.М.: Мрежите ги изработват рибарите. Има, разбира се и най-срещано е в Тутракан, в Тутракан има такива плетачници.

И.М.: Тези, които си ги правят сами от къде се учат да ги плетат?

М.М.: От дедо и от баба. Занаят предаван от бащи на деца.

И.М.: Колко време отнема да се изработи мрежа?

П.П.: С различни очи викаха на дупките. Дедо Иванчо Ходжов ме е учил с такава игла, сега се сещам, че съм кърпила на Данчо мрежите некой път.

М.М.: Най-често употребяваната, има и други термини, но най-често употребяван термин за големина на мрежата, като височина от дъното, от оловото, до тапите, това е най-честата мерка – очи, колко очи ти е мрежата? Очи е окото.

П.П.: Дупката... Маринчо, извинявай, това загъжната за какво беше?

М.М.: Жагъжната гради рибата. Значи по тия рибарски термини, рибарски понятия, жагъжната е от рода на плаващите мрежи, от рода на които знаеш по рибарски термини, по рибарска практика, знаеш, че там има риба, по различни показатели, това, дето говорехме одева за мъха, за разните другите, знаеш тук има риба и тук се хвърля.

П.П.: Показва, че има риба. Маринчо, кажи ми какво беше това, единият газе във водата, другият ходи по брега и нещо влачат там, това ли е загъжна?

М.М.: Не, това е малка браконьерска... браконьерски рибарски уред. Браконьерски такъм. Иначе, мрежите, които ти казваш – ян.

И.М.: Какво е ян?

М.М.: Ян, яну, е такава мрежа, но размерът на очите определя наименованието. Наименованието като казвам, не казвам наименование литературно, не казвам наименование ихтиологично и биологично, просто от живота, от практиката, на рибарски, казано на рибарски език.

И.М.: А яну е... колко е голямо?

М.М.: Яну е окото на яното и на дифъна, това са двата вида най-дълбоки, айде най-дълбоки не, но най-често употребяваните. Яну и дифън, размера на окото започва от 8-10 милиметра, стига до 20. Размерът на януто и на дифъна. Това е т. нар. на рибарски език, метач. Той е метач, защото тук се предполага, че е мътилото и тук има риба. Фърля се от брега, отива се навътре, навътре, загражда се, дърпа се накрая и това, което остане в торбата и затова метач.

И.М.: На дифана ли му казват метач?

М.М.: Да и на януто.

И.М.: Има ли риба, която рядко се хваща тука?

М.М.: Има, това е михалица, на първо място я слагам.

И.М.: Тя едра риба ли е, или е малка риба?

М.М.: Михалицата, обикновена е, като платиката, като маздругата. Само че тя иска студ. Има ли ледоход, има михалилца.

И.М.: Ако замръзне Дунав, има ли рибари, които отиват навътре, които изкопават дупка в леда?

М.М.: Говорят, че е имало такива, но аз не мога да кажа... Виж, при ледоход, 60% ледоход, имаше рибари, които отиваха, една мрежа, тя беше специална за ледоход, се казваше лапташ. Тя има особена форма, като при другата мрежа може да разтелиш, може да я разтелиш по течението или там, дето си си избрал местото, а тя искаше специално да има дупка. Тя и самата мрежа е специална, като ръкав.

И.М.: Кога намалява рибата през годината?

М.М.: Това са различни периоди. Непредсказуеми. Различните видове са с различни предпочитания към времето, към климата. При жегата обикновеено и най-вече при ледохода. То и нормално, като се замислиш. Вярно, имало е улов, имало е години, говоря за практиката си, когато са поставяни рекорди по улов и то именно в лошо време, в ледоход. Колкото и парадоксално да звучи и невероятно, но изглежда и тя си има някакви правила.

И.М.: Има ли в определено време да се лови най-много определена риба?

М.М.: Има такива рибарски приказки. Аз, обаче, такова нещо немога да кажа. От мойта практика, единственото нещо което, казвам и го потвърждавам, има си сезон. Например скумрията. Скумрия не можеш да хванеш преди март месец и след юни месец, да си стъпиш на врата.

И.М.: Другите риби имат ли си сезон, както казвате, за улов.

П.П.: Уклея също си има сезон.

М.М.: Да, трябва да е топло.

П.П.: Маринчо, обясни за замърсяването, как се отразява на улова.

М.М.: Много. Много се отразява замърсяването. Има такива рибарски приказки, да не казвам легенди, защото просто не си заслужава това да го казваш, че е легенда, че се събирала, тук се събира риба. Тук има много риба, защото много гарвани има.

И.М.: Вие знаете ли растителността по островите и по поречието каква е?

М.М.: Не, освен това, което го виждам, което го виждам, като...

П.П.: Върба, топола... Сетих се за Славчо Илиев от горското, той беше писал дисертация за върбите и си беше кръстил момиченцето Върбинка.

И.М.: Затон знаете ли какво е?

М.М.: Затон е мястото, където рибата предпочита да се събира, най-вече за мръстене. Това е затон. Това са обикновено тихи места или айде да го кажем на общоприет език, това са заливчета. Само че бандитите отдавна ги ликвидираха заливите, най-напред с тротил, като взрив. След това излезе на мода и електроулова, който окончателно я унищожи. Особено електроулова, знаеш ли, появявала се е риба на места, където стари рибари са се чудли и са се маяли от къде накъде косат, подобен на платика, от къде на къде тука е дошъл. И те си го обясняваха по това, че бомбаджиите, като... примерно, напълнил е една касетка с бомбаджийска риба, обаче не сичката риба е умряла, примерно има някоя която не е засегната въобще и земайки тая риба по съвсем естествен начин и премествайки местото, тръгват приказки, че видиш ли ти, това е нова популация. Няма никаква нова популация.

П.П.: Има ли такива бомбаджии сега?

М.М.: Има, има. Мога спокойно да кажа, че като прибавиш тяхното число, те са едни и същи браконieri. Те са много повече сега. Например, от ония дена, незнам какво пак

приказвахме за тия, браконьерите. Като чух, почнаха да ми говорят, как сега от вътрешностите на рибата слагат бъзе, мелят бъзе.

И.М.: Какво правят с това?

М.М.: Захранка било това. Понеже бъзето било отровно.

И.М.: Да отровят рибата и така да я ловят?

М.М.: Да, да.

П.П.: Щото се сещам за един случай, малко отклонение. Синът ми беше малък, дъщеря ми не е родена и аз намирам голямо парче кашкавал в хладилника и го панирам. На другия ден Данчо вика къде ми е кашкавала. Викам какъв кашкавал, ми така и така, ми аз го дадох на... снощи помните ли какво ядохте. Затова съм запомнила, че той си правеше качамак, па го оцветяваше, а това било само за любителите, сега разбирам.

И.М.: Значи с електроулов, с взрив и с отрова я ловят рибата браконьерите?

М.М.: Тия с тия отравяния, аз например, не съм виждал, не съм виждал такава риба, но знам много добре, че се занимават с бъзето. Как се казваше на това бъзе? Не мога да се сетя.

И.М.: Тука наоколо има ли пресушавани блата?

М.М.: Разбира се – големи блата, които са пресъхнали от самосебе си и такива, които са пресушавани заради маларията.

И.М.: Къде са се намирали тия блата тук?

М.М.: Козлодуй, Остров, иначе по-малки и съпътстващи тия, обикновено на деривация, деривация ще рече малкото в големото.

И.М.: Тук, около Оряхово има ли такива?

М.М.: Това е около Оряхово – Островското блато и Козлодуйско–Хърлешкото блато. Хърлец е село. Осем километра от Козлодуй, шест от централата.

И.М.: Сега няма такива блата вече наоколо?

М.М.: Има блата, има като водно обитание, нека така да го наречем.

И.М.: Т.е. в тях има риба?

М.М.: Риба толкова не, колкото птици – патици, гъски, водоплаващи. Другите са чайки.

И.М.: Браконьерите, като улавят риба, къде я продават.

М.М.: Браконьерите се крият по къшетата. Нема да излезе, защото браконьерството е забранено. Сега не знам как е, но едно време това беше много трудно. Глобите бяха много големи. Глобите бяха фантастични, за оня стандарт, за онова време. Определено бяха фантастични.

И.М.: Сега знаете ли дали следят за браконьерство?

М.М.: Има такава агенция. Как се казваше... Институт по аквакултури, нещо такава.

И.М.: Тука хващали ли са във вашия район, в Оряхово, браконiere, да ги наказват?

М.М.: Много, аз също, едно от задълженията в трудовата ми характеристика, беше да ходя да ловя, така се казваше, браконiere. Какво значи браконьерство, специално за Дунава, дори и за морето немога да направя разлика, защото отделния уред, с който упражняваш тоя... щом вече излиза от въдичарството, става промишлен риболов.

И.М.: Добре вие едно време какво сте правели с тях?

М.М.: Съставях му акт, въз основа на нарушението, което е направил. Напр. Риболува със забранен уред. Има уреди, които са забранени – това са уредите за промишлен риболов. Тука слагам седките, ян, дифън, кърмаци.

И.М.: Ако някой, който не му е професия да упражнява промишлен риболов и ги използва, се наказва така ли?

М.М.: Да. за тоя вид риболов се издаваше вид документ – удостоверение за промишлен риболов. Удостоверението за промишлен риболов ти дава право да работиш с този забранен, той не е забранен, той е тежък риболовен инвентар, но влиза в категорията на забранените за общ риболов, на общо основание. Тука минава една ясна граница – промишлен и любителски.

И.М.: Любителския може да се изпълнява с въдица и с мрежи само?

М.М.: Любителския с мрежите, които разрешават да влизаш при определени условия, при определени норми е серкме и кепче. За любителски риболов и то обикновено след залез. По принцип любителския риболов не може да се упражнява в светлата част на деня, но тоя принцип е като много други принципи в България – на книга.

И.М.: Имало ли е по твое време, когато ти си работил да се наказват такива рибари, които ловуват през деня, любителски.

М.М.: Разбира се, съставя им се акт въз основа на закона за рибарството и аквакултурите. Тоя закон е от Византийско време..М.: Сега следи ли се? Сега спазва ли се този закон?

М.М.: Има органи за тая работа, но колко го спазват. Иначе ако става дума за самия принцип да се спазва от обикновения човек, нарушава се масово.

Информатори: Марин Маринов, р. 1945 г., в Оряхово; средно образование

Панка Пагелска, р. 1933 г. в Мизия, висше образование

6.2.2. Тези места, на километъра, стават за мрежа за дъно

Н.Н.: Вие говорихте, че сте ходили с лодка. Колко събира една лодка? До колко човека?

Л.К.: С тия дървените качвах до пет човека. До 5,80 е дълга лодката. В момента, тия пластмасовите „тутраканки“ са от 6.20 има и 6.50, 6.80, зависи от стандарта, от поръчката на рибаря, който иска.

Н.Н.: От къде ги вземахте дървените лодки?

Л.К.: Това беше пак от Тутракан. Тогава вече с корабите, тия пътническите. Плащаш си и ги качват, и идват до тука. Тука ги разтоварват и вече идваш.

Н.Н.: Колко риба побира една лодка?

Л.К.: В смисъл?

Н.Н.: 600 кг, 800, тон?

Л.К.: Тая моята дървената, преди четири години я продадох, беше около 350 кг. То си е дърво. Навсякъде дърво – няма никакви пластмаси. Това защото е по-дълбока дървената, отколкото пластмасовата.

Н.Н.: Сам ли ходите като пускате мрежи?

Л.К.: Да, ходех сам. Имах партньори, но просто не бяха сериозни. Те гледаха само да си вземат рибата и да бягат. Аз бях учител и ги учех. То си има определено. Примерно, мрежа на дъно, да стигне място – с камъни, с тежести. Примерно, на мрежа на 50 м – до 12 тежести, но трябва тежестите да са еднакви. Накрая вече хвърляш още един поголем, накрая три, абе много тежести, да държи мрежата на дъното, да не бега.

Н.Н.: Къде най-често ходите за риба? На кои места?

Л.К.: Тук, отсреща, където е музея.

Н.Н.: Как му викат там?

Л.К.: 651.

Н.Н.: 651, на километъра?

Л.К.: Да, на километъра, имаме на 662, 663. Те си има водата как е, зависи течението как е.

Н.Н.: Дъното важно ли е?

Л.К.: Важно е дъното. Защото има много закачки и не знаеш къде са закачките.

Н.Н.: Чистиш ли ги?

Л.К.: Не, просто са скали. Има от кърмаците, хвърлени с такива котви и с големи камъни. Просто, влезе ли тая мрежа, няма вадене – докдето си извадил – 10-15 м. Режеш и край. И с двигател съм се мъчил, и няма.

Н.Н.: Имат ли местата по реката различни названия, освен километър?

Л.К.: Имаше тогава, забравих да ви кажа. Когато имаше този билет рибарския от държавата, ни контролираха. Тука имаше фургон на граничните. Примерно, 19:00 часа вечерта се прибираш, пишеш я в книгата. Те те отбелязват и сутринта отиваш пак. Пак наново пишехме – от тоя километър, до тоя километър: еди-колко си часа. От 20:00 до 19:00. Ако продължиш от 19:00 до 22:00 вечерта, трябва пак да дойдеш наново. Това е преди демокрацията. И сега е определен тоя билет. Сега в новия билет е определен от кой километър, до кой километър риболуваш. Например, 62-ри до 48-ми километър. Ако искаш, и по-надолу, ама там е границата с Румъния, това пише на тоя билет.

Н.Н.: Тука с Горни Вадин можете ли на едно и също място да ловите?

Л.К.: Не, там вече рибарите си знаят колко човека и си знаят местата. И тука си е същата работа. Както е сега. Кметът си има определено място, тоя си има друго място.

Н.Н.: На кое място каква риба излиза, знае ли се?

Л.К.: Тези места, на километъра, стават за мрежа за дъно. На место, не е течаща мрежа. За уклеяница е пак „на лице“ и отгоре, пак застоява – не се движи, на едно место.

Л.К.: След тази мрежа има определени места към 80-100 м, може да се хвърли „герим“. Това е куки – 15 куки със стръв – попово прасе, пиявица, червеи, скакалци и сапун, домашен, на кубчета.

Н.Н.: Какво хваща?

Л.К.: На сапуна – мряната, а на попово прасе и пиявица – сом.

Н.Н.: Има ли забранени места, където е забранено да се лови риба?

Л.К.: Забранено място е в Румъния.

Н.Н.: Не дават ли?

Л.К.: Те си ми дават, просто е опасно. Мен са ме хванали два пъти.

Н.Н.: Бият ли?

Л.К.: Не, просто много разправии.

Н.Н.: Румънци идват ли насам?

Л.К.: Не, по-добри риби има при тях. Защото е по-голяма дълбочината там, 12-13-14 метра. Предимно само надънно, надънна мрежа, течаща. Те си имат хубави места и там е пак така, те са на километър до километър. На тоя баир те са извадили, двама души са. От километър до километър и другия пак така. Аз да отида нощно време да хвърлям на лице, „фаца“ му викаме. Ако се уговоря и те ще ме пуснат, иначе е опасно.

Н.Н.: Чували ли сте да има такива вярвания сред рибарите, за да се постигне по-добър улов?

Л.К.: Богат рибар няма... Вятърът има голямо значение. Отгоре „кореняк“ му викаме, изкарва лодката от края, а долу северния бута и задържа. Опасно е нощно време да има силен вятър, ние му викаме „кошава“. Това нещо, не спазваш ли и не знаеш ли местата, може да се удавиш.

Н.Н.: Има ли такива случаи?

Л.К.: Имаше, преди петнайсет години, трима стари рибари се удавиха.

Информатор: Людмил Кръстев, р. 1964 г, с. Долни Вадин.

6.2.3. А рибата е отвъде повечето, че дълбоко на брега и по-слънчево

И.М.: А, ти спомняш ли си за някакви наводнения? Дунава да е прииждал?

Т.В.: Тука излиза една година на шосето, преди пет-шест години. Беше много голяма водата. Ама чак наводнение тука – ние сме на високо. Не може да ни наводни. Пристанището го беше наводнило малко.

И.М.: А, отсреща Румъния сигурно е била съвсем под вода?

Т.В.: Страшно беше там. Та наложи се, та взривиха една дига да може тая вода да се изтече, защото напъваше много. И като тръгна тая вода в Румъния .. Страшно беше. Много, много вода. И добре, че я пуснаха, иначе тия край Дунава да ги е заляло всичките. Има и ниско долу села. Ние сме на високо, Оряхово, ама Вадин например, там, Байкал. Тия са все ниско.

И.М.: А, с румънски рибари срещате ли се в реката?

Т.В.: Първо – не ходя там. И като не зная език какво да правя там? Не се занимавам с тия ... Никога не съм се срещал с рибари. Пък какво и да говоря с тях? Първо не знам езика, второ какво да правя при него? Той не идва тука. По-рано сме ходили така от Румъния, ама сега стана опасно.

И.М.: Опасно защо?

Т.В.: Е ми, гранична полиция, това-онова и ни гонят. Няма защо да преминаваш средата на Дунава и така. И си седим тука на нашия бряг. Колко има – толко. А рибата е отвъде повечето, че дълбоко на брега и по-слънчево, така, по-тихо. Тука тирове лупат тупалупа и рибата бяга. То от тия вибрации тя бяга.

И.М.: А, как оглеждате за риба? Като ходите по реката оглеждате ли места, където да хвърлите мрежи?

Т.В.: Не, не, ние си знаем места, където си хвъргаме и ако има – има, ако няма хвъргаме на другото място. Все някъде се е събрала риба и вадиш колко има. Така риболуваме. Сега има сонар, има не знам какви си... И какво да гледам аз на тоя сонар? Риба. Тя рибата си плува, ама не влиза у мрежата. Давила ни е буря в Румъния. Вятър силен изкарвал на брега вълните. Това са пак историите. Една година беше много силен вятър и ние не може да издрапаме и на Попадия ни бутна там у... на брега и ни удари лодката. И ние чакахме да утихне бурята. Качихме се там, запалихме и огън, че сме мокри да се изсушиме. Лодката пълна с пясък – а бе, ужас. Истории такива. А пък една година беше много силно, така за пръв път имаше буря. Че то се чуе там, че бучи нещо отгоре. И бягай. Изкочихме на брега и дойде тая буря. И взе да обръща лодката. На брега обръщаше всички лодки, дето бяха, си обърна по няколко пъти. Такава силна буря. Добре, че излязохме.

И.М.: Това кои години е било?

Т.В.: Ми, може би преди седем-осем години. Скоро беше. Ма, не може да е повече, че Тони, оня на Тошо, Бог да го прости синът му, беше малък. Да е бил седем-осем години, сега е повече. Може би е повече. А 10-15 години сигурно. Спомням си за Тони, че беше малък и се скри под една върба и се свил така и трепери, и го страх. А ние с баща му само си изкочихме на брега и лодката се преметна няколко пъти.

Информатор: Тихомир Върбанов, роден 1948 г. в гр. Оряхово, средно образование.

6.2.4. Голямата риба улавя малката

И.М.: Като се ходи за риба, сам ли се ходи?

М.М.: В зависимост от риболова, който ще се упражнява от лодката. В зависимост от тоя риболов, има риболов със сетка, риболов с дифън, риболов с яну, риболов с винтер.

И.М.: Какво е винтер?

М.М.: Винтер е мрежа, на обръчи-дървени, пластмасови, се надява една мрежа. Мрежата под формата на фуния. Аз не бих го нарекъл фуния, но за да добиете представа и да си го трансформирате по Вашите разбирания. Тя се опъва на тия, обръчи. Да речем, формата, какво представлява формата?

И.М.: Можете ли да го нарисувате?

М.М.: Долу-горе, ще се опитам. Това е единият, големият обръч и това е другият по-малък обръч. От тук до тук, ето това, дето казвам, фуниеобразно.

И.М.: Т.е. стеснява се в края, така ли? по-широко е в началото.

М.М.: Да, да. тук, оттук се започва да се плете мрежа. Разбира се, вече, когато излязоха готовите мрежи, се слагаше готова мрежа, скрои се. Това така се опъва, мрежа, от тук, до тук е мрежа. Тук няма мрежа, тук е оставено... Рибата влиза от тук – от малкия отвор влиза рибата, това тука е мрежа, нали разбрахте. Тя няма къде да върви встрани. Отива в дърното на мрежата, където се казва хамбар.

И.М.: Кърмаци какво представляват?

М.М.: Кърмаците са въдици, големи въдици. Най-големите въдици са толкоз.

И.М.: Двайсетина сантиметра.

М.М.: Айде, дваيسة да не са, но петнайсе. Големите кърмаци за големите риби. Двеста и шест килограма е най-големата риба, уловена в ореховската риболовна база по мое

време. Двеста и шест килограма е моруната, а 189 е най-големият сом. По мое време, това е коя година?

П.П.: Некъде 60-те години трябва да е било... Помна тия големи риби, щото Данчо викаше: „Леле, така, така“. Той като дойдеше, толкова разпалено говореше за риба.

М.М.: Сензации беха това.

И.М.: Къде най-често се е ловувало тук?

М.М.: Местата са много. Специално за Орехово, като се тръгне сега, аз не мога да говоря за Видин, за Лом, но мога да говоря тук за Орехово, от Цибър. Цибър е район на ореховската риболовна база до Байкал, Загражден.

П.П.: Байкал некога беше ореховска околия.

М.М.: Да, и Загражден. Загражден е по-малко, защото, аз си го обяснявам, че няма ореховци. От Цибър до Байкал, това е район на ореховската риболовна база. Промисления риболов на реката започва от Ново село и стига до Силистра. Това е организацията на риболов. Организацията на риболов е на кооперативна основа, ТКЗС-арска основа. Както е било сичко.

И.М.: Местата, където са ловували имат ли названия някакви?

М.М.: Имат. Разбира се, почваме със стандартното и гордостта на Орехово, Есперанто. Остров Есперанто и вързаните с него Език, Масата, те са като островен архипелаг.

П.П.: Сега малко ще ви прекъсна. Някога нашто лозе беше точно срещу остров Есперанто и при високи води на Дунава, Данчо с лодката влизаше в реката.

М.М.: Това ореховската слава, ореховските лозя и заслужава за това да се пише, защото е една вързана като промишлена дейност.

П.П.: Защо се казва островът Есперанто?

М.М.: Защо се казва островът Есперанто, не мога да ти отговоря.

П.П.: Само че не мога да кажа коя година, е имало международен конгрес на есперантистите там и те са дали това име. Между другото до тоя остров беше толкова плитко, че можеше на сто метра да се отиде, без да има опасност да се удави човек и ние сме ходили всяка събота следобед и всека неделя бехме приятели с докторите Карайотов и Трънка. Между другото, аз съм първата пациентка на Трънка.

М.М.: Чехкиня беше тя.

И.М.: Какви риби най-много се улавят тука?

М.М.: Риби като видове, трябва да ги разделиме некакси. Да речем, шаранов вид. Тука може да сложиме разпер, като най-близък по биология. Може да сложиме мрена, може да сложиме платика, може да сложиме костур, може да сложиме уклея, таранка, каракуда.

П.П.: Хищни риби, друг вид ли са?

М.М.: Тука тия, дето ги изброих и щуката е хищник, и сомът е хищник.

П.П.: Да, защото сме намирали в сома малки рибки. Значи сложи си едно тиренце и си запиши хищни риби.

И.М.: Има ли места, на които да се улавя голямо количество дадена риба?

М.М.: Има. Големото количество е обикновено от т.нар. преходни риби. Тук на първо място е дунавската скумрия или, на рибарски – карагъоз. Карагъоз е турска приказка. В буквален превод е черни очи. Хищни риби – на първо място е щуката. Щуката е на еднакво ниво по хищничество със сома. А и нема риба, която да не е хищник. Има една максима – Голямата риба улавя малката.

И.М.: Тези преходни риби се наричат така, защото ги има само в определен период от годината ли?

М.М.: Да, да. скумрията спрещиално за нея ще говориме като преходна риба, защото тука може да влезе и разпера, може да влезе от рода на щуката - маздруга, може да влезе тука и разни други шараноподобни риби. Големи риби, казахме – моруна, моруна е от семейство Есетрови. В семейство Есетрови са още паструга, виза, есетра казах ли?

И.М.: Да. Добре, в местността Есперанто какво най-много се хваща?

М.М.: Най-много се хваща шарановото семейство. Риби от семейство шаранови. Това е платика, маздруга, морунаж, уклея.

И.М.: А на другите? На Езика?

М.М.: На острова? Същото.

И.М.: Има ли риби, които са забранени?

М.М.: Има риби, които са забранени в отделни периоди на годината. Това са т. нар. на рибарски език, риби, които се мръстат през тоя период. Това е период на хвърляне на

хайвера. Всички риби от вида шаранови. Тука може да изредиш от сем. Шаранови ония, дето ги споменах.

П.П.: Обикновено април-май е забранен риболовът, защото тогава си хвърлят хайвера разните риби.

И.М.: Чувал ли си от рибарите да има вярвания за постигане на добър улов?

М.М.: О, такива приказки немаат край. В една голема част от тия приказки, сега в интерес на истината не мога да си кривя душата, има голема истина, има неща и почерпени от практиката, но най-много са нещата изсмукани от пръстите. Примерно ако е усилено много върбата, когато цъфти, прави много мъх. Когато има много мъх върбата, ще има много риба. Което няма никаква връзка, погледнато реално. Житейски нема никаква връзка. Това беше една от най-често.

И.М.: Друго?

М.М.: Друга приказка, когато, това е плачеща върба, когато тая върба много плаче, пак ще има много риба.

И.М.: А това за птиците, когато летят ниско над водата, не си го чувал?

М.М.: Също има такива приказки. Ниското летене предвещава...

П.П.: Добър или лош улов?

М.М.: Не толкова добър улов, колкото нашествие.

И.М.: Нашествие от риба?

М.М.: Да.

Информатори: Марин Маринов, р. 1945 г., в Оряхово; средно образование

Панка Пагелска, р. 1933 г. в Мизия, висше образование

6.2.5. По-рано риболувах навсякъде, из целия Дунав

И.Т.: От кога сте рибар?

И.И.: От 70-та година съм професионално рибар, иначе къцанкар като дете съм бил.

С.М.: Въдичар?

И.И.: Да.

И.Т.: От кого сте се учил да риболувате?

И.И.: От по-старите рибари. Викаха ни да им помагаме, то така се почва по принцип.

И.Т.: В рода баща, дядо бяха ли рибари?

И.И.: Не. Така, обикновени любители са били, с въдици, със сракмета, иначе не са се занимавали с професионален риболов. Бил съм и две години в държавния риболов.

В Оряхово си имаше база.

И.Т.: Като казвате, че сте професионален, значи сте имали и лодка?

И.И.: Уволнил съм се 70-та година, с първата заплата съм си купил лодка.

И.Т.: Каква?

И.И.: Дървена лодка, рибарска.

И.Т.: От къде се купуваха лодките?

И.И.: Възрастни хора, които са се отказали вече.

И.Т.: Тогава пластмасови, дървени?

И.И.: Тогава изобщо не знаехме, че има пластмаса.

И.Т.: Имаше ли хора в Оряхово, които могат да правят лодки?

И.И.: Аз съм си направил втората лодка сам.

И.Т.: Как се научихте, това не е ли много сложно?

И.И.: Нощем мислиш, денем работиш и така става. Допитваш се до тоя до оня.

И.Т.: От какво дърво се прави лодката?

И.И.: Ребрата се правят, аз съм ги правил от акация, най-хубаво е дуд, ние тука дудове нямаме и обшивката е с чамови дъски. Много трудно се поддържа. Тя дъската е 12 мм, тънка е, едно невнимание стува много, ама лесно се и ремонтира, така че не е проблем толкова голям.

И.Т.: Колко побира една лодка, хора?

И.И.: Нормално дават да возиш шест човека в нея, по закон трябва да имат всички спасителни ризи.

И.Т.: Имало ли едно време такива закони?

И.И.: Да, държаха много. Имаше такава инспекция. Тя беше към Лом. По корабоплаване и тия държаха за флагове да имаме, жилетки спасителни, даже някога много яко държаха за тия жилетки.

И.Т.: Роба колко побира една такава лодка, като килограми?

И.И.: Зависи, някъде над 300 килограма, даже и повече. Зависи от големината на лодката, защото големините са различни.

И.Т.: Сега продължаваш ли да имаш лодка?

И.И.: Да, имам и се занимавам с риболов. Имам си колега. С мрежи си риболуваме. Не съм прекъсвал оттогава. Изобщо не съм прекъсвал да риболувам.

И.Т.: Как делите улова, като сте повече хора?

И.И.: Ще ти кажа как го делиме. Попринцип аз яделя винаги рибата, защото по-така ми се отдава. Ако сме трима или двама човека, правиш различни купове, оставяш риба за доразмерване и с кантара. Къде трябва дослагваш, от къде трябва взимаш. Ние играем честно, при нас няма такива работи, не вървят.

И.Т.: Къде най-често риболувате?

И.И.: По-рано риболувах навсякъде, из целия Дунав, зависи накъде ми хрумне да ходя, ама сега само тука, къде ми е лодката отпреде.

И.Т.: Имат ли различни названия местата по реката?

И.И.: Имат. То се предава от поколение на поколение. Имаме си ги аз даже не знам как са измислени тия имена на тия места. Ние ги водиме тони за риболов. Имаме Кручата, Крановете, Гано Динин, Костята, Купаница.

И.Т.: Гано Динин?

И.И.: Гано Динин, това е било пак някаква риба, който може би му е била... Изобщо не знам как е станало това нещо. Нови имена няма. Острови има – този се казва Драксина, има Купаница, Девети септември, Прундо, Малджика, Есперанто.

И.Т.: Преди Девети септември не е ли имал друго име?

И.И.: Не, не знам, ние така си го знаем от тогава. За друго име не знам да е имал някога.

С.М.: Сега го водят остров Козлодуй.

И.И.: Малджика го водят остров Козлодуй, а Девети септември и Прундо Гири, всички ги оставят така.

И.Т.: Прундо Гири? Това не е българско име.

И.И.: Иначе е на българска територия, ама защо е така, то това е влашки район там, може нещо влашко да има.

И.Т.: На кое място каква риба излиза?

И.И.: Всяка година е различно, зависи как се движи рибата. Най се ръководим по нивото на водата, то вече определя нещата.

Информатор: Иван Иванов, р. 1948 г., средно образование

6.2.6. На деветдесет процента сме го виждали замръзнал

Х.А.: Ловили ли сте риба през отвор на леда?

В.М.: Не. Но сме ловили в ледовете с мрежи. Но не напълно замръзнал Дунав, защото аз ...

Х.А.: А как съхранявате рибата през лятото и през зимата?

В.М.: През зимата е много лесно. Защото през зимата може рибата да стои по-дълго време. Че е студено. И мога да си я донеса тука, да си сложа сняг и да я държа два дена в снега. Нито люспата ще изсъхне, нито нищо. И е прясна. Докато сега веднага трябва да се почисти и във фризера или да се даде на човек, който има нужда от... нали – да си купи. За да може веднага да се консумира или да се прибере.

Х.А.: Добре, а знаете ли в миналото как са съхранявали рибата?

В.М.: О, много сложно в миналото. Ми, те не са имали хладилници.

Р.1: Правили са лед, слагаха слама и събираха сняг. В северната страна на някой бряг край Дунава слагаха слама, сняг. Тъпчеха. Слама, сняг, слама, сняг и той после се ... По това време се образува леко при топенето, при замръзването, се образува като ледник. И оттам трошеха леда, слагаха отдолу на касетките или в това, рибата. Лед, риба, лед.

В.М.: Да де, ама, тогава нямаше много-много хладилници. Имаше един голям там, си спомням. Имаше държавен риболов тогава. И те имаха договор с някакви там.

Р.1: Русе, с Русе. Изнасяха рибата за Русе.

В.М.: Да, там дето сте Вие. Някакви консервени фабрики или какво беше?

Х.А.: А замръзва ли Дунава?

В.М.: На деветдесет процента сме го виждали замръзнал. А, едно време, не съм бил роден, е замръзнал изцяло. Щом са минавали с каруците за дърва по леда ...

Х.А.: Знаете ли са за наводнения по Дунав? Помните ли?

В.М.: Сега, наскоро имаше едно. Само че скъса дигата и удави румънците. Кога беше това, бе, Докторе?

Р.2 (Доктора): Това беше 2006-а.

В.М.: И шеста ли? Тогава скъса дига. Много голяма река беше и тука ..

Р.1: Не, не скъса дигата. Те я взривиха, за да освободят Дунава, за да не потопа. Не, 12 километра в Румъния всичко беше издадено, тука полята им бяха под вода.

Х.А.: Какво е затон? Какво има там?

В.М.: Затон е някъде, къде върти водата. И се получава, там където завърта водата, след него се получава тихичко местенце. Това е затона. То е най-добро там да седи мрежата, ако я оставиш на залагане. Иначе където има течение, ти ги прибира, ти ги вади.

Х.А.: Има ли пресушени блата? Къде са били?

В.М.: Тука в нашия регион .. По румънско знам, че е имало. Най-вече по румънско.

Х.А.: Как риболувате – денем, нощем?

В.М.: Различно. Ако водата е мътна – денем.

Информатор: Веселин Михайлов, роден 1977 г. в с. Долни Вадин, включват се и други неназовани респонденти.

6.2.7. Тука на това под нас Свлячището му казват, горе е Рибарският плаж

И.Г.: Аз любителски билет не съм си вадил, направо започнах с професионален. Малко позакъсах с кръста, с дископатия. Една катастрофа имам и затова се отказах. Две години не съм си вадил билет. Сега, в момента стягам една лодка. Нали знаеш – човъркат те тия истории рибарските. Догодина ще си изкарам пак билет и почвам. Всичко да си е закон, защото глобите са много големи, ако те хванат в забраната – взимат ти лодката, мотора. Актът отива вече към 1500 лв най-много и нещата стават сложни. Така че, каквото е казано, това се прави. Браконьерските истории от Оряхово – три лодки конфискуваха и два мотора, и връщане няма. Актове по 1500 лв.

Б.Т.: От кого сте се научили на риболов?

И.Г.: От Стелката.

И.М.: Лодки, да знаете как се правят старите лодки?

И.Г.: Старите лодки, дървените специално, тази, която я стягам, е дървена. Другите са си около 2500 лв. Сега нямам толкова пари – 2500 лв. Кога ще ги изкарам? Аз за 2500 лв ще ям риба, докато съм жив. Ама Стелката си купи, той си се занимава с тия неща.

Стелката си купи лодка, мотори има два-три. Аз също имам мотор, гребла, мрежи, сичко имам и догодина правя сметка пак да си почвам.

Б.Т.: Сам ли ходите за риба или сте с някого?

И.Г.: Тук има един, който ходи сам, но по принцип сме по двама.

И.М.: Как делите улова?

И.Г.: Уловът най-добре се дели на пари. Изкарал си днеска 40 лева – пет лева за бензин, останалите ги делим. Ако примерно имам гости, зависи с кого съм за риба, ако съм с него – с него нямам никакви ядове. Имам гости, ще взема да опържа там на гостите. Взимай я ако искаш, всичката я взимай. На приятелски начала.

Б.Т.: Къде ходите най-често за риба?

И.Г.: Стели ходи надолу, от града надолу ходи, към Есперанто, нататъка ходят. Мрежи се залагат. Той ходи с няколко човека, защото той няма книжка и си зависи от превоза. Този мотор как ще го носиш ти от тех до Дунава? Не става, това не са гребла, да ги сложи на рамо и да си ги занесе до лодката.

И.М.: Как се наричат различните места, където ловувате?

И.Г.: Те са много. Есперанто си е островът, до него островът е другия – Масата, Сухия порой, надолу, там, под ферибота, ние си ги знаем. Тука на това под нас Свлячището му казват, горе е Рибарският плаж, по-нагоре е наклата на министъра.

Имаше някога, през социализма, идваха хора. Имаше и хижа „Чайка“, там правеха нептуновите вечери. Беше много готино, нищо че беше социализъм, гнилия строй, сега е още по-гнило.

И.М.: И тогава е имало хубави неща?

И.Г.: Много хубаво имаше. Най-вече имаше работа за всички. Нямахме така хора да се шляят по площада, освен пенсионерите. Всичко – в предприятията и работа, а не сега да се чудиш къде да отидеш на работа. Народът избяга. А, не. Учил си? Какво си учил? У завода!

Б.Т.: Тук какви заводи е имало?

И.Г.: „Дунав“, правеха криковете. „Огоста“, понеже аз горския техникум, там съм работил, дървообработващ завод. ВРЧ-то си правеха болтове, студено коване. Бяха докарвали едни машини – японски. Аз тогава карах, такова като тир, само че Шкода, не е

такива модерни и се караше желязо – на кръгове навито, подаваш го на машината, тя с едни матрици там. Студено коване, японска история. Имаше хора, които взимаха много добри пари и затова не ходеха там по централата да се хващат на работа. Тук също се изкарваха много хубави пари. Воденичен цех имаше – поцинковане, такива истории.

Б.Т.: Защо ги затварят?

И.Г.: Дойде демокрацията и... Съсипаха го. „Дунав“ се запази. „Изгрев“ горе е руина, развалина. И тука има, като тръгнете нагоре, това всичко беше пълно. И в ОКС-то работехме – с различни стоки. Товариш, отиваш на тоя магазин, отиваш, разтоварваш, по заявки. Имаше работа, много работа имаше. В загниващия строй. Сега какво става? Отиваш да работиш на богатия, а той гледа да те изцица отвсякъде. Взимаш 1500, а той те осигурява на минимална и накрая, като решиш да се пенсионираш, какво да правиш? Аз поне се пенсионирах като шофьор на пожарна – 23 години.

Тия сега са докарали едни камиони в България. Аз 82-ра бях в пожарната в София. Тогаво докараха татрите. Тия с муцуните, дългите. Вече тия, сега, които докараха – едно огледало е 1000 лв.

И.М.: Били ли са разделени махалите на града на рибарска, на промишлена?

И.Г.: Не. То не значи, че като живееш по брега на Дунава, трябва задължително да си рибар, но повечето са така. Циганската махала си е горе, турската е тука към Стели, където минахме с буса, но тука няма такива конфликти между цигани, българи, турци. Засега си живеем мирно и тихо.

И.М.: Какви риби ловите? Какво се хваща?

И.Г.: Има си инвентар рибарски, който е забранен. Примерно, серкмето е забранено, мрежи, които са със ситни очи – също забранени, кармаците – куките, големите, къде ловят големите... Те не ловят само есетровите риби, това е наточено като бръснач и каквото мине, все се лови. Интересно, защо водата го тъпи, водата изтъпва самата кука. Те ги вадят и си ги преточват.

И.М.: Те по широчината на реката ли се слагат или така – по течението?

И.Г.: Така. Той, Стели, ще ви обясни по-точно. Това се слагат на едно въже куки. Те са големи. Едната е с тапа, да я държи водата горе, едната – без тапа. Като мине моруната.

Те са моруна, есетра, пъструга и чига. Това са есетровите риби. И като ги закачи, и ако е женска, и е голяма, оправяш живота с години напред. Черният хайвер е много скъп.

И.М.: Продава ли се още?

И.Г.: Тя е забранена... Обаче, дигаш телефона и се обаждаш на един с частен хотел и направо идва, и ти ги купува, и ти брои парите на ръка.

Б.Т.: Коя е най-голямата риба, която сте хващали?

И.Г.: Аз ли? Аз не съм хващал много големи риби. Аз със Стелката да съм хващал някоя друга риба. Стели има една снимка...

И.М.: Знаем я, ние. Вчера ни я показа.

И.Г.: Почнах тук в базата за зърнената. Пазач почнах. Понеже не ги познавам. Тези, които са си от тук, от Оряхово, си ги знаеме, ама постоянно идват шофьори там. То е един фургон, на половината на тоя. И те така сме се наблъскали, и тия почнаха да приказват за риба. Викам, „Вие риба виждали ли сте?“ А, той журналиста, като идва, ми подари книгата с автограф. И аз я търсих там, намерих я. „Ето това е риба“ – показвам я. „Къде е тая риба, бе?“; викам: „Тоя човек на какво се е подпрял?“ И тия сичките в хор: „Малеее!“.

И.М.: Толкова е голяма, че въобще не могат да я различат!?

И.Г.: Тя наистина е много голяма. Не, на това му се реже опашката, защото не може да се яде там. Това е много жилаво. Иначе, ял съм и такава, ама не ми харесва. Най-добре е на чорба.

И.М.: На чорба?

И.Г.: Да, да. Есетровата риба няма кости, тя е на хрущял, като акулите и скатове. Те са хрущялни риби.

И.М.: Като, да речем, се хване таква риба и трябва да я извлекат, умъртвяват ли я преди да я извадят?

И.Г.: Тя е много здрава. Брадвата – и в главата, няма друг начин.

Информатор: Иван Георгиев, р. 1960 г., гр. Оряхово, техникум.

6.2.8. По-рано са минавали с каруци, казваха, до Румъния

И.М.: Тука по реката, където ходите на риболов, как се казват местата?

Т.В.: Е, има, например горе Кручата, има едно место Кручата. После са Крановете, после Бататовец, после е Геровец е надолу. Те това са тия. Бързанак има. На тия места. И после има места за мрежи, не може да хвърляш навсякъде. Закачаш, има канари, това-онова. Ние си знаем места къде си хвъргаме и там си хвъргаме. Не може как оня – попа, ми каза „Хвърли тука“ . Ма къде ще хвърляш тука. Той ей сега стана рибар, ама – „дай да хвърлям“. Къде ще го закачаш тука, бе? Ти гледаш вода, ама отдолу има камъни. Е такива работи.

И.М.: А какво е затон?

Т.В.: Е, там .. Ние нямаме такива затони. Имаше горе един, на Девети септември един затон. Пак остава вода като спадне Дунава. Па, залагат някои мрежи там, че е потихичко.

И.М.: Това е островче, нали? Девети септември преди комунизма как се е казвало?

Т.В.: Не съм чувал. Знам, че така го казват – Девети септември. Тука тоя – Геровец. Е тоя Траксинец се казва. Долу има един – Попадия. Остров Попадия. Козлодуй един остров. След Девети септември е остров Козлодуй.

И.М.: А, тука ако има блатата наоколо, в тях има ли риба?

Т.В.: Е, има. В блатата има риба. Имаше едно старо корито на Огоста – то е като блато. Имаше много риба. Ама, сега дали има не знам. Па, по принцип във всяко едно блато има риба. Те патиците носят хайвера, го развъждат. По краката си та като кацне носи хайвера там и там се развъжда рибата. Патици като кацат на Дунава и лепи хайвер по краката и тя отива в онова там и го остави. Той се излюпи и става риба. Имаше едни лозя пак бяха пропаднали и имаше вода. Имаше риба. Отде е тая риба? От патиците.

И.М.: Идват ли ловци да ги стрелят?

Т.В.: Е па, идват, ми. То си има сезон за патици, за корморани, за фазани. И бият. Кой е ловджия бие кога им е сезона.

И.М.: А, ти спомняш ли си Дунава да е замръзвал?

Т.В.: Имало ледоход голем, може би 80%, но не съм го виждал замръзнал. И се сещам за един виц. Пътуват двама, ето тука имаше една теснолинейка. И единия пита другия „Кое е по-силно – студа или водата?“ Оня рекъл – водата. „Не е водата“. „Защо, бе?“.

„Ти видял ли си го тоя Дунав да ври някога? А замръзва ли?“ „Да.“ „Е, значи, студа е по-силен“. Дунава не завира, ама замръзва. Е такива работи ...

И.М.: А, по-старите рибари разказвали ли са ти като е замръзвал Дунава да са ловили риба през леда?

Т.В.: Не, не са ми казвали. Това е било много отдавна. Кой знае коя година, кога е бил замръзвал Дунава? Отдавна. По мое време, от как съм се родил, не се замръзвал. А, ледоход е имало 80%, ледоход, но не е замръзвал. По-рано са минавали с каруци, казваха, до Румъния. И вълци са минавали. Стари хора казват така. Ама преди 100 години.

И.М.: А, ти чувал ли си за жени рибарки? Които да ловят с мрежи?

Т.В.: Имаше тука.

И.М.: Имало е?

Т.: Една баба Иванка. На Стели комшиите там. Баба Иванка са ходили, Джафер един-турчин. Тя ходеше. Тука има една сега от Козлодуй, и тя ходи. Една Стефка. Тя си държеше лодката е тука. Вади си билет. За да оцелее човек, и тръгва да работи, да изкарва пари. Това е допълнителен доход, някакъв. По някой път няма риба, някой път има. И така. Различно.

И.М.: А, видри тука имало ли е?

Т.В.: Има и сега много. Къде има и видра – риба нема. Тя гони всичко и яде. Покрай нея така. Аз съм забелязал къде има видра, хвърлиш мрежа – нема едно рибе. Тя е изгонила, изяла е всичко. Е, некой път... видя ли ти тия корморани какво правят? Убийци. Избиват много риба. Къде ядат, къде ги убиват, и така. Големата не може да ги глътне и ги пуска... И оная – оная с големата гуша.

И.М.: А, видрите правят ли ви пакости? Да късат мрежите?

Т.В.: Е, къса мрежите. Влиза, къса мрежите. Някой път съм намирал риба изядена от видра от мрежата. Тя си ги яде от мрежата.

И.М.: А видра да се е оплитала в мрежите?

Т.В.: Не, никога. Само един корморан един път ми се е оплел. От толко години риболувам друго не съм ловил нещо. Един корморан се беше удушил у мрежата.

Информатор: Тихомир Върбанов, роден 1948 г. в гр. Оряхово, средно образование.

6.2.9. Играем си на котка и мишка

Н.Н.: И посред бял ден ли ловят браконьерите?

С.М.: Не посред бял ден – денонощно, денонощно!

И.Т.: Местни хора ли са? Не ги ли знаят от полицията?

С.М.: Не могат да докажат. Нали ги хванаха с апарата, с рибата, с всичко. И какво?! – отидоха на съд, вземаха им само скутера, рибата и апарата – е това е! Това – направо... директно у затвора! Знаете ли какъв кеф ми правеше, какво удоволствие – ние му казваме тука „такъми” – на едно въженце 20-тина въдици, 20-25 въдици, не повече, и като отидеш сутринта и оня сом ти дърпа – големо удоволствие! Ти си викаш – еее, голем е много! – а като го извадиш – две кила – три! А сега – едно, че забраниха тоя уред, а второ, че нема риба. Ходиш контрабанда, ако ти ги видат надзирателите, ти ги взимат. Ама пак хвъргаме. Между другото си хвъргаме, те ги взимат, ние пак си праиме. Играем си на котка и мишка. Като хванеш две сомчета там и като те видят, на другия ден 100 въдици да хвърлиш, нищо нема да хванеш. Въпросът е да те видат, че си хванал.

Н.Н. А ИАРА?

С.М. ИАРА-та си седят. Гранична полиция като хванат некой с ток, се обаждат на ония да дойдат – да напишат. Че тия – Граничната, не могат нищо да направат. Кажеш да идеш отвъд средата на Дунав, граничните те погнат – а-а-айде...

Р.М. Ходил ли си в Румъния?

С.М. Да, 83-та година, арестуваха ме. Значи, бехме четирима души – аз с чича ми, негов приятел със сина си. Хвърлихме от тия прибори – такъмите, предимно те са за сом, но стават и за мрена, за бяла риба, за щука също, и ловехме. Но после, след като ни хванаха, караха ни там, върнаха ни тук – арестуване, па писане – дълга и широка беше. Значи, румънците толкова добре се държеха с нас – нямате на идея! Хем при Чаушеску – много добре се държеха. Вкараха ни в двора на полицията, там сме седели – не ни закачат нещо, ни... нема белезници, нема нищо. Докараха ни на пристанището и чакахме конвой да дойдат от България да ни вземат. С войника правиме съревнование –

кой по-бързо ще разглоби и ще сглоби автомата. Дойдохме тука в България – белезници и айде в полицията, като че ли бехме некакви престъпници кой знае какви. Хората там са по-културни, не знам защо. Засичаме се с тях, в техни води сме – нема да кажат: „Абе що тук сте хвърлили?!“ – нема нищо. Културни хора са. А ние сме ... „индианци“.

Н.Н. Значи не сте ходили в Бекет да видите какво има?

С.М. Не.

М.М. Аз още не съм.

Н.Н. А може ли да се иде сега с ферибота?

С.М. Може, може преспокойно си отиваш. С кола с ферибота, а може и пеш.

М.М. Да, пеша е едно евро, а с кола, май беше 30 евро.

Н.Н. Като се стигне отгатак, как се стига до Бекет?

С.М. Далечно е. Не знам за таксито, не съм питал. Некъде около три километра е.

М.М. Е, то е два километра тука до заведението.

С.М. Ма`ни ти до заведението, отиваш после на север.

М.М. Ама там трябва да има некакъв автобус, щото е много далече.

Н.Н. Има заведение отсреща? Някой ходи ли там?

М.М. Много, тук от Оряхово много са ходили отсреща на заведението.

С.М. При Чаушеску съм гледал как тормозат хората. Нема бой. Значи, това е 1983 г. – хванаха един циганин и го докараха. Там немаше полицейски коли, нема мотори – едно колело – „Украйна“ ли беше, „Балкан“ ли беше, и докараха циганина. Нас ни хванаха на 15 септември в 7,30 ч. – никогаш нема да забравя тази дата, първи учебен ден. И докараха циганина, а те с един шапки – едни „сомбрера“ дебели, а то жега. А полица вика: „Я вземи изгъркай спиците.“ Докараха ни преводач и той ни превежда. Ние гледаме – не сме толкова тъпи. И оня почна – изгърка всички спици. В двора насадили зеле, а оградата на двора е с тополи и то като духа, а вече е есен, шума пада. Измете зелето. Полицая: „Не, я вземи го прекопай.“ Прекопа и зелето. *(Всички се смеят – бел. Б.Т.)* А ние само се смееме. Накрая взема и го поля. Значи, чешми там немаше – ’83-та-84-та година, чешми немаше – от герана, бърка с кофата, вади и полива. И аз викам на полицая: „При нас в България нема такиви работи“. – „Ела, ела, ела – има картоф!“ И ми показва така – че са за вадене. Като погледнах отзаде двора сигурно има пет дка. „Има,

кае – топола за цепене” – 20 кубика топола за цепене. (*Отново всички се смеят – бел. Б.Т.*) А чича ми е ловен много пъти и вика: „Никой да не е хванал да прави нещо, че ако хванеш да вършиш нещо, додето свършиме работата, нема да видите България”. Вечерта ни докараха тука близко до пристанището у един кантон – там ще спим. Отвънка войниците дежурат. Дадоха ни консерва – боб със свинско. Като казах да отворя консервата, развалена – горе у тавана! Хлеба – ако удариш човек у крака, трошиш му крака...

Рибата там е много, по-тихо е, не минават толкова лодки. Тука сега гледам започна движение на лодки постоянно, ама и при тех законите са... – хубави са, харесвам такива закони. Имаше едни с голем бивак, хванали ги по време на забраната – предупреждение. После ги ловат с ток – айде директно – и двамата. Е това е хубаво. Не че и аз не съм ходил – казвам си. Ама съм отишъл два пъти, видех как е, що е – стига толкова.

Р.М. А с тока как става работата?

С.М. Пускат две жици плюс и минус. С акумулатор и вектор, който преобразува тока. Не пребива сома, зашеметява го.

Р.М. На дълбоко ли, или как?

С.М. Еми, където очакваш, че ще има сом. Ако успееш да отидеш навреме, ще го хванеш. Но тоя ток не може да не боцка другата риба. Може да не ги зашеметява, но... Сега е хубаво изскочил законът, че това всичко отива на съд – тока, взривните вещества... Но, няма вече, тука от три-четири години, може би пет, не съм чул бомби. И да има – ще е много малко. Като дойде демокрацията, не знам по Русе, по Видин как е, но тука беше нещо – страхотия. Беха три-четири групички, тия по цел ден с това се занимаваха, само с това. А и друго – като пуснаха тия нови заводи сега, не казвам само в България, по целото поречие на Дунава, като хванете от Германия надолу... Е, в Тиса преди неколко години имаше един завод, беше изпуснал много отрови – тука минаваха тонове риба за деня – тонове измрела риба, тонове. Казвам през деня, че тогава работех на пристанището и имах поглед. А колко през нощта... Тука в Мизия имаше един завод за целулоза, въпреки че изпускаше утайници некакви (ние им викахме „лайна”) – едни петна такива с некаква смрад, въпреки че изпускаха в река Огоста, имаше много риба,

всекакъв вид риба. Прекратиха този завод и риба няма в Огоста. Много играе роля Тимока, отгоре също...

Р.М. Мина „Бор” ли беше, как се казваше?

С.М. Има много видове риба, които започнаха да изчезват, много рядко можеш да ги видиш. При нас чигата – много, много, много рядко, много голема рядкост. Те сега ги забраниха, ама който и да хване една-две чиги, ще си ги вземе да ги яде, нема да бие тупана.

И.Т. А моруни излизат ли сега?

С.М. Изскачат, ловат, въпреки забраната – ловат. Е, в Козлодуй е нещо ужасно. Надзирателите само там седат. Ама има и много, къде си плащат и ги не закачат. Ние сме си подкупна държава, продажна. Имам един познат от Козлодуй – 138 моруни имаше по-миналата година – хванати, 138!

И.Т. За една година?!

С.М. Не, за живота си, а е много по-малък от мене, с 8-9 години е по-малък.

М.М. А ти колко си хванал, тате?

С.М. Шест.

М.М. Е, четири беха за два месеца. Ама 138...

С.М. Те, ако не беха ги забранили, можеше и аз да ги имам.

М.М. Баща ми тогава изби рибата! Писаха го по вестниците... Вестника от чичо Любо.

Има и снимка с една голяма моруна. На вестника има и снимка на тебе с моруната.

С.М. Абе имам само снимка, бе.

М.М. Снимка е, ама я има и на хартия, дето е писано до нея.

С.М. Оф, тати там е с шараните.

М.М. Отделно и 250 кг. риба за един ден беше ударил.

И.Т. Т.е. част от новинарските емисии в Оряхово са посветени на риболова?

М.М. На Стели рибаря.

С.М. Беше точно за рождения й ден и се обаждам на тоя моя приятел – журналиста, и му викам: „Айде бе, какво става? Няма ли да идваш?” И той ми вика: „Идвам, бе!” И изскачаме. А ще й правим рождения ден. Имаме два варианта: единия вкъщи, другия – имаме една барака на Дунава, ама там не е желателно да ви отведе.

М.М. Знаете ли как ѝ казват? – „Барак Обама” (*Всички се смеят – бел. Б.Т.*)

С.М. Решихме там да отидеме на бараката, там ще се събереме, ще почерпя. Викам – така или иначе ще ходиме, дай да вземем и мрежите, ще хвърлим една мрежа – ако има – има, ако нема – нема, ние сме се подготвили вече. Хвърлихме мрежата, кога почнах да вада – оп една мрена, оп след това един шаран 9 кг., после един 11 кила...

М.М. А аз съм карък по принцип, голем карък.

С.М. И така, той взема та написа една хубава статия, ще ви я дам.

С.М. Аз съм му казал на тоя моя приятел – „Нема да лъжеш!”, защото когато хванахме големата моруна, в неговата книга ме има там, тя много порасна. Тя е 140 кила, додето стигна София и изскочи вестника, стана 250. Много зоб от тука до София.

Тука имахме такъв случай с един кантар – беше махнал оригиналната пружина и беше сложил една пружина от химикалка. Ама има и друго – тука имаше един изкупуваше риба, беха му дали това право, имаше фризери. Бутаха у сома камъни.

Н.Н. В устата ли?

С.М. Да. Ходех с още двама, бехме си направили бригада трима души: единият ще продава само рибата, двама ще ходим. Лошо нямаше. Да, ама хванахме един сом, той само що беше нагълтал една мряна, ей толкова от опашката стърчеше от устата. Хищната риба напада отзад напред, как беше станало не е толко интересно. И ние какво направихме – взехме да бутаме мрената навътре, да може колегата повече пари да вземе. И такива ги имаме.

Аз съм от рибарско потекло – от деда ми насам всичко е рибари. Ама то тогава не имало и друга прехрана тук покрай Дунава, само рибари.

Р.М. Кой род е твоя?

С.М. Милушеви. Деда ми е Милушев, баща ми е Милушев, аз съм...

М.М. А неговия дядо се е казвал Милуш.

С.М. Ходеха за риба старци, а аз съм малък, ходех покрай тех и като докарат рибата ходех да гледам. Прибират си от рибата и почват да делат – това е за кооперацията, заминава при тоя, къде ходихте вие двете при него – Маринчо, той изкупува...

Информатор: Стели Милушев, р. 1960 г. в Оряхово, основно образование.

6.3. РИБОЛОВ

6.3.1. Един рибар, ако е рибар, трябва да има поне десет мрежи

С.М. Значи, ако тръгваме примерно в 8,30 – 9,00 ч. за риба, аз си ставам в 4,30 – 5 часа, правя мрежи, додето тръгнем. Отивам си за риба, прибера се, ако не съм изморен много, пак с мрежите и така – от мрежите малко, от рибата малко...

И.Т. А мрежи от кого се научи да плетеш?

С.М. От чича ми и на чича ми първи братовчед, демек и на баща ми първи братовчед.

И.Т. Те от какво плетяха? Ти плетеш сега от найлон.

С.М. Значи, гледай сега – не ме разбирай криво. Този найлон се купува като готови мрежи, самата мрежа е готова, аз само ги слагам на въжета.

Р.М. Нижеш ги?

С.М. Да. Може да плета, мога абсолютно всичко, абсолютно всичко по рибарството мога. Винтер мога да направя, уклеяница мога да ви направя, дифан – абе всичко. Дифан е една мрежа, права, която се слага по средата един чувал – пак е от мрежа, не е найлонов, И като се загради, като заградат рибите и почне да се вади, рибата отива в тоя чувал. Нещо подобно на тези мрежи, дето ги има по морето.

Р.М. Да, таляните.

С.М. Да, подобно е, само че тука е по-малък.

Р.М. А уклеяниците какво представляват?

С.М. Това е права мрежа, с която се лови само уклея. Надзирателите тука имат грешка – слагат в закона, че 16 мм трябва да е уклеяницата. Значи, с 16 мм в Дунава не можеш да хванеш нищо. Ще ловиш съвсем друга риба, която я умаряш – като извадиш мрежата, тя е умряла. Та не е хубаво, тези мрежи трябва да се забранят – 16, 17 до 20 мм, даже и повече от 20 мм, трябва да се забранят въобще в Дунава.

Р.М. А сома с какво го ловиш?

С.М. Сомата – с мрежи. За сома най-хубавата мрежа е 70-80 мм. Има, има много видове мрежи, които не трябва въобще да се допускат, за да има популации риба, иначе – нема.

Уклеяницата тук при нас е 12 мм, за да хванеш уклея, но не всекоя година е така. Има години, когато тръгва за 13 мм.

Р.М. А ти ги преработваш ли, какво ги правиш?

С.М. Не ги преработвам. Един рибар, ако е рибар, трябва да има поне десет мрежи, за да каже: „Аз съм рибар”. А не като някои – имат по две мрежи, отива днеска, закачи я, къса мрежата, идва при мене и: „Айде да ми я направиш”. Ще си чакаш реда, има преди тебе. При мене е така – две години вече почнах да намалявам да ходя по Дунава, защото много хора идват за мрежи и аз ги трупам, трупам, трупам – и така... Някои остават по една седмица да чакат.

Р.М. От това повече пари изкарваш сигурно.

С.М. Не изкарвам много.

Р.М. От рибата повече ли се изкарва?

С. М. От рибата повече, ама не па и всеки ден ги има. То не е въпрос и само да ги хванеш, трябва и после да ги продадеш. Значи, при мене рибата е винаги изчистена. Много рядко, когато е много рибата, и се прибирам, и някой дойде – обадил съм се за неизчистена риба. Но винаги чистя рибите и ги слагам във фризера. Като дойде клиент, всеки пита дали е изчистена. В тия уклеячета – тука е много голема далаверата – в града е 4 лв. неизчистена, при мен е 4 лв. изчистена. Не изскачам у града, за какво да изскачам – хванал съм примерно 20 кила риба, ще седя до обяд в града да ги продавам, и като не ги продам, пак трябва да ги чистя. Ама аз съм си загубил вече един дообед – и каква ми е далаверата?! Това време, дето ще го загубя у града, аз си седя вкъщи и си правя мрежи.

Имам един приятел от Враца, дал си е поръчката, примерно, за шарани. Те сега шараните са по кило и половина-две кила, тамън като го хванеш у мрежата, да видиш, че си хванал нещо. Та този идва от Враца до тук, за да си вземе. Той обича дунавска риба, целото му семейство – и взима количество, и не само шаран, взима и морунаш и други, човекът е много добър. А имам и други – за сомове си имам клиента, за якбалъка също. Казват, че в България няма пари – лъжат, лъжат – българите имат много пари. Значи за уклея, дето е 4 лв., а има и друга риба, дето е по 3 лв. – не ги купуват, а

сома е 10 лв. и го купуват. А есетровите риби – по 15 лв., и ги купуват. А викат у България нема пари! Има пари...

Информатор: Стели Милушев, р. 1960 г. в Оряхово, основно образование.

6.3.2. Паднал ли е водният колец или да се е изкривил много, значи има големо рибе

И.М.: Ако сте ходили двама или повече рибари на риболов, после как си делите улова?

Д.Р.: О, това е най-най-най-приятната работа, кой ще се обърне. Примерно четирима човека сме, са кой от четирмата да се обърне? По-главатара, примерно както аз съм бил, аз бех много буен, такъв... Не знам, баща ми беше точен човек, ама аз ... не давах така да ... Е, Стели е ходил с мене за риба и викам – обърни се ти, примерно, обърни се Стели. И правиме, четири човека сме за риба, четири купа. Маринчо това го не знае. Ние тука фактически браконьерстваме. Ама не може и да не вземеш, защото аз как бех млад, ако не ходехме за риба ходех на „Ловния дом“. То заведение имаше едно тука, „Ловния дом“ и другото у центъра беше „Москва“, а имаше и летно – че аз и музикантче малко, китарист. И имахме състав, дето биехме циганите тука, като състав ги... Защото те като заемат циганско – само циганско, а то хората не искат така.

И.М.: И какво, как ги делите?

Д.Р.: Куповете са така, четири купа правиме и питаме се – Иване, тоя куп за кой е? Ако той каже – мой е, крие го. Стели, тоя куп за кой е, бе? „За мене е“. Драгане, ами оня куп, третия? И казва и сега последния, тоя дето е казал „я се обърнете“ па .. е за мен.

И.М.: Не е, например, ако ти си главния ти да разпределяш?

Д.Р.: Е ма, нема. Гледай сега, правиме така куповете, защото има и още риба. Ние само купове правиме, е така, да .. на кой ще се падне кой куп. Иначе братски правихме ... Имахме и такива рибари дето крадеха, ама аз като го усетя, че краде – довиждане, повече тука покрай назе нема да се въртиш. И ходехме много с мрежи – яно. По язовирите ги дават тия яно. Като се приберем, имаше от дърво направени високи такова ... Опъваме яното там да изсъхне и почва да се кърпи. Защото всяка вечер като ходехме с яното, все има по некой кютук ли ще бъде, камък ли ще бъде, да се къса. И там се кърпеше. Бе, това ни беше, както викат работата – рибарлъка. От него си вадехме хлеба.

И.М.: Други какви мрежи ползвали?

Д.Р.: Всекакви мрежи сме ползвали. Сега например, найлонови мрежи, повечето на тех. Ние тогава капронки сме имали.

И.М.: Капронки? Какво е то?

Д.Р.: Е. Като конци такава, ама не е като найлоновите. Найлона си е найлон.

И.М.: Наименованието на мрежите зависи ли от това каква риба се лови с тях?

Д.Р.: Е, разбира се. Яното и дифаните, защото тука имаше и дифани. Атомната къде беше имаше дифан, като го хвърлят... Аз като малък ходех там, покрай тех. Хвърлят дифана и един километър си тече, ама чисто дъното, чисто. Прекарват тия дето са на вода, теглят теглят и пускат въже и излизат на брега. Почват да теглят мрежите. Теглят ги. Ама то понеже има и течение, то не е само ... тоя дето с един колец, така „баба“ му викаха по онова време и задържа. И почват да вадат и колко риба има ... Получава се един обръч, пълно с риба. Колко са прескачали, викам „Пьо, най-хубавото, па да прескочи“, така викахме. Прескачат, прескачат. Много риба се ловеше тогава. Ама, и Маринчо много ни контролираше. Преди Маринчо един друг началник. Той бега на Русе. После разправят, че е починал. Не беше толкова възрастен човек. Той по не ходеше покрай Дунава така, ама Маринчо ...

И.М.: Имате ли някакви поверия за добър улов?

Д.Р.: Например брат ми, аз имах брат. Той почина. Като видеше некой човек, там имаше такива ... Бесим, той беше домакин на съвета, в Орехово. Той като го видеше него, и викаше „дай да не одим, тоя като го видя риба нема“. Брей, гледам го, гледам го... Ай, добре, нема да ходим. Аз знам, че ти за мачовете не щеш да ходиш“. Защото палим моторчето оттука ходим чак до Козлодуй. Не е да ходиш е така до тука, па да се прибереш. За да хванеш риба, трябва да хвърлиш най-малко, хубава риба да хванеш 30-40 кила риба ловехме тогава като две и две. Ама много и ходехме по Румъния. Рибата е там, на слънчевото место.

И.М.: Не са ви спирали граничари?

Д.Р.: А, тогава стреляя на месо.

И.М.: А вие въпреки това...

Д.Р.: Ми, въпреки. Тука по България нема. По онова време ще видиш една-две лодки на румънци, обаче до вечерта всичко се издърпва. Вечерно време тука по брега не може да видиш. Имаха катер един такъв. Мотора като запала аз, 10 коня, бяга по-бързо от техния катер. А тук сега има един – Бойко Борисов му викат в Атомната, няма бегане от него. Като мине и завърти така, такива вълни прави, че щеш не щеш ... Той като завърти два пъти трябва да запреш иначе ще те удават. Не го мислят щом се не предаваш, решиш да бягаш. Мен не са ме гонили. Мен ме ловат фактически три пъти у Румъния. Първия път ни държаха три дена и на площада румънци идваха, немаше ферибот, с кораб ги прекарваха. На площада такива музиканти, румънци. И викам на тия граничните „а бе, айде пуснете ни да си ходиме.“ Румънците викат „не може, законът е такъв, че ... Тогава изстинах аз, че ни хванаха мене, баща ми, четири човека бехме. С яно ходехме за риба. Четири човека... В един затон. Затон му викат, водата е там, ама ай така прави водата и тече тука. Хвъргаш и вадиш. Все едно, че е изкопано, разбираш ли? Ей както е тука по-нагоре, ако погледнете, после ако слизате ще видите брега как е ей така. А водата е тука на стъпалата.

И.М.: Природно ли е така или някой го е правил?

Д.Р.: Не е го правил никой. Това природата го е направила. И там като хвърлихме кога имаме късмет, а аз все бях бабаджия, все ме слагаха бабаджия..

И.М.: Който тегли към брега.

Д.Р.: А, тия, възрастните, баща ми там и на Стели баща му ходеше много с нас. Те по-познаят, на лопатите там, докъде да теча прекарват на брег и почват да теглят мрежите. На един път може да се извади и 200 килограма риба. То там е като брег, нема на къде да ходи.. Нема течение, нема ..

И.М.: Нощем ли сте ходили?

Д.Р.: Само нощем, по Румъния. Там власите много ходеха по брега през деня. Нощем ходят по дигата. Зад ония тополи, високите, има дига, е оттам. Оттам може да се влезе на голема вода. Тука залагаха винтерите. Аз съм ходил и им правя пакост. Бех буен много, див такъв, един. Сума ти сом излових. Щом е паднал колеца, те са два колеца на винтера. Оня е на брега ковнат, а тоя на вода. Паднал ли е водният колец или да се е изкривил много, значи има големо рибе. Сума... големи, големи... Е, ма двама килограма

трудно се ... Женската, ако влезе, мъжкият веднага и той влиза. Има пазва такава, като влезе нема излизане. Требва да къса само. Ама, ги вадехме. Ядат бой с манарчето ... Те тука по муцуната се бият. Един, два пъти да го хюснеш по муцуната и той се укроти. Иначе не може да го вземеш у лодката. Той вдига шум много. Той ще изкърти лодката, така викат.

И.М.: А, видрите правила ли са ви пакости? Да ви късат мрежите ?

Д.Р.: Видри... това .. Тука прави пакост, дето настановка слагат – нали, дупка голема, това е само видра. А, аз съм имал, защото бабаджия... Например бабаджията е тука, а лодката е там и аз държа „бабата“, нали, дървото. То е метър, метър и нещо, не е големо, го държа. Те като решат да вадат, сгъват вече. Сгъват, сгъват. Та съм имал видра до мене е идвала, бе. Добре, че не съм се опитал да ги лова. Тя много мръсно хапе. Тя е диво животно, хапе много. По некакъв късмет бегаха от мене, по брег. Баща ми вика – нема да ги закачаш, остави ги. И се върне пак. Вадим рибата и неги на брега, обаче пак не смеят да ги .. откак изкараме рибата, тогава пускат малко и тя излиза. Тя вижда, че е заградена. То хитро животно това, видрата. Обаче тука много пакост прави. Е, как са сложили, например тук са хвърлили мрежа с много олово, така слага се оловото да иде на дъното. Да потъне, да се не виждат тапите. И нема, нема, викат – А бе, дупка голема. Рибе ли е какво ли е? Това е само видра, вика... Тука колко пъти ...

И.М.: А, този колец защо се казва „баба“?

Д.Р.: Е, защото водиш мрежата и си все изкривен, не може да ходиш така прав. Защото тя тегли. Въже си има, слагаш го през кръста, ама не връзваш. Може да се лизне.. Има такива места дето ... с течение много. И мрежата и тя дърпа, и ако немаш акъл и те дръпне мрежата може да те удави – ако се вържеш през кръста! Аз правя така, ама на „бабата“ въжето вържа, не на мене да ме...

Информатор: Денислав Ризов, р. 1944 г., в с. Долни Цибър.

6.3.3. С нова мрежа, първото рибе, което хванеш, трябва да пусне кръв

И.Т.: Да помните от старите рибари – как да се предизвика добър улов?

И.И.: Едно такова поверие знам, че с нова мрежа, първото рибе, което хванеш, трябва да пусне кръв или трябва да го порежеш да нацапаш малко мрежата.

И.Т.: Ако сънуваш нещо, което да ти подсказже, че не трябва да излизаш или че е хубаво да излезеш.

И.И.: Има някакви предчувствия, защото винаги, като че ли чувстваш, кога ще имаш по-значителен риболов. Нещо ти подсказва.

И.Т.: Всеки си го забелязва за себе си?

И.И.: Да, за мене си съм забелязвал, за други не мога да кажа същото. Винаги нещо ти подсказва, че ще има някаква изненада и то се случва. Има такива случаи, например преди буря, преди влошаване на времето, много риба се удавя и ти така се заплесваш, че някой път даже неможеш да се прибереш от такава буря и седиш и чакаш да спре, че да можеш да се прибереш от такава буря.

Информатор: Иван Иванов, р. 1948 г., средно образование

6.3.4. Когато има сом, няма попови прасета

И.С.: Старото село е Долни Вадин, а Горни е по-голямо засега. Основано е 1900-та година с указ на Фердинанд, княз Фердинанд. Официално е станало 1908 г. В момента е рибарска къща, но по принцип я използваме по-често като ловна хижа. Всяка събота и неделя се събираме тука ловците, от тука тръгваме на лов.

Х.А.: Тези ли бяха двата уреда, с които е забранено да се лови с тях.

И.С.: Всичко е забранено тук което виждаш. Това са кърмаци – те са за моруната, а това са кърмакуци. Това са малките кърмакуци и с него се е ловило по-малките – пъструга, чига, от есетрите по-малките. Това са винтерите, това го знаете много добре какво е това. Те не са забранени в момента, ако са над 40 мм око, но се доплаща, ако ще работиш с винтер.

Н.Н.: Т.е. не става само с билет за пръчка?

И.С.: Не, Нашият билет е 120 лв, но за мрежа, и с винтер 80 лв допълнително.

Н.Н.: И пак са ограничени местата, както са тоните за мрежата?

И.С.: Не, няма ограничени места. В района на река Дунав мога да работя където си искам. Това е много готин уред, серкме. Оставаш без зъби – това го казах преди малко и на нея. Това е серкме, виждате ли въжето горе? То ще отиде долу до дъното и събираш, събираш на ръката целото и последното оловно го слагаш в устата. И

посегнеш и хвърляш, и ако не забравиш да си отвориш устата, като мене оставаш без зъби.

И.Т.: Има ли кой сега да плете мрежи тук?

И.С.: Аз плета.

А.С.: И аз, само че в краен случай.

И.С.: Тука правихме шоу на Канал 1 ли на БНТ. Тука бяхме опънали. Къде ходихме? В София ходихме двамата, в Климент Охридски в залата там. Демонстрирахме как се правят мрежи.

А.С.: Там имаше изложба Дунав идва в Русе. Не, не – в София.

И.С.: Русе Дунав си го имат.

Н.Н.: Как му казвате на това? (сочи дървен инструмент за риболов)

И.С.: Ние му викаме кльонга. Сега има тука много хора от България си купиха къщи, да не казвам софийнци така. И то вече стана, неznam, всеки си прави, всеки си поръчва от някъде и то пластмасови, неznam си какво. Но нашите, старите си рибари, си обичат дори не и тая, обичат си дървената с човката си, дървена. От орехово и черешово дърво ставали най-хубавите.

И.Т.: Там онова игла за мрежи е, нали?

И.С.: И двете са мое производство. Дърво – сок дето правиме сироп от него. Бъз, от белия. Разбичваш го, оставяш го да изсъхне и зимата си го чертаеш и почваш. Тука с бургията и после вече с ножовка за да почне официално го оформяш това цялото. След това започваш с шкурката. Моят тъст цяла зима прави по 20, 30, 40 – различни размери. Никога нямаме защото който дойде... раздават се.

Н.Н.: На това как му казвате?

И.С.: Радиана. Иначе те как им казваха? Онзи в Тутракан, дето купувам мрежи от него. Мрежата е трипътна, не знам. Фаник му казват на това, това си е мрежата, а това е фаник и това прави трипътната мрежа. И в Свищов така му казват. Защото аз със Свищов много работя, с един бай Иван там. Аз му викам бай Иван, а той по-малък от мене, от него купувам мрежи. Той, понеже ходи по Турция, по Гърция и наистина, доволен съм. Той знае какво да достави.

И.Т.: На това как му се казва?

И.С.: На влашки е минчок. Това е кепче. Ние това го ползваме за рибата, за сома. иначе тия модерните рибари имат по-хубави, големи.

И.Т.: Това с куката как се казва?

А.С.: Канджа, ами отдавна не сте ме водили за сом.

И.Т.: Сега му е сезонът?

И.С.: Да. Когато има сом, няма попови прасета, нали знаете? Сега всички торища се обръщат обратно, да се копа за попови прасета, да се вадят. Тия модерните рибари ловят на някакви, пластмасови, меки такива. Силиконови. Пръскат ги с някакъв препарат и са за многократна употреба.

И.Т.: Друга сезонна риба има ли?

И.С.: Карагъозът. При вас го има масово. Ние го ловим също тука много. До Оряхово стига горе-долу карагъоза, над Оряхово – трудна работа. Това е най-чаканата риба. Сега в момента мряна много, дунавска.

И.Т.: Има ли такава от твоето детство, която да е изчезнала?

И.С.: Не. Толстолобът намаля, но те го избиха с бомби. Ще се пробваме да го спрем това, ама не съм сигурен.

Информатори: Иван Спасов, р. 1964 г. в с. Долни Вадин

Анелия Спасова, р. 1971 г. в с. Горни Вадин.

6.3.5. Накляняш лодката от десната страна, да хванеш главата в лодката

Н.Н.: Коя е най-голямата риба, която си хващал?

Л.К.: Най-големия сом съм хванал на кльонк, 108 кг. 1986-7-ма година.

Н.Н.: Как го хвана?

Л.К.: На въдица. Тогавя пак няхаме такива хубави куки, такива хубави жилки, така съвременни. От гъба за миене, в топла вода и опъваш.

Н.Н.: Добре де, то е голямо животно, бори се за живота си...

Л.К.: Бори се. Просто до един-два метра го возя нагоре, то усеща вече, че съм голямо и го пускам да се наиграе. Давам аванс да се наиграе хубаво. Играе 40-50 минути, един час, ще го чакам, лодката върви.

Н.Н.: Сам ли беше?

Л.К.: Не, с колега.

Н.Н.: С гребла или с мотор?

Л.К.: С двигател беше, „Ветерок“. 86-та година ветерозите бяха. Уморихме го в румънско, не сме били в българско. В румънски участък. Изчаках да се измори, доведохме го до лодката, до ръба на лодката. Той държи куката, аз държа въдицата. Куката, голямата кука – канджата. Канджата, в него – чупи се. Втора, та чак трета. През това време даже боднахме с нож, та разпрахме червата и да умре.

Н.Н.: Как го вкарваш в лодката?

Л.К.: Просто накланяш лодката. Например, то е от десната страна, накланяш лодката от десната страна, да хванеш главата в лодката, после дърпаш с въжето и с куката към лодката, има пейка там, опашката вече идва.

Н.Н.: Има ли тук пресушени блата?

Л.К.: Блато у румънско. По време на Чаушеско, Дунав беше оттатък тополите. В момента има дига. Незнам коя година е било, англичаните изсушиха блатото. Те са на 10 километра селата до Дунава. Когато стана наводнението преди две-три години, те си разбиха техните дигите, да отиде водата при тях. Защото при нас Лом, удави Никопол, беше много зле и риба имаше много.

Н.Н.: Помниш ли Дунава да е замръзвал?

Л.К.: Да. Пет или години години, не помня точна дата. Просто замръзваше, замръзва целия Дунав. С големите кораби разбиваха леда – ледоразбивачите. Два или три пъти.

Н.Н.: Като е замръзнало, ловите ли?

Л.К.: Тогавя не може да вкараш лодката. Защото ледът е 20-30 сантиметра.

Н.Н.: Не са пробивали дупка?

Л.К.: Не.

Н.Н.: Кои изяждат най-много риба?

Л.К.: Бялата риба. Акбалък, щука, разпер, попчето яде хайвер.

Н.Н.: Птици ядат ли риби?

Л.К.: Да. Чайките, корморан. Много има. Те ядат три килограма на ден, кормораните.

Информатор: Людмил Кръстев, р. 1964 г, с. Долни Вадин.

6.3.6. Ловеха по 20-30 тона от една локва

И.Т.: Как се наричат различните видове мрежи тук?

И.И.: Ние си им викаме сетки. Дънни мрежи и тия, къде са горе нависоко им викаме на фаца.

И.Т.: Твоите кой ги изработва?

И.И.: Аз си ги правя. По-рано сме си плели, ама сега купуваме нови и си ги сглобяваме. Купуваме си въжета там.

И.Т.: От къде се купуват сега?

И.И.: Има магазини много, даже и в Русе има три магазина. Навсякъде. Ние даже и не ходиме. Поръчваме и по еконта ни изпращат.

И.Т.: От къде си се научил да плетеш?

И.И.: По-рано не можеше да станеш рибар без да се научиш да плетеш. Кой ще ти прави мрежите? Всеки рибар се учи да си плете мрежите. Иначе изскачаше много солено.

И.Т.: Винтерът какво представлява?

И.И.: Винтерът е най-хубавият за мен риболовен инструмент. С обръчите правиме различни модели.

И.Т.: Какво се лови с него?

И.И.: По принцип само едра риба. Най-луксозната риба са сомовете. Пролетта рано. Докато е голяма водата, вземе ли да спада нивото вече....

И.Т.: Сега разрешени ли са винтерите?

И.И.: Не, забраниха ги вече.

И.Т.: Кои от по-старите приспособления за риболов са забранени?

И.И.: Уклейницата забраниха. Шестнайсет милиметрова уклеяница, няма такъв уклея, той си минава транзит. По-рано си беше законно 12 милиметра. Скумрелницата – също 32 мм си беше, сега е 38 и тя си минава, ние се отказахме да ловим вече.

И.Т.: Кармаци тука ползвани ли са?

И.И.: Не, забраниха ги и тех. Айде за кармаците, може би да има нещо, така, като ги слушам, някаква логика.

И.Т.: Коя риба се хваща рядко по Дунава сега?

И.И.: Есетровата риба си е най-редката.

И.Т.: От нея има ли разрешени видове, които се ловят сега?

И.И.: Тя си е разрешена, забраняват. По-рано моруни се ловяха много в Оряхово, докато разрешаваха кармаците, ама сега забраниха кармаците и никой не е ловил от тогава вече.

И.Т.: Какво използвате за стръв?

И.И.: Ние не стървиме, ние сме по икономията.

И.Т.: По-рано?

И.И.: И по-рано все така. По-рано имаше много риба, сега вече – бедна работа.

И.Т.: Защо няма риба?

И.И.: Много отрови в тоя Дунав. Тия, къде взимат за централата проби от Дунава, зимат утайка от дъното. Аз съм говорил с тия момчета, викат да те е страх от това какво има в Дунава. От румънците имат тука една река Жия, там преработват злато, влиза там живак в Дунава, горе от Ново село от Тимока влизат петролни продукти много по Дунава. Тука е имало години, когато мазутът си върви по реката, по брега няма къде да стъпиш от мазут. Това всичко се отразява, няма как да не се отрази. Защото рибата, която е дънна, я намираме умряла. Даже много голяма част от рибата изчезна, няма я в Дунава заради тия замърсявания. Имаше фусар, михалец, змиорки, цапари и други редове риби, тия изчезнаха, няма ги вече.

И.Т.: От колко години горе долу не сте виждали от тези риби?

И.И.: Те почнаха да намалят, намалят и вече от десетина години изобщо ги няма вече.

Рядко може да хванеш някаква такава риба.

И.Т.: Коя е най-голямата риба, която сте хващали?

И.И.: Сом.

И.Т.: Когато бяха разрешени моруните, не сте ли хващали?

И.И.: Аз за моруни не съм ходил.

И.Т.: Колко е най-големият сом, който сте хващали?

И.И.: Аз съм ловил 56 кг сом.

И.Т.: Как се случи?

И.И.: С мрежи.

И.Т.: Сам ли бяхте?

И.И.: Никога. Няма и с кой да си приказваш.

И.Т.: Как се вкарва в лодката толкова чудовище?

И.И.: Имаме си приспособления, викаме им канджи. С него си помагаш и го вкарваш. С винтерите също сме ловили много големи и по много даже.

И.Т.: Какви са сега рибите, които се срещат в Дунава, които ловите?

И.И.: Сега най-много се среща морунаша, скобара, платиката почна и тука от две години и тя беше изчезнала. И то не така от тая голямата платика, а малки платички, до половин килограм, максимум. Защото толстолоба също оказва много голямо влияние за рибата, като се яви толстолоба в Дунава преди години изчезна другата риба. Той се храни с храната на другата риба и по този начин пречи на другата риба да се развива. Сега намаля толстолобът, взе да се явява другата риба.

И.Т.: Каква растителност има по тези острови, които по-рано ми спомена?

И.И.: Водорасли – най-различни, аз един път ги броих над 15 вида. Как се казват – неznam, много ги има, особено сега почти се заблацияват плитките места от водорасли.

И.Т.: Това покрай островите?

И.И.: По крайбрежието. Островите са песъчливи, обаче там, където има тиня или кал е опасна работата.

И.Т.: Какво е затон?

И.И.: Затонът е земя, където влиза водата така навътре, островите по принцип се образуват най-добрите затони. Лека по лека и те после се заталачват, заталачват, изчезват, явяват се нови. Докато е голям затонът е нов и хубав се лови много риба пролетно време.

И.Т.: С какво? Пак с мрежи?

И.И.: Преграждаш. Правиш гардове, се казва. Румънците правеха от дъски, като тараба. Имат един остров, имаше много голям затон и чакат – водата стане много голяма, островът се напълни с вода и с риба и като вземе да спада водта, те преграждат, водата се оттича, рибата остава. Ловеха по 20-30 тона от една локва, що е речено, ловеха риба.

И.Т.: Блата има ли тука?

И.И.: Не. Сега онзи ден чух, че, тия горското, като секат островите и останали дупки и малки рибета, новоизлюпени и направо вика доле два-три пръста риба измрела. Тя умира, водата спада, тя остава на сухо и умира.

И.Т.: Кога ловувате? Денем или нощем?

И.И.: Нощем си риболуваме, само пролетта, къде... Зависи, ако ходиш на Дунава, ходиш и през деня, иначе на фаца се ходи повечето нощем. Докато имаше толстолоб много го ловим през деня.

И.Т.: Как се съхранява рибата през лятото?

И.И.: Бързаме да я продадем.

И.Т.: А ако не се случи?

И.И.: Имаме хладилници. Накупили сме си фризери. По-рано имахме рибарска задруга, кооперация, те изкупуваха всичката риба от нас. Отпускаха ни планове. Имахме си планове по колко риба трябва да предадеш на държавата, на каква стойност. Те си имаха там много хладилници, ама тогава всичко се откарваше. Луксозната риба отиваше за Русе, другата се продаваше тука и така беше.

Информатор: Иван Иванов, р. 1948 г., средно образование

6.3.7. Като сложиш тоя винтер, влиза рибата

И.Т.: От кога сте рибар?

Л.К.: От шести клас.

И.Т.: От кого се научихте да риболувате?

Л.К.: Баща ми, дедо ми. Аз бях дете, шести клас, и се возех в лодката с тех. Брат ми беше по-голям от мен – две години, 62-ри набор, осми клас. Покрай тях аз гледах и се научих. Имах желание.

И.Т.: Позволяваха ли ти тогава, като беше шести клас, нещо да помагаш, да правиш в лодката?

Л.К.: Не, не ми даваха да пипам ни мрежи, ни нищо. Когато завърших осми клас в Горни Вадин, почнах вече от тях полека, полека. Първо с мрежи, после с кльонка.

И.Т.: С въдици ловиш ли?

Л.К.: С въдици – не. Това не ме... не ме влечеше въдицата.

И.Т.: По онова време са били разрешени всички риби. Какви риби ловяхте тогава?

Л.К.: Тогава имаше есетра, моруна, кърмаци, кърмакуци, винтери, дифани. Дифан знаеш ли какво е? Една 12 метра висока мрежа и с шест човека се работи.

И.Т.: С една лодка ли?

Л.К.: Не, заграждаш. От тука тръгва един човек, който е с дърво, с желязо от края, над 7-8 метра въжето до него и после се върви по края. После, ние, когато опънеме, направиме кръга, излизаме. Накрая пак има самата мрежа желязо. Там е седем метра високо, да опира долу в дъното. От там вече вадиш „торба“ като на корабите и се получава рибата там, каквото сме заградили.

И.Т.: Освен есетровите, какво друго винаги го е имало в Дунава и сте ловили?

Л.К.: Повече сом, лятно време. Сега от май месец до септември месец – сом, на кльонк. Има герим, после на винтери. Ако е голям реката, на определени места върви – правим си пътека – му викаме. Между върбите, защото е голяма водата и рибата излиза накрая. Като сложиш тоя винтер, влиза рибата. Уклейниците се залагат. По-рано ходехме нощно време хвърляхме уклейниците „на лице“ това нещо. Не е долу на дъното. Имаше определени места, където трябваше да се вадят мрежите – като я пуснеш, до кое място трябва да я извадиш. Трябва да се контролира тая мрежа, не само да я пуснете.

И.Т.: От къде се снабдявахте тогава с мрежи, винтери?

Л.К.: От начало ни беше много трудно – плетехме. Баща ми можеше да плете и дедо ми.

И.Т.: Само мъже ли плетат мрежи?

Л.К.: Не, имаше и една жена, на която й давахме да ни покаже пътя. „Очите“, как се плете, самото око. Обема на окото за какъв вид риба. Имаше едни джобове, „рали“ им казвахме, те са мъжко и женско, предпазват самата мрежа да не се къса и като се хване тя се увива рибата, голямата.

И.Т.: От какъв материал са мрежите?

Л.К.: Капрон. Има сега жилка, ама тя не е желателно, изгнива бързо. От самата риба и от слънцето като се напече и изгаря. Верно, че по-скъпичко сега, но в момента готови.

И.Т.: А готови не се намираха едно време?

Л.К.: Не, всичко е правено, имаше с коноп. На старите хора мрежите още аз съм ги виждал, но не съм... Аз съм бил малък тогава, не съм ги хвърлял. Тогава имаше много риба

И.Т.: Тази риба, която сте ловили с мрежи по Дунава, какво я правихте?

Л.К.: Имахме си пазар, иммахме и „държавен риболов“ – иммахме план към тях. Като извадиш билет професионален и изпълнявахме план към държавата. Тука имаха фризери и после една колиба със сняг, зимата, за да се сложи рибата. Ако е много количество, не могат да смогнат тия фризери. Те бяха камери, идват с камиони с камерите и товареха рибата. 500 кг на година – това е планът за този, който си е платил билета и иска да работи към държавата?

Л.К.: Да, иначе без – не може.

И.Т.: Как го контролираха това нещо?

Л.К.: Имаше си проверки, нямаше как да скриеш. Имаше там, между капките, някое рибе да дам на някой наш човек. Иначе там се пише: днеска – 20 кг, утре – пет. На края на годината, даже ако излезе малко повече, да ти дадат билет, иначе – няма.

И.Т.: Сега ходиш ли за риба?

Л.К.: Сега се отказах. Нямам лодка в момента, затова.

И.Т.: Има ли разлика между количеството риба едно време и сега?

Л.К.: В момента няма това количество риба, както го имаше навремето. Знаете ли защо намалява? Защото много бият с ток и с бомби. С бомбите се чуваха, а сега в момента тока не се чува. Отишъл на кльонга, чукал, пуснал апарата, го счука и си лови рибата.

И.Т.: Има такива? Не ги ли ловят граничарите?

Л.К.: Всичко е вързано. Те един и друг се знаят.

И.Т.: За различната риба, различна стръв ли залагате?

Л.К.: На сома – с попово прасе, пиявица, червей, скакалци. Това е любимото му. Мряната – пак на кашкавал, домашен сапун, на кубчета се реже. Те се промиват с домашен сапун, едно време с домашен сапун, не е като сега.

И.Т.: Правеха хората специално за това?

Л.К.: Не, не за пране. Много по-хубаво се пере. Тука на Дунава, понеже водата беше много чиста, хубава, на скалите отиват и с това перат.

Н.Н.: В Социализма имаше ли държавен риболов?

Л.К.: Да. Тогава изкарвах големи пари.

Н.Н.: Така ли?

Л.К.: Да, с план. 500 килограма на година.

Н.Н.: Ако извадиш повече?

Л.К.: Така се правеха работите, че да нямаш повече, защото ще ми увеличат плана.

Н.Н.: Те изкупуваха рибата ли?

Л.К.: Да, имаха камери тука. Като минете за Горни Вадин, в плявата има една сграда. Тя е недовършена, от дясната страна. Там имаше една колиба, там слагаме сняг. Слама слагаш после върху снега, да ти държи рибата там. Ние бяхме много рибари. Нашия район, 62-ри километър, всяка една къща, имаше към 60 лодки, дървени. Долу бяха 30 – сто лодки. Сега са трима души.

Н.Н.: Държавният риболов – склад има, а други хора имат ли?

Л.К.: Държавният риболов имаше техни работници – две лодки. Те ти дават план на тебе, ама, като ти мине държавният служител с лодката, ти трябва да хвърлиш след него, не можеш да хвърлиш пред него.

Н.Н.: Вие не сте служители на Държавен риболов? Вашите ги изкупуваха ли?

Л.К.: Да, защото ние имаме план. Тоя билет се даваше с план.

Н.Н.: Те си имат хора, назначени със заплата?

Л.К.: Да и риба си продаваха тея.

Информатор: Людмил Кръстев, р. 1964 г, с. Долни Вадин.

6.3.8. Има хора с мрежа – изпроси лодка, пусне

От демокрацията насам почнаха с бомби да ловят риба. Ама много бомби. И оттогава няма риба. В Оряхово има петнайсет лодки, някои сега ги ползват само за кльонка, да си напавят кефа, да ловят сомове. Има хора с мрежа – изпроси лодка, пусне ... и така. Ама не е сериозно това. Останали сме тук четирима-петима дето правим мрежи.

В Козлодуй рибарите са четири пъти повече от Оряхово – тая пролет три лодки с два мотора конфискуваха за хазната. Смятай – лодката е 1500 лв., мотор – 700, на търг като играеш идва на половин цена. Но обява няма, тя си е между надзирателите там. Колко

мрежи са конфискували? Никой не знае. Те са пет броя, но казват – три броя мрежи намерихме. Значи лодка, мотор, мрежи – до 20 години ще ги избие тия пари... двеста лева за документи... а мрежа – с една не може да работиш. Тя е средно сто метра, значи мрежата ти е 300 лв. и като хване първото дърво – отреже половината. И трябва седем-осем мрежи, като зависи от рибата – на дъно, на фаца, голема вода, малка вода. Освен това ти трябва за тежести кило олово, три лева, а като го претопиш намалява. Е, то има и готови въжета с олово – няма да трака нищо, ама са скъпи.

Информатор: Стели Милушев, р. 1960 г. в Оряхово, основно образование

6.3.9. Сомът го избиха с токовете. Нема сом вече

И.М.: Как се научихте да ловите риба? Във вашия род има ли ..

Т.В.: Няма рибари, ма имах свободно време тука и нямах какво да правя и почнах да риболувам. Полека, полека се научих – старите рибари, отгук-оттам. Че бяхме на смени – ден работиш, два почиваш, и какво да правя през това време?

И.М.: Не сте се изхранвали само с ..?

Т.В.: Е, не съм, аз съм работил. Цял живот съм работил, ходил съм и за риба. И така мина живота.

И.М.: Старите рибари поучаваха ли те? Какво как да правиш?

Т.В.: Е, ма, те ме учиха, да – така ще се хвърля мрежата. Повече ходех с мрежи. Не с въдица, а с мрежи. Нощно време – щото рибата не вижда мрежата. За това се ходи нощем.

И.М.: Рибарите ли си поддържаха и правеха лодките?

Т.В.: Е ми, те си правеха. Е, има майстори, такива дето правят лодки, ама те си ги бланкосваха, там, си ги боядисваха, какво ги правеха. Па сега вече сме се изхитрили – пластмасови лодки, не знам какво си, и така..

И.М.: А, от какво дърво са ги правили?

Т.В.: Е ми, от дъб, от бук, от селкъм, е, от такива неща. Здрави дървета.

И.М.: А, отвън с какво се маже?

Т.В.: С бланк. Едно време „Кремиковци“ го правеха това. Като топеха там, железото и оставаше. Остатъците ги ползвахме за боядисване на лодките. От шлага там дето е.

И.М.: А, мрежите плетяха ли си старите рибари?

Т.В.: Ние си ги правехме. Вземахме пласа само и си ги теткосвахме. Слагахме си ги на въжетата и си ги връзвахме и така.

И.М.: Тоест ги купувате готови и само ги връзвате?

Т.В.: Купуваме си ги готови и само ние си ги връзваме на въжетата. И тапите си слагаме. Както Стели ги прави, той ги прави, рибар, Стели.

И.М.: Ти сам ли ходиш за риба?

Т.В.: Е, не съм сам. В момента ходя с попа на града, в момента. Поп Цанко. Аз съм пенсионер от десетина години и си ходя с него за риба.

И.М.: А, след това как си делите улова?

Т.В.: Ми, продаваме и делим парите.

И.М.: А, има ли ден, в който не е добре да се ходи за риба?

Т.В.: Не. Има дни кога е лошо времето. Иначе през другото време хубаво ли е, ходим за риба. Ама, нема и риба вече и така. Казваха за Петровден, че не е хубаво да се ходи, че много жертви е взимал Дунава, имало удавници, е такива работи. Бе, сега какво и да чуваш, риба нема. Това е положението. Намале рибата в Дунава и край.

И.М.: А, защо?

Т.В.: Е ми, що само се лови без да се развъжда.

И.М.: Не се зарибява реката?

Т.В.: Не се, само лови, лови и тя свършва. И ги бием с ток и с бомби, с какво ли не щеш и така.

И.М.: А, какви мрежи се използват?

Т.В.: Сега в момента – найлонови мрежи. Има крилни мрежи за скумрия, има и такива тройни, с радина, за друга риба.

И.М.: Крилни мрежи?

Т.В.: Крилни. Те са само мрежата, без да има широките квадрати. Тя предимно се ползва за скумрия и за распер. Такава мрежа.

И.М.: А зависи ли колко са широки квадратите каква риба ще се хване?

Т.В.: Зависи, зависи. Те има забранени сега. Не можеш да работиш с по-малко от 36 мм. окото. Над 36 може, под 36 – не може. Да се лови по-едра риба. Само за професионални рибари се ползва мрежа, иначе любителите – не. Само за професионален, как сме ние. Плащаме 120 лева билет, за да работим с мрежи, риболовни.

И.М.: А, някога кармаци използвали ли сте?

Т.В.: Навремето, преди да ги забранят сме ходили с кармаци. Билетът беше скъп, ама изкарвахме риба. Сега няма риба. Някои браконieri като Стели ловат така с такава, иначе – не. Той лови моруните, браконьерски. А, те са забранени за още пет години. Аз съм ходил отдавна, преди да ги забранят. Сега то е тежко, много.

И.М.: А, винтер можете ли да ни обясните какво е?

Т.В.: Винтер е една мрежа с обръчи, дървени обръчи, такива. Направени като сляп кош и риба като влезе не може да излиза. Тя си остава тука. Увие се тука и си остава вътре. И това е. Мрежа пак със дървени обръчи направена и хваната за обръчите и такава ... Но по-голема вода. Че рибата излиза у края да си хвърли хайвера там и така, у топлото и там. Рибата го хвърля, тя си се опложда рибата и се развъжда, ама така го казват, че кога си хвърга хайвера тя излиза на брега. Рибата на по-топлата вода и там да си хвърли хайвера. Иначе не можеш да го събираш. Събираш го от моруната кога беше черния хайвер. И беше много скъп, навремето кога ловехме. То сега – още по-скъпо. Тогава да кажем беше 20 лв. кило, а сега 500 евро кило.

И.М.: Ти ловил ли си моруна преди да я забранят?

Т.В.: Ловил съм, ловил съм. Преди да я забранят хванат една 160 кило.

И.М.: А на лодка ли я лови?

Т.В.: Е, с лодка, да, с кармаци. Кармаци, едни куки големи се хвъргат така. После се проверяват. Рибата се закачила на куките и айде, в лодката. Е, първо я убиваш с брадвата и през хрилете с едно въже, не можеш да я дигнеш, тя е тежка. И я теглиш, на брега я изкарваш и там вече я вдигаш.

И.М.: Тоест не накланяте лодката?

Т.В.: О, не, не, извличаш я брега иначе ще се удари в тебе. Ще загребе лодката.

И.М.: А, забелязал ли си в последните години някои от видовете риби. Кои намаляват, кои се увеличават?

Т.В.: Ми, какво да ти кажа. Намале всичката риба, намале. Точно .. Сомът го избиха с токовете. Нема сом вече. Тук-там некое дребно. А па други – мрена има, платика има, шаран има. Горен-долу така. Бяла моруна. Имаше един бял бобой – той изчезна тоя бял бобой. Те му казваха бибан. Имаше един от Русе – беше шеф на водната база тука. И той искаше да му събираме бибани. Като дойде по пет кило взимаше. Па имаше. Сега го нема.

И.М.: А, толстоба, той изчезнал ли е?

Т.В.: И толстоба той намаля и той. Едно време пълнехме по една лодка риба. От една мрежа. Сега да речеш не можеш да хванеш един толстолоб. И той намаля.

И.М.: А, щука?

Т.В.: Тук-там. И щука нема. Якбалък нема. Сулката дето ѝ викат – бяла риба. Сулка.

И.М.: А, има ли риби, които по принцип не са били местни за Дунав, обаче са донесени от някъде?

Т.В.: Има. То от Огоста влиза клен. Клен влиза. А друга риба не съм виждал. То си има една река там. Такава чужда риба, друга не съм.. Пастърва сме виждали тука, една-две. Отнякъде там дошла и тя.

Информатор: Тихомир Върбанов, роден 1948 г. в гр. Оряхово, средно образование.

6.3.10. Кой не иска да има ортак да дели с него, оди сам

П.Т. От 50 години все съм рибар. Извън планови, ама през отпуската идвах, така...

Моят чича беше тука началник на базата на Държавен риболов?

Н.Н. Как се работеше в Държавен риболов?

П.Т. Е ми, за без пари. За по 20 стотинки на кило работех. А сега какво си хване и си го продава човек.

Н.Н. Двайсет стотинки независимо каква е рибата?

П.Т. Зависи каква е – едра, дребна.

Н.Н. Как работите – назначени сте като чиновниците от понеделник до петък или?

П.Т. Навремето имаше план – тон и половина на човек, и като не изпълниш плана, догодина не ти дават билет.

Н.Н. Е, изпълвахте ли го?

П.Т. Е, изпълвахме го.

Н.Н. Имаше ли премиални?

П.Т. Не.

Н.Н. Как се научихте да бъдете рибар?

П.Т. Е, па, тука сме израснали покрай Дунава, то ако тука не се научиш... Не сме имали учители, един от друг така. Той го е учил вуйча му, баща му. (*Има предвид Стели М. – бел. Б.Т.*) Покрай по-възрастните рибари ходехме.

Н.Н. Добре, но нали по-възрастните рибари си имат партньор?

П.Т. Те си имат партньор, ама и ние ходиме – ние им копахме глисти за въдичките, ловихме им цапари, рибета... И така, с него с лодката, и се научиш – виждаш какво прави.

Н.Н. Имате ли от старите рибари мрежи, куки, такива неща?

П.Т. Не, не. Мрежите аз си имам от него, той ми ги прави. (*Има предвид Стели М. – бел. Б.Т.*) Едно време беха други мрежи, сега са други. Не са капронови, а сега – найлонови.

Н.Н. Лодка имате ли.

П.Т. Имам дървена. Двайсет и две ребра, поръчка съм я правил у Тутракан, у завода.

Н.Н. Колко побира една такава лодка – хора, риба?

П.Т. Зависи. Тя може да побере и 10 човека, ама зависи как е регистрирана. А риба може да побере и един тон. И дърва караме по един тон.

Н.Н. Откъде ги вземате?

П.Т. Ми, по Дунава ги ловиш.

Н.Н. Сам ли се ходи на риболов.

П.Т. Има и сами къде си ходат, кой не иска да има ортак да дели с него, оди сам. Ние им викаме „катили“, има много такива. А ние не можеме да одиме сами, компания треба да има, да се пцуваме, да се излъжеме нещо.

Н.Н. Как делите после рибата?

П.Т. Еми, продаваме там на място, идват си клиенти на фургоните. Аз имам фургонали на Дунава, четири фургона имам. Спират и питат хората. Имаш табелка „Продава се риба“, знаят ни. Клиенти имаме отвсякъде. И по телефон ни питат каква имаме, идват и

взимат. Като дойде некой и пита: „Имаш ли риба” – „Имам”. Каква е?” – „ Ми, дунавска е, каква е?!”

Н.Н. Къде ходите да ловите риба? Има ли си места?

П.Т. Има си тони, специални места, не може да хвъргаши навсякъде. Ти така ли каза, бе?
(въпросът е към Стели М. – бел. Б.Т.)

С.М. А, аз съм казал друго. (Смят се – бел. Б. Т.)

П.Т. Аз си фъргам там пред мене, слагам си на становка. Вечер пускаме, сутрин вадиме и ако се е фанало – фанало... Мрежата е 50 метра средно.

И.Т. А има ли име това място, на което ловиш? Как му казвате помежду си?

П.Т. Е ми има – мойто се казва Наклата над Бататовец, на километър 683-ти.

Н.Н. Ако трябва да ловиш щука, на същото място ли ходиш?

П.Т. На едно и също място. Тя рибата нема тука да е щука, тука да е шаран – тя си върви.

Н.Н. Намалява ли рибата?

П.Т. Много. Щото нема кой да зарибява. Само минават и правят актове тия надзиратели. Те не познават рибата, назначили ги от Враца. Не могат тука местни надзиратели (да назначат – бел. Б.Т.) – знаят всичко. И така. Не зарибяват – това е положението. „Пуснахме толкова хиляди” – Къде са?! Вземат един бидон, изсипат неколко таранки и викат – „хиляди шарани пуснали”.

Н.Н. А какво сте чули – къде има повече риба? Към нашия бряг или към румънския?

П.Т. А-а, ти ме питаш дали нарушавам границата. Не знам.

Н.Н. Питам какво си чувал?

П.Т. Нищо не съм чувал, ние такива работи не си говорим.

Н.Н. Коя е най-голямата риба, която сте хванал?

П.Т. Сом – 87 кг., на кльонк, преди 30 години.

Н.Н. И как го хванахте?

П.Т. Така. Излъгах го с кльонка, и с въдицата, и после му забиваш канджата и – у лодката.

Ние по начало по двама ходиме, с Кольо Кокоша. Една моруна сме уловили с Митрето – 45-6 кила.

Н.Н. Коя е най-вкусната за вас?

П.Т. Според мене лоша риба нема, има лошо приготвена.

С.М. Същото и аз го казах. Има лош майстор готвач.

П.Т. Като вземеш да я опържиш и я оставиш сурова – и викат: „Кости има, това-онова...” Има тука сега във видовете – по-скъпа и по-евтина.

Н.Н. Каква се търси повече?

П.Т. Сом и белата риба, чат-пат и щуката.

С.М. Скъпата риба.

Н.Н. Помниш ли Дунава замръзнал?

П.Т. Да. Сега ще ме караш да се връщам...Кога бехме тука на пристанището, бе?
(*въпросът е към Стели М. – бел. Б.Т.*)

С.М. Не помня.

П.Т. Аз бех тука заместник-началник на пристанището. Беше спрел до тука, надолу всичко беше спрело...

Н.Н. Зимата ловили се риба?

П.Т. Да, стига да нема ледове, да можеш да се движиш с лодката.

Н.Н. По-различно ли е, освен че е студено?

П.Т. То е студено, ама сега в топлото рибата се крие, не ще да излиза.

Н.Н. Има ли по-различна риба? Зимата какво излиза?

П.Т. Все същата е. Каква излиза летото, ама летото по я нема. Ето сега не ще рибата, в момента е топла водата. Колко по-става студено, по има, стига да можеш да издържиш.

С.М. Удряш едно шише вино... (*всички се смеят – бел. Б.Т.*)

Н.Н. Как се прави рибена чорба?

П.Т. А, не знам. Аз не съм готвач. Има си готвач – мойта жена е готвачка. Ей и тоя ги прави. (*сочи към Стели М. – бел. Б.Т.*) Рибена чорба се прави от много риба, не от един вид. Колко по-различна е рибата, толкова по-хубава става.

Н.Н. За Никулден? Каква риба се прави за Никулден?

П.Т. Всекаква. Шаран, всеки – шаран, шаран, ама ние си ядеме и друга за Никулден.

Н.Н. Шарана пълните ли го?

П.Т. Не, само го печеме така – с яйца и кисело млеко, на фурна.

И.Т. А като нямаше фризери, как съхранявахте рибата лятото?

П.Т. Имаше леденици.

И.Т. И колко време издържаха?

П.Т. Па ние не ги съхранявахме. Ние не ловиме толкова, че да го съхраняваме. Кво хванеш и го продадеш, другото го раздадеш на приятели и то не остава. Те сега съхраняват внуците у София.

Н.Н. Преди ли беше рибата по-скъпа, или сега?

П.Т. Еми, виж сега – от стандарта на живота преди беше по-добре, по-скъпа. 2,50 лв. беше сома, ама за 2,50 ще ядеш две мешани скари, а сега за 2,50 две кебапчета без хлеб.

Информатор: Петър Тодоров, р. 1947 г , в гр. Оряхово, средно образование, в присъствието на Стели Милушев.

6.3.11. Който е казал, че не е ходил с бомби, излъгал е

С.М. Ще ходим с един турчин с бомби за риба. Да, ама като бутаме лодката, гледаме – една лодка липсва. Ние знаем по номерата на лодките кой е и се сетихме кой е за риба. Отиваме, ама по време на движение правим бомбите, късно е, пада тъмницата. Праиме бомба, хвъргаме я, събираме риба, ако има, ако нема, си тръгваме. През това време единият прави бомбите и хвърга, другият гребе – на лопатите. Да, ама тази лодка идва към нас, и тоя приятел вика: „Дай, дай един буркан” – ние слагаме бомбите в буркан – модерна работа. Ама нема да се смеете малко! – обещавете ли? И давам му аз буркан, взима той пръст, слага я у буркана, слага фитил, ама нема капсули, нема взрив, нема нищо. И се загърбил към ония у лодката – и аз гледам, и знам, че ще измисли некая щуротия. Взима той цигарата, пали фитила, обръща се, а лодката колкото до момичето – и хвърля буркана по лодката. Буркана пада на мрежата им. Тоя, дето седеше у лодката, стана бел като платно, само езика къде си не глътна. А оня, къде беше на мотора, започна едни стойки да прави, улови буркана и го хвърли у водата. А ние се напикахме от смех. Викам на тоя, къде хвърли буркана: „Абе, ей, ти толкова ли си шашов бе, малоумен ли си – как така ще ви избием?!” – „Не! На вас вече вера ви немам!”

Р.М. А бомбата как се прави?

С.М. Взимаш взрив, взимаш капсул-детонатор...

Р.М. Т.е. по военния начин?

С.М. Да, да. Мина и това. Който е казал, че не е ходил с бомби, излъгал е. Който е казал, че не е ходил с ток, също е излъгал. Няма лодка, с изключение на мойта, няма лодка в Оряхово, която да няма апарат. Като имате предвид, че някои имат по три-четири апарата.

Р.М. За ток?

С.М. Да. Ама малко останаха токаджиите. Преди две години един такъв си отиде.

Р.М. От тока?

С.М. Не, диабетик – става му лошо, сам у лодката, пада от лодката, виждат го хората... Пада от лодката и до тук! И маалко се поусетиха, те се не спираха.

Р.М. Колко са сега рибарите?

С.М. Не сме много. Тук под пристанището сме пет лодки, от пристанището нагоре – абе да има около 20 лодки, ама нема – много са 20 лодки. И те не са постоянни, постоянните са малко.

Н.Н. Е, лодките като са под пристанището, фургоните защо са им?

С.М. Защото там е път. Към Ферибота не може, под Ферибота не може, няма път.

Н.Н. А как стигат до там?

С.М. Пеш, ама те там са въдичари. А тук между пристанището и Ферибота – това е такава лодкостоянка.

Н.Н. Има ли си име?

С.М. Петрол – там беше база на „Петрол” и затова. Или пък „Кантара”, защото там навремето даваха въглища и дърва и затова. Има тука нагоре места – едното е „Тополите”, после „Бататовец”, после „Наквата на министъра”.

Р.М. Какво е това „наква”?

С.М. Водата се върти обратно – отива нагоре срещу течението.

Р.М. И това се казва „наква”?

С.М. Да, просто ей така се завърта.

Р.М. А защо „на министъра”?

С.М. На некой си му викали Министъра, Министъра и ... по прякор.

Р.М. Това са все места за какво?

С.М. За риболов, за въдичарите, предимно въдичарите, по-малко са тия с мрежите. Но с всяка година намаляват. Под устието на Огоста има един фургони, четири-пет фургона са, там по-често се ходи за риба, обитателите на фургоните. Ама и те почнаха да намаляват.

Р.М. Там не е ли по-различно, където Огоста се влива?

С.М. Не. Как да ти кажа – всекой ден е различно. Един път горе има риба, друг път надолу има риба. Сменява се – ако има горе, долу няма и обратното. Зависи есенно време каква риба се движи. Защото сега ме съмнява некой утре да изкара риба у града. Много ме съмнява, защото в момента риба няма. Много е топла водата и няма.

Р.М. А ходят ли да ловят в Румъния?

С.М. Отиват, ама тогава навремето румънците си пазят границата – стреляне на месо. Отиват четири човека да хвърлят там мрежите, защото там повече риба, нали ви казвам, там – много. Може би като е припек, те са южно, това е Южна Румъния, не е Северна България, тука баири, ама там нема баири, нема нищо и слънцето ги огрева, може би затова. И хвърлят с януто, той се казва „бабаджия” на тази мрежа, който ходи по брега, който води мрежата. Той ходи с едно дърво, ей така – метър високо и два-трийсет, и той държи мрежата. Дървото е вързано с въже за кръста и той трябва да ги задържа, той е главният, другите трима са подчинени на тоя. Като му кажат „Задръж!” той задържа мрежата с колеца, забива у земята и задържа, за да могат да приберат мрежата, да може да хванат рибата. Да, ама тия вадат мрежата и по едно време мрежата не мърда – до тука е – ни напред, ни назад. Бе, какво стана, оная вечер са идвали, не е имало нищо, сега има. По едно време нещо се чернее у мрежата. Кога влезнал да го хване – нещо студено. Той се подплашил и побегнал на брега. И тогава се усещат, че са заградили моруна. И завъртели още два пъти мрежата и ги пребили.

Н.Н. И са я извадили на брега ли?

С.М. Те не могат да я извадят, само до едно положение, тя е голема. Трябва да я пребият, та я пребили и тогава вече са ги извадили. Другата риба заминала... Да, ама то това е майсторлъка.

И.Т. Как я пребиват?

С.М. По главата. Тя е хрущялна риба, главата целата е хрущял, може да видиш мозъка ѝ. Чича ми, Бог да го прости!, като хвъргахме кърмаци, тогава беше разрешено, само това ми викаше – „Покаже ли ти се моруна, първата работа – с манарчето по главата! Да я умъртвиш.” По Видинско сигурно има пет-шест случая удавени. Защото там те са гяволи и от гяволък се обръщат. С тоя – Джени, обикаляхме четири-пет години обикаляхме, заедно сме. Да, ама тоя ден аз не отивам да гледаме въдиците – той лови моруна. Минаха се около 20 дена и пак така – наложи ми се да ходя при баба ми и при деда ми, пак не отидох. И викам на чича ми: „Ще ме чакаш да се пребера и ще вървиме!” – „Добре.” Да, ама оня не е имал търпение, заминава, аз пак не съм там...Късмет! Късмета си е късмет.

И.Т. Жени рибарки има ли в Оряхово?

С.М. Имаше. На баща ми първа братовчедка – рибарка, Иванка, стара рибарка. Тука един се ожени за едно момиче от Горна Оряховица, доведе я тука млада булка, тя на 15 годин. Значи за половин година тая булка стана най-печената, по-бетер от мъж. Добре, че преди две години се разведоха, та да си отдъхне тая женичка. И има една от Козлодуй.

Р.М. Ама на въдица?

С.М. И на въдица, и с мрежа.Аз сега приказвам – с мрежи на въдицата. На такъмките некъде му викат „припони”, „герими” – много наименования имат тия въдици, тоя вид. Залагаме на пиявици, ама не от тия медицинските – те са два вида, ами ходиме по Огоста копаме там пиявици. Тия не хапят като медицинските, не се забиват. Бехме хвърлили въдиците. На сутринта отивам – пет такъма, по 20 въдици, 100 въдици бехме хвърлили по Румъния. Отиваме и точно по средата на третия вада такъма и по едно време тръгнаха закуп. Викам на приятеля ми – „Накъде да тръгна, идват закуп?” – „Абе, лови и дигай у лодката, не видиш ли, че некой е минал и ги е събрал закуп?!” И в това време, като натисна на ръката, аз съм хванал купа от едната страна с въдицата, и като натисна онова рибе, направо тука ми прежули пръстите, припика ми се от болка, ама не смея да пусна, защото въдиците – айде, оп у водата.Тогава съм хванал първата моруна – 37 кила и половина изчистена. А имам сомове по 50 кила – имам, над десет съм хванал с тия въдици. Ама тогава не беха забранени. Требваше да си гявол, да знаеш

къде можеш да очакваш сома. Много ми правеше кеф, много. Още не съм се отказал. Имам си ги въдиците, държа си ги.

Информатор: Стели Милушев, р. 1960 г. в Оряхово, основно образование.

6.3.12. Това трябваше вашия директор да попита – коя е най-голямата изгървана риба

Х.А.: Откога сте рибар?

В.М.: От много отдавна. Откак се помня, къде има една дума.

Х.А.: Кой Ви е научил да ловите риба?

В.М.: Еми, по-възрастни хора. Просто от мой интерес си беше.

Х.А.: В миналото кой е правил лодките? По поръчка тука в селото ли са се изработвали?

В.М.: И тука правеха лодки, и на други места.

Х.А.: Колко побира една лодка като хора, риба?

В.М.: Ами, като хора... Иначе дават ги четири-пет човека, не повече... Бе, до половин тон мисля, че няма проблем.

Х.А.: А сам ли се ходи за риба?

В.М.: Не, по принцип двама души е най-добре. Единият се занимава пуска мрежите, другият гребе. Гребе с лодката.

Х.А.: Ако Вие сте по-добрият рибар как делите улова?

В.М.: Наравно. Ако сме двама, нали, ортаци – наравно. Ако съм взел човек, който, нали, ей така е дошъл с мене, е друго тогава.

Х.А.: Имате ли названия на различните места по реката?

В.М.: Има, да. Има си, на едното му викат Сухата чешма, на другото викат Двойния, на третото, долу, на ... Лумата. На фара.

Х.А.: А, има ли забранени места за риболов?

В.М.: Само в забраната.

Р.1: На румънския бряг.

В.М.: На румънския, да, защото все пак е граница.

Х.А.: А, има ли някакви поличби, за да се познае дали ще е наслука?

В.М.: Има си такива неща, да. Примерно, когато е по-голяма водата е по-голям улова. У голяма вода. Сега, в по-малката вода, по-няма улов.

Х.А.: А, как се наричат различните мрежи? Кой ги изработва?

В.М.: Едно време са си правили на ръка, мрежите. Сега вече се купуват. Има платове. Ние си ги правим, нали? На въжетата ние си ги слагаме. Ние купуваме само платовете, радините, тапите, въжетата и ние си ги правим, ние тука. Е, на Дунавски ги сглобявам.

Х.А.: А какво е кармаци?

В.М.: Кармаците са забранени в момента.

Р.1: Кука с тапа.

В.М.: Едно въже с много куки на него, което, с тапи ..

Р.1: През 50 сантиметра.

Х.А.: А, видяхме го на рибарската къща май?

Х.А.: Да, да, да, сещам се. Коя риба се хваща рядко?

В.М.: Точно тия, есетровите риби.

Респондент 1: Чига, пъструга, моруна.

Х.А.: Какво използвате за стръв? Има ли стръв за различните риби?

В.М.: Има, да. Поповото прасе е най-добрата стръв, и червея. Пиявици, кашкавал за мрена. Рибка. Ама, рибката не я ползваме. Мида, раче, е такива неща.

Х.А.: Коя е най-голямата риба, която Сте хванали?

В.М.: Която съм хванал е амур. Изтърваната е голяма.

Х.А.: Има ли сезони за различните видове риба?

В.М.: Има, да. Най-вече пролетта идват тея карагъза, дето сега го .. Той само пролетта идва да си хвърли хайвера и се връща. Точно тогава пък е забранено и не можем и да го ловим много-много.

Р.1: Това трябваше Вашия, там, директор да попита – коя е най-голямата изтървана риба. То ние кои сме хванали големи е лесно. Ония дето ...

В.М.: Изтървани има много, да, наистина. Е, той е бил очевидец на някои от тях.

Р.1: И сомове, и амури, и шарани.

В.М.: Шарани. Не може да хванем всички.

Р.1: Но по-напред имаше повече риба. Но сега намалихме малко темпото, но и повечето браконieri, аз това разпавям ...

В.М.: Едно време тука имаше такива браконieri, които излизаха с лодките с бомби, с бомби. Те ги спряха после. Беше страшна работа. Бомбаджии няма вече. Токаджии има сега. Сега с тока унищожават популацията. То рибата може да оцелее, но ако има хайвер – то като я перне тока и вече тоя хайвер какво става с него – нищо. Той не може да се излюпи после.

Информатор: Веселин Михайлов, роден 1977 г. в с. Долни Вадин, включват се и други неназовани респонденти.

6.3.13. Хайверът – той е много полезен и е скъп

И.М.: След като най-много сте работили като рибар, смятате ли, че човек може да се издържа от това?

Д.Р.: Еми, да ви кажа, по онова време да, ама, времената са били такива. Баща ми ни е хранил целото семейство, само той е работил тогава, по онова време. Говоря кога ние сме били малки. Аз съм тръгнал някъде от осем, десет години почна да ме взима баща ми по Дунава. От малък с баща ми. Той ме учеше, той ми даде ... така е тука, хвърляхме едни въдици и ловехме големите рибета – моруните. А тогава даваха, сега моруните са забранени.

И.М.: Само с въдици или и с мрежи сте ..

Д.Р.: С мрежи сме ходили, как? Бе, пълен рибалък.

И.М.: Не само въдичар, ами ..

Д.Р.: О, нема като тука да речем любител да... Рибар си, билет си вадиш такъв, държавен билет.

И.М.: Мрежи показвал ли Ви е как да си плетете?

Д.Р.: На мене ми показваше, ама ми викаше „тая работа не е за тебе“. Аз се бях хванал у битова техника вече и бях много добре. И той вика „гледай си работата“, а аз покрай него отивам и той ме гонеше. А Стели има чичо, защото аз много работих със Стели, доста години, заедно като ортаци. И той чича му, все покрай него се въртеше Стели и чича му го научи него и сега с мрежите се занимава той. Той кърпи, той такава ..

И.М.: Лодката на баща Ви дървена ли беше?

Д.Р.: Дървена лодка. Две лодки имахме тогава, по онова време. Ама, тая сега, тя е тука, прави ги един мъж, той е идвал тука, Тихомир. Доста години без ремонт, та сега ги правя. Защото аз у него съм свикнал. Ние какви бурии, какви .. по 3-400 кила риба ловувахме. А Дунава като се разбути особено кога е така малък, много големи вълни прави.

И.М.: Какво дърво се използва за лодка?

Д.Р.: Дърво... горунови дървета, салкъм, а иначе чам за дъските, тия, дето се коват така, а долу карината и мотора къде е, то е само от яко дърво. От горун, от салкъм, от тия по балканите ги има дървета, де са много яки дървета и издържат на вода. Обаче го бланкосваш. Нали, ковеш дъската бяла и после веднага почваш да ги бланкосваш. Това бланкосването – боядисваш фактически. Не е ли боядисана, не кара много. Иначе това засъхва и така.

Тогавя имахме ... началника ни защитаваше. Имаше забрана, ама за тия дето си имат билети – нема забрана. А, тия, рибата се лови повече в забрана. Е, както тия хора ги даваха у Силистра, че са хванали моруните и някои ги е наклеветил и веднага върнаха моруните в Дунава. Не можах да ги изкарат на брега. Те го даваха по телевизията това, ако сте го гледали, Силистра. Две моруни, не една, две. Взимаха рибетата и ги даваха как ги пускат у водата. Актове им направиха. Така, той ни защитаваше тука.

А, имаме винтери за сом, големи, с обръчи така. То тука тия немаат такъв винтер да ви покажа. И с тех ловим у забраната рибите. Еми, няма, отиваш ... Имахме 70 винтера ние, такива големи. Ако се изправят, те са така, по-високи от мене. Стели ги ремонтира.

Той не ли ви казал за тех?

И.М.: Казвал ни е, да.

Д.Р.: Ама, ни защитавах. Надзирателят минава, Маринчо. Началника ни се казваше Маринчо, той е жив още.

И.М.: Да, аз вчера говорих с него. И какво той?

Д.Р.: А, така. Той ни защитаваше, защото ние имахме по онова време примерно 300 кила риба или един тон трябва да хванеш. Двамата, ако сте двама, да хванете 1 тон риба.

И.М.: Това е като квота, така ли?

Д.Р.: Да, това е нещо като изпълнил си си плана. Не си ли го изпълнил, не е добре, и така.

И.М.: Каква част отива за държавата?

Д.Р.: Е, там вече Маринчо си знаеше. Хайвер особено, на моруните хайвера е много, много полезен за човек и за деца, ма, не да прекаляваш. Има хова, прекаляват с хайвера, ако види хайвер – с лъжицата. Е, имаме кмет един, Дингила, Ристо. Той беше кмет, над плажа живее. Той ми е набор. Хайвер... Ама, той е капитан, бил у морето на кораб. Хайверът – той е много полезен и е скъп. Сега е много скъп. Аз колко моруни съм хванал тука, хайверлийки, една сега такава да хвана нема да ходя пет години за риба.

И.М.: Толкова е скъп?

Д.Р.: Е ми, 1 000 лв. кило.

И.М.: Колко кила може хайвер да се добие?

Д.Р.: Е ми, ние с баща ми хванахме една моруна – 350 кила. И от неги изкарахме 68 кила хайвер. 68 кила хайвер, Маринчо с тоя Ристо, той беше кмет тогава.. Ама, тогава държавна работа беше. За назе хайвера тогава някъде към 20-25 лв. ... А, иначе те като го продават ... Ако се похвалиш сега, законите каквито са, че от тая моруна си изкарал толкова... направо те вкарват у затвора.

И.М.: Да, то е забранено, но има браконieri, нали?

Д.Р.: Боже, браконieri – колко сякаш. Ей, сега има браконieri на ток де бият. Ние отиваме, пускаме се, да кльонкаме, нали кльонк?

И.М.: Да мамите сом, нали?

Д.Р.: Мамиш го, да. Те го бият на ток. Къде минат с тока, поне десет дена рибе не може да хванеш. Прогонват ги просто. Кой сом го видят го взимат, кой не го взимат, то после се оправя животното, обаче хайвера, де го има, не може да роди. Е, такива едни разправят учените хора.

И.М.: Тази риба, за която ни разправяхте, че сте извадили 60 килограма хайвер, тя ли е най-голямата риба, която сте хващали някога?

Д.Р.: Е ми, да. Тя е най-големата. Това нито може да го вземеш у лодката, нито па може да го свалиш. Нали, вързали сме ги така у лодката, отстрани, до пристанището тука и с крана. Дигнаха рибето с крана, да го сложат у камион, та да иде при Маринчо, там.

И.М.: Умъртвявате ли я като я хванете?

Д.Р.: Е ма, това животно е толко мощно, че ако не знаеш какво да правиш, бързаш, може да те дръпне и със се въдиците ще те повлече. Много, те са много мощни. А, тая, големата, тя се е хванала първо за главата, и после изправяме ги до лодката и връзваме й опашката. А тя се беше хванала за две въдици – за главата и за опашката. Тя като се е огънала така вече течението ги толкова изтощава, че може и да умре при това положение. Ама, във водата трудно умира тя. И така, много ... Трябва веднага, ако има някоя друга лодка покрай тебе, да викнеш. А тогава, нема лодка, нема никой. Баща ми вика – ще ги изкараме, не бой се. А бе, тя какво, тя по-дълга от лодката, пет метра рибе и нещо.

И.М.: Ти после, като си бил рибар, сам ли си ходил или с други хора?

Д.Р.: Ее, после тия дъртите, това е като животните как е, после те отбутват. Той поне баща ми само акъл даваше. Той от дете е рибар и от Цибър се прехвърля тука, в Орехово, майка ми я лови ток и ... Викам „нема да ходя с тебе за риба“, на баща ми, а той това и чакаше – Да ме види като тръгна, какъв рибар ще бъда. И хвърляхме тука една лава, е точно тука беше лавата, отдолу, е тука, каманяка къде е, ако сте ходили тука по брега. Хвърляме една лава такава ..

И.М.: Лава какво е?

Д.Р.: Кармаци, големи куки. И идваме на другия ден, една лава бехме хвърлили само. Тук кармака, там кармаците – нема ги. Хвърлихме може би десет пъти котва, защото те отиват на дъното. На кармака едната въдица е с тапа, другата без тапа. Тапата, нали държи така, горе, а тая без тапа пада на дъното. Хвърлям аз – ей, обаждам се на баща ми – яла тука бе, тоя кармак го нема никъде, все едно, че го зима некой... А бе, как така нема да го има?. А кармака е с три камъка – два крайни и един у средата. И кармака прави някак такова положение, свито малко. И нема го. И дойде баща ми от брега, не се качва у лодката, а аз викам „не“ и пускам още един път – ако го хвана тоя кармак, хвана

го, ако го не хвана .. нема го. Тоя кармак викам или го зима некой рибар друг... И хвърлих аз, та така стана, а кармака е скъсал двата тела и на един тел само.

И.М.: Не кармака, ами рибата, така ли?

Д.Р.: Рибата е скъсала, защото немаше въдица, с една дума такова чудо. Та тогава викам на баща ми – ей, аз ти турих капака, викам, ти си ги ловил, ама виж аз как ги лова. Баща ми вика – Браво на тебе, а такова чудо не е имало. У Цибър, те там са ловили риба много, ама, на един кармак толко много риба... И аз почнах да обирам тия малките, малки-малки, седем-осем кила есетри, чига, само луксозна риба. И идва едната моруна, те бежа по 100-на кила тия моруни. Едната гледам така някак си отстрани на лодката да е. Нема взимане у лодката. Тия рибета ще удават, ако не може да го вдигнеш, те ще удават лодката. И до пристанището съм обирал тая риба, хората са ме гледали. И пред назе там, при ферибота къде е, отгоре така беше нашата къща, защото Дунава като дойде така голем, лодките ги таковахме до брега, е така стълби си правихме и тап-та-тап айде у къщата. Там живеехме, ама, понеже е от времето оно, е общинско, отдадено и после като стана така да правят тука ферибот, обраха къщите, всичко и съсипаха това ... брега остана само.

Информатор: Денислав Ризов, р. 1944 г., в с. Долни Цибър.

6.3.14. Като види, че рибата е жива, веднага я взима

Р.М. Я кажи при кооперирането как е станало? Ти може би не си бил роден тогава? Как са ги накарали тия хора да работят заедно? Взели са им лодките ли, или всеки си е запазил лодката?

С.М. Всеки си запазва лодката, която е имал, в кооперацията имаше държавни лодки за държавния риболов. Аз една година и нещо работих в държавния риболов – отиваш там, той ти дава лодка, мотор, бензин, и си работиш за предприятието, то в Русе беше управата на тая кооперация. И той се задължаваше този – Марин Рибката, шеф на „Държавен риболов”, да продава рибата, да намери пазар.

Р.М. А имало ли някои, които не са искали да влязат в кооперацията?

С.М. Като дойде демокрацията, този нашия, дето беше, искаше да ни съюзи, да направиме една кооперация, в която той да изкупува рибата, той да я продава, да немаш

грижа. Ние тука предимно нощно време ходим за риба, като на други места, по Русе – през деня само ходят, много рядко ходят нощем. Сега и ние вече почнахме само през деня да ходиме. Ама ти си ходил цела нощ за риба и сега, като се прибереш и изскачаш дообед да ги продаваш, че то дообед който купи – купи, следобед вече отива рибата... Дали е било хубаво?! Но много ни искаха, много ни искаха. Всекой искаше, каквото си продаде, да си го вземе, каквото си хване, да си го продаде. На мен не ми харесваше това, но стана, после се разбихме – всекой почна „да дърпа чергата да се завива” и сега кой къде намери, там си продава рибата. Много имат фургони. Тия, къде са по фургоните, си ги продават там – защото минават хора, където идват за ферибота да ходят за Румъния, други, къде се прибират, и като минат, всеки гледа да си купи. Като дойдат и питат: „Имате ли риба?” – „Има” – бъркаш у живарника и му вадиш жива риба. Той, като види, че рибата е жива, веднага я взима. Това е много големо превъзходство. Като види, че е умрела рибата, почва да се мръщи.

Р.М. Голямо предимство е, че ги чистиш. Голямо улеснение е.

С.М. Верно е, но аз губя от тази работа – на пет кила уклея, едно кило черва хвърлям. Аз губя едно кило. После и другото – и време. Айде, аз уклея го чистя за 15 минути едно кило. Ама има хора, където го чистят за повече. Айде утре ще ви направя една саламурка с тоя моя приятел.

Информатор: Стели Милушев, р. 1960 г. в Оряхово, основно образование.

6.4. ПРАЗНИЦИ, РИБЕНА ЧОРБА

6.4.1. Рибената чорба е едно, саламурата е друго

Р.М. Наборе, я кажи какво е това саламура?

С.М. Вода, риба, чушки и домати – казва ли ти нещо?

Р.М. Не.

И.М. Рибена чорба?

С.М. Рибената чорба е едно, саламурата е друго, това са две различни работи. Сега ще ви обясня. В чорбата слагаш рибата да ври с водата и чушките, и доматиите, а при саламурата – тя е два вида: пекана и пържена. Разбра ли ме сега?

Н.Н. Аз не разбрах.

С.М. За саламурата или ще пържиш рибата, или ще я печеш. И ги слагаш във водата. Водата трябва да ти е топла, обезателно топла, и като сложиш рибата с чушките, с доматиите, да заври 10-15 минути и готово. При чорбата слагаш всичко накуп.

Р.М. Рибата сурова?

С.М. Да – чушки, домати, сурова риба – слагаш у тенджерата да ври. Ако слагаш глава от риба, щото някои не слагат глави, но най-хубаво е да погледнеш лука – омекнал ли е лукът на чорбата, рибата е готова, чорбата е готова. Но обезателно – люто чушле, и в саламурата, и в чорбата.

Р.М. Значи домати, чушки, лук – друго какво? Целина?

С.М. Нема целина, девисил се слага на чорбата. А за саламурата – мерудия, магданоз.

И.Т. А за саламурата чушките и доматиите предварително обработени ли са?

С.М. Да. Най-хубаво е да се опечат – печена чушка, печен домати, чушлето.

И.Т. Саламурата по-гъста ли е от чорбата?

С.М. Не, еднакви са. А бе, ще направим утре една саламурка. Ситната риба за чорба не става, тя става за саламурата. Защото рибата трябва да ти е изпържена или изпекана, като я сложиш във водата, да цвърчи.

Р.М. Ти гореща ли я слагаш във водата?

С.М. Да, вадиш ги от тигана и веднага. Ако искате на фургона да я направим и да гледате как става, що става – да имате представа.

Р.М. Кой е бил празника на рибарите?

С.М. Свети Никола – 6-ти декември по новому, 19-ти по старому. Аз с този, дето ви казах, турчин, че съм работил с него толкова много време, с него го правехме на 19-ти. Обичахме да си го правиме, да се почерпиме, ако сме хванали некое шаранче, ще има, ако нема шаран, не сме дирили специално па шаран за празника.

И.Т. Това е по време на социализма?

С.М. Не, след демокрацията, че ние почнахме след демокрацията заедно да ходиме.

Р.М. И какво правите – само ядене и пиене? Почерпка?

С.М. Почерпка, а-а, ние, като почнеме – и по два дена, не знаеме на кой свет се намираме.

И.Т. Семейно ли се събирате?

С.М. Не, не. Само по мъжки, защото жените ни пречат. Искам да кажа, че пиенето пречи на жените, а не ние на тех. Да видим, утре дали ще пожелае да дойде, защото той е много печен.

Р.М. Ще се радваме да се запознаем с него. А как се казва?

С.М. Денислав. А Джени му е турското име. Баща му и той беше рибар – върхът. Старецът ходеше сам за риба. И вече накрая не можеше сам и тогава ме взимаше да ходя с него.

Информатор: Стели Милушев, р. 1960 г. в Оряхово, основно образование.

6.4.2. Рибената чорба има много рецепти

И.М.: Казвали ли са ви как са съхранявали рибата едно време?

М.М.: Как са съхранявали рибата, в смисъл консервиране? Много такива рецепти има, но не е практика. Не е практика, защото рибата – пържи, печи.

И.М.: Да сте чували да се осолява и изсушава на слънце?

М.М.: Това беше мания, и аз съм един, който е участвал. Преобладаваше, защото е най-мързеливия начин. Изчистиш я, за равномерно осоляване я държиш в саламура. Саламура – солена вода. Солиш яко. Така става обикновено печено. Това е изсушено и опечено. Тука едни липованци им казват, той друго ядене не признава. Дай му солен уклея и солен бобой, правилното му име е бибан.

И.М.: Как се прави рибената чорба?

М.М.: Рибената чорба има много рецепти, но рибената чорба, мое мнение е това, разбира се. Има много технологии. Каква ще бъде рибата – дали ще бъде пържена, или варена. Тука тоя край, нашия, предпочита пържената риба. Видел съм и варена саламура. На саламурата основния добавък, основната подправка, основния зеленчук, който се слага – домати, чушки, моркови, целина. Иначе като технология – пържиш. Пържиш си рибата. Най-обикновено пържене, вадиш от тигана, както се пържи. На

другия котлон е водата. Водата, към края или по средата по некое време слагаш зеленчуците – чушки (печени, сурови), домати, меродия. Мерудията е магданоз, чесън, най-вече, особено като подправка, за този, както му казват, влашки край.

И.М.: После се вари, рибата пържена се слага.

М.М.: Слагаш я ей-така накрая. От водата добива друг вкус, не е така с консистенцията, както си е извадена от тигана, защото водата я е направила... просто кожата се дели.

И.М.: Тук празнуват ли Никуден рибарите?

М.М.: Да.

И.М.: Какво правят?

М.М.: Напиват се.

И.М.: Някакво ястие готвят ли си, което да е емблематично за Никулден?

М.М.: Не.

И.М.: Примерно да пълнят шаран или някаква друга риба?

М.М.: Такива, ще извинявате за израза, изгъзляци. Аз една година присъствах на една софра, голяма софра, модерна софра – печен шаран с крем карамел.

И.М.: Само мъже ли се събират?

М.М.: Не. Всеки със семейството си. Такива предпочитания и такава диктатура, да го кажем, спрямо жени, да бъдат само мъже – не. Не съм чул, не съм присъствал.

И.М.: Да знаете да се прави някакъв специален хляб за Никулден, например?

М.М.: Чул съм най-различни такива, тук преобладава с царевично брашно. Тук му казват качамак.

И.М.: Рибарите, ако имат добър улов, чул ли сте, че го поливат?

М.М.: Да, правят се такива, разбира се. Събират се, решат, хванали са риба, опържат я или я опекаат и да няма алкохол. Това звучи абсурдно.

И.М.: Някой занимава ли се със събиране на хайвер?

М.М.: Едно време, казвам по мое време, хайвера се събираше. Аз съм стигал до тонове. Представяш ли си за какво количество говориме? Хайверът се събира на шарановите риби, от тях риби хайвера не се събира на сом и на мрената. Това е отровен хайвер. Друг вид като хайвер, най-големият и най-скъпият деликатес на баровците, може да сте чули черния хайвер. Черният хайвер е от есетра, моруна, паструга, чига. Шарановия –

изкормиш рибата, измиеш, изчистиш, земеш един съд – сол, хайвер, сол, хайвер и така си стои, докато при черния хайвер има, плацентата, която е на хайвера. Това не е направо да излиза. Търпи неква преработка, макар не топлинна, макар и обикновена преработка – солиш. При шарановия е по-лесно. Правиш едно сито и извадения хайвер търкаш го в това сито, над съд, някакъв дълбок, тенджерата, даа речем. Там се слага водата, солта, това престоява някъде два-три дена и вече можеш да го държиш където си искаш с тая саламура. Докато черният има мурафет. Искане особено приготвяне. То не може да бъде приготвяне това. Това е по-скоро вече полученият продукт е полуфабрикат, защото ти си го извадил от рибата. На едно парче мрежа, тия далаци, така наречени, тоя хайвер е на далаци в зависимост от това колко е голяма рибата. Да речем една риба, като тази, одева дете споменах – най-големата, 206 кг. От нея вадиш далак. Това е арматурата, това е ципата, която държи хайвера. Това трябва да се махне, да се изчисти и да остане само хайвера, леко осолена за консумация. И невероятно скъп продукт.

Информатори: Марин Маринов, р. 1945 г., в Оряхово; средно образование.

6.4.3. Дай на рибаря да ти направи риба

Т.В.: Брат ми е земеделец, аз не съм. Аз съм рибар. Цял живот съм работил в болницата, 42 години. И от там съм пенсионер и така. По чужбина съм ходил. И мина живота. Вие сте младички. Млади и хубави. Всички млади хора са хубави.

И.М.: А, коя ви е любимата рецепта с риба?

Т.В.: Салмура, салмура, рибена. Печени чушки, печени домати. И рибата се слага пържена или печена в тая водичка. Чесън малко и това е саламурата. И чорба пак. Супа, супа от риба. Тук така си посрещам гости като дойдат. И те знаят. „Направи ни една чорба, ще дойдем“. Добре. Аз я направя и те дойдат. Е, Стели и той така си посреща гостите – саламурка, пържена риба, печена. Ми, как вика един юнак – кога брашно има и дай го на майстора да ти направи хляб. Така сме и ние. Дай на рибаря да ти направи риба.

И.М.: Коя риба е по-добра, по-подходяща за рибена чорба и коя за печене или пържене?

Т.В.: Чига, мрена, сом все са хубави за чорба. А пък пържена – мрената, морунажа,

уклея и друга риба става за пържене. И щуката е хубава за чорба. Дунавската риба си е сладка всичката риба. Само да знаеш да я приготвиш.

И.М.: А, има ли риби, чиито хайвер е отровен?

Т.В.: Мрената, сега къде е, и на сома. На мрената не се яде, че е отровен.

И.М.: А, хайвер знете ли как се консервирало едно време?

Т.В.: Не, той се осолява. С много сол и се затваря в буркан. Ние го ползваме за разбиване. Като майонеза го правим. Оставяме го да престои известно време осолено, след това го разбиваш с олио и става като майонеза. Разбит хайвер. И това е деликатес. Не, някой ги не обичат тея работи, но аз ги обичам много. Маже се на филийка, препечена филийка. Осолиш го и си стой в солта, в буркана. И после по една лъжичка и се разбива с миксера и с олио. Става като майонеза, ма по-сладко. После слагаш малко настърган лук и малко лимон и става мозък. Майстор съм на тия работи аз. Много хайвер съм вадил тая зима. Носят ми олио – „да ми разбиеш“. Аз им разбивам хайвер, те ми дадат едно кило ракия. Я не пия. Бе, има там ... Раздавам ги на тоя, на оня.
Информатор: Тихомир Върбанов, роден 1948 г. в гр. Оряхово, средно образование.

6.4.4. Шкембе от сом

С.М.: Готви се шкембе от сом – да, аз съм го правил, не е един път. Значи това си е шкембе чорба, само че вместо мръвка, слагам самото шкембе на сома, червото също.

Н.Н.: Ама като шкембе чорба ли я правиш, или като рибена?

С.М.: Като рибена чорба. Вари се във водата със същите зеленчуци като рибената чорба – домати, пиперка, подправките, люто. Не като саламурата, вари се.

Информатор: Стели Милушев, р. 1960 г. в Оряхово, основно образование

6.4.5. Старите хора са сушили много риба

Н.Н.: Как правите рибена чорба тук? Какво ти трябва? Ти не правиш ли?

И.С.: Не, а и да правя, няма да ти кажа, защото това е нейния специалитет, иначе ще ме накара да ги правя аз.

И.Т.: Да ми кажете рецептата за рибената чорба?

А.С.: Саламура или чорба?

И.Т.: И двете. Първо чорбата.

А.С.: Чорбата мама я прави, ама тя си я прави като супа, защото има чорба и чорба. Някои рибари не застроят чорбата. Слагат лук, чушка има, моркови има в рибената чорба. Всичко се вари, вари, вари. Ние лично обезкостяваме първо рибата. Ако има големи кости, може да ги махнеш, но тя трябва да стои в оцет доста време.

И.Т.: Сурова я слагате в оцет?

А.С.: Сурова е в оцет, за да може да стои стегната, да не се разкаши самата риба. След като почти това е готово, тогава се пуска рибата – накрая.

И.Т.: Вече обезкостена?

А.С.: Да, нарязана на големи парчета. Накрая се слага рибата. Някои слагат дивисил, ние не слагаме дивисил. Ние слагаме сол, малко черен пипер и такива стандартни, меродия слагаме. Мама застроява това нещо, слага и фиде и картофи. Другите не я застроят – по същия начин, само че не я застроят и то си става чорба.

И.Т.: Т.е. вие супа казвате на това, което е без застрояката?

А.С.: Да и слагаме фиде, а на чорбата не слагат фиде.

И.Т.: Застрояката с яйце само?

А.С.: С кисело мляко. То може и само с яйце.

И.Т.: А саламура?

А.С.: Саламура има два вида – пържена и печена. Печената саламура, тя е най-хубава на печка на дърва. Печената саламура – слагаш една тенджера с вода да ври и малко сол. Като почне да ври малко го дърпаш към кюнеца, така деди правеше, защото той беше готвач. Попринцип саламурата се прави с няколко вида риба е най-вкусно. Дядо правеше с уклеичета. Пече ги отгоре, директно на печката и ги хвърля там, пече домати и чушка.

И.Т.: Пак на печката?

А.С.: На печката. Нарязва ги и ги слага в това да врът. Накрая нарязва меродия. Това е печената. Пържената е по същия начин, само че се пържи рибата и се хвърля там. Накрая, там, където си пържил рибата с олиото, изсипваш малко отгоре, за да стане малко по-тъмна, черна и малко по-мазна. Това е мазната саламура, другата е постната.

И.Т.: Пържената пак с такива рибки ли се прави?

А.С.: Да, да.

И.Т.: Т.е. саламурата се прави с по-дребните, тип уклея, таранка?

А.С.: Не, може и едра, само че да е нарязана на дребно. Хубаво е да е с пет-шест вида.

И.Т.: Кои риби са предпочитани за печене на скара?

А.С.: Морунаж е много хубава за скара, мрената също е много хубава. Скумрия, тя само на скара е хубава.

И.С.: Морунаж е най-хубавата риба на скара. Има тука, няма да му казвам името, той е приятел. Той има къща тука и винаги сме му пържили морунаж. Миналата година пекохме морунаж на Никулден. Беше много вкусно и викам дай да му направим и на него така. Той вика: „Това е най-хубавото нещо, а ти ми го пържи досега.“ Колко по-голям и е по-дебел, още по-хубаво става на скара.

А.С.: Но се сецка. Тази риба която има много кости, се сецка по-нагъсто. Мрената също е много хубава на скара. Сичко е хубаво, сомът също е хубав на скара, толстолобът е хубав на скара.

И.Т.: Консервирате ли риба?

А.С.: Да, някои – да. но се консервира уклея по-рядко. Дребна риба, костелива и скумрия, но скумрия – чиросите, малките.

Н.Н.: Как я консервирате?

И.С.: Варим я, пържи се и в оцет. Някои слагат и доматино пюре, дафинов лист, това всичкото го варят.

И.Т.: Сушите ли риба?

А.С.: Ние сушахме, сега тази година – не. По принцип сушим. Ние сушим, не че я ядем, де. Сушим за фестивали и ако трябва да готвим някога нещо, но старите хора са сушили много риба, защото това зимата им е било на тях. Едно време са слагали риба, както е сланината в сол, така са правили и солена риба в такива каци.

И.Т.: Пушена правите ли тук?

А.С.: Пушена – не, не съм чула някой да пуши тук. То и пушена сланина много малко хора правят тук. Почти – не. На една колежка мъжа и пуши сланина, но риба – не.

И.Т.: Ако сте денонощие-две, там на място как я съхранявате да не се развали?

А.С.: Всичко се вади, корми се. Даже мъжете, вадят мрежата и така, както е с рибата, вкъщи отиват, там вадят от мрежите, кормят и всичко се прибира във фризерите. Рибарите, които видяхме, като хванат голяма риба на въдица, те си имат такива, връзват ги и те си плуват във водата.

Информатори: Иван Спасов, р. 1964 г. в с. Долни Вадин, Анелия Спасова, р. 1971 г. в с. Горни Вадин.

6.4.6. Като няма риба – кадим мрежите

И.М.: Вие нали празнувате Никулден?

Т.В.: Е па, задължително. Някой път само така – като няма риба – кадим мрежите. Няма риба и с друго го празнуваме, кога няма риба. Ама е задължително да има ловена риба.

И.М.: А, само мъже ли се събирате или семейството?

Т.В.: Семейството, семейството.

И.М.: А, така рибарите да се събирате на Никулден?

Т.В.: Е, ние си го правиме, ние, някой път. У фургоните тук се събираме, ей, сега как сме се събрали. Ядене, пиене. На масата всичко се яде – пържоли, кебапчета, кюфтета. И така. Кой какво има носи, прави се софрата и се яде.

Информатор: Тихомир Върбанов, роден 1948 г. в гр. Оряхово, средно образование.

6.4.7. По-рано ги нямаше, ние не знаехме какво е корморан

И.Т.: Имате ли любима рецепта за риба?

И.И.: Няма рибар да няма.

И.Т.: Издайте някоя тайна. Как правите рибена чорба?

И.И.: Ще ти кажа за морунаша, напримерно. Печеме си го по принцип – или на скара, или в тава. Насецква се тая риба на ситно, за да не ти пречат костите. Ако искаш може да ги подготвиш, да ги сложиш в един литър вода се слагат 200 гр. оцет и се оставя за няколко часа, оцетът разгражда костите и после си я печеш. На скарата има си тука много хубави подправки за риба. Взимаш ги, омазваш хубаво цялата риба, печеш си ги, ако решиш да ги печеш в равичка на фурната, червен лук го режеш на шайби големи, редиш ги в тавата с мазнинка и сол и рибата пак осолена хубаво направена с

подправките. Слагаш ги да се запече и като хване лека коричка, да стане керемидена леко. Мляни домати всеки си прави вкъщи, поръсваш ги отгоре и ги буташ да се дозапекат и става без грешка. И се яде топла, баница също се яде топла.

Н.Н.: Колко едри? Каза насецкваш ги, ама колко?

И.И.: На около два милиметра най-много, до костта.

С.М.: До средата, до средата на рибата, горе-долу.

Н.Н. Като на гребен така?

И.И.: Да, насецкваш ги, щото иначе много ще плюваш, а така не усещаш нищо. Ако сложиш оцет изобщо вече не усещаш костите, в тая саламура с оцета.

И.Т.: На кои риби се събира хайвера?

И.И.: Не се яде хайвера само на мрената и от части на сома. Некои го ядат на сома, може би в по-раншния стадий.

С.М.: Чувал съм, че зимата го ядат, на сома. Не съм сигурен, не мога да кажа, не съм опитвал.

И.Т.: Търси ли се хайвер?

И.И.: По-рано се търсеше много. Даже по-рано го вадехме от рибата, тоя който изкупуваше рибата имаше едни казани големи, събираше хайвера, особено от лазпера, щука. На щуката е най-хубав хайвера за събиране. Черен хайвер пролетно време от моруните, от есетрите.

И.Т.: Има ли наоколо много птици?

И.И.: Птици има много, особено кормораните, те оказват много. С хиляди са, направо е страхотна работа.

И.Т.: Това от скоро ли е, или винаги ги е имало?

И.И.: По-рано ги нямаше, ние не знаехме какво е корморан, ама тук от 20-ина години, това стана напаст.

Н.Н.: Не са ли защитени?

И.И.: Защитени са, затова са толкова много. Ние ги ловим у мрежите, той се гмурне и се оплете у мрежите и като ги извадиш сутринта, се е удавил.

С.М.: Ако ги видите предимно есента – края на август, септември месец – големи ята, с хиляди и като се впуснат и почнат да бият. Едните се гмуркат и като излязат другите се

гмуркат и избиват сума риба. Влизаш в ятото с корморани и събираш риба. По 15 по 20 кила риба.

И.И.: Даже преселиха и пеликани тука. Защото има ли корморани, пеликаните... те пребиват рибата, а като не може да глътне голямото рибе, а пеликана го гълта и те използват да се хранят наготово.

И.Т.: Има ли други животни, които да ядат риба?

И.И.: Видри се завъдиха, даже ни късат и мрежите, големи бели ни правят.

И.Т.: Има ли много браконieri.

И.И.: За съжаление има. Сега мирнаха малко. Бомбаджиите спреха, че нема от къде да взимат материали, ама токаджиите си продължават. И си има хора, които си ги знаеме от години наред. Даже един по-миналата година се удави заедно с това, че се оплели кабелите у краката му и падна и се удави.

И.Т.: Не ги ли следят?

И.И.: Те ги следят. Полицаите ги ловят, адвокатите ги пускат.

И.Т.: Гранична полиция пречи ли, помага ли?

И.И.: И те следят, и те гонят тия браконьерите, ама един като застане, некъде да вижда целия Дунав от големо разстояние с тия телефони сега, предупреждава другите от километри и ти знаеш и айде.

И.Т.: Сдружават ли се рибарите?

И.И.: Да. Ние така се уговаряме помежду си за определено време, да си помагаме. Става така с хора, с които можеш да се разбереш, на които имаш доверие най-вече.

И.Т.: Как празнуват рибарите?

И.И.: Ние си празнуваме винаги. Иначе си празнуваме законно на Св. Никола, ама за нас всеки ден е празник.

И.Т.: На Свети Никола какво правите?

И.И.: По-рано се събирахме, даже се празнува официално доле на Дунава. Прави се курбан чорба.

И.Т.: Кой го организира?

И.И.: Съвета, общината. Ние си обичаме да си печеме рибата на шиш. Тя си е най-вкусна на шиш. Правиме си дървени шишове и си ги печем на шиш. Направо по-вкусна риба от на шиш няма.

И.Т.: Рибарството за вас беше основно занимание или допълнително?

И.И.: Това си беше допълнително.

И.Т.: Може ли човек да се издържа само от риболов?

И.И.: По-рано можеше, ама сега няма да може.

И.Т.: Кое пречи.

И.И.: Липсата на риба. Няма толкова риба. А и сега вече забрана 40 дена. По-рано имаше забрани, ама бяха по-малки. Ама айде няма нищо, със забраната съм съгласен. Ама ей тия комари, аз не ходя заради комарите. Как да ти обясня, аз не мога да ти обясня какво нещо е от тия комари. Направо усещаш как се блъскат в тебе хиляди. Направо е страхотия, навлекли сме едни дебели дрехи да се предпазваме от тех, то горещо.

Р.М.: С какво си светите през нощта, като ловувате?

И.И.: Ние не светиме. До такава степен сме се обучили, че си работим на тъмно.

Н.Н.: Казахте, като се появи толстолоба, изчезва другата риба. Защо е така, нали той не е хищник?

И.И.: Защото рибата се храни с тоя, плаващия планктон, а той е ненаситен и по тоя начин другата риба остава без храна. Една риба, когато гладува, тя не може да произведе хайвер.

Н.Н.: Значи хищните трябва да ги има?

И.И.: Е, хищниците ги има. Ама и тех ги нема, като няма с какво да се хранят.

Р.М.: Тоя толстолоб нещо яде ли го?

И.И.: Ние.

Р.М.: Иначе хищник няма, който да го яде?

И.И.: Той бърже расте. Айде докато е малък, ще го ядат, ама той много бърже нараства, той не е като другата риба, той за една година става две кила. Два-два и половина. Има сомове, чул съм, не съм видел, вадят големи рибета, по две-три кила глътнал, ама това е редкост. А той се въди много, въдеше се де.

Н.Н.: Чул ли си, че сомът е човекоядец?

И.И.: Не съм видял, ама съм чул. Иначе, че яде мишки – това съм се убедил. Мишата година, кога беше, тогава кога ги имаше. Викат сомът яде мишки и аз изкормих един и вътре стомахът му пълен с мишки. Всеяден е, той си е мършояд. Иначе е доста скъп мършояд.

Информатор: Иван Иванов, р. 1948 г., средно образование

6.4.8. Да има качамак задължително

С.М. То е влашко ястие – саламурата и качамака. За саламурата трябва да има качамак задължително

И.Т. Качамакът тук като питка ли се прави?

С.М. Да, от този род, на питката. А рецептата я зная от баба.

И.Т. И дъщеря ти я знае?

С.М. Дъщеря ми – перфектно. Тя не е се учила от баба си, тя е самоука. И го върти... Баба ми го въртеше с пръчка, а тя го върти с лъжица, по-бързо... Но баба ми, като го изсипеше така на бохчата на масата и с конец го режеше отдолу и на филии го прави.

И.Т. А за риба с качамак ходи ли се?

С.М. Да, да, прави се на кръг да се закрие самата въдица, ама това вече никой го не използва. По принцип се лови шаран, бел амур също. Това е много хубава примамка. В момента ние тука с качамак ловиме само уклея със серкмета.

Информатор: Стели Николов Милушев, род. 1960 г. в гр. Оряхово, основно образование

6.4.9. Мряната е за чорба, сомът – пак

И.Т.: Коя риба за какво е предпочитана? Коя за чорба, коя за скара?

Л.К.: Мряната е за чорба, сомът – пак. Уклеячетата – саламура, „мориш“ му викаме, за пържене – всичко става, на скара става. Всяка една риба на всичко може да си я приготвиш. Сом може, ама не е желателно, за пържене, малък до четири-пет кила, иначе нагоре става тлъст.

И.Т.: Ти правиш ли рибена чорба?

Л.К.: Правил съм, ама сега не правя вече.

И.Т.: Кажу ми как я правиш.

Л.К.: Слага се вода. Може и дунавска, тук има няколко места, където правим дупка до водата, да има камъни, скали. Изкопаваш и водата дига и от там слагаш вече. Водата, като се стопли хубаво, слагаш чушки на скарата и домати. Рибата, ако искаш, пържена или на скара.

И.Т.: Предварително, преди да я сложиш във водата?

Л.К.: Във водата се нанасят вече чушките, люти чушки, ако искаш. После слагаш тая риба, дали пържена, или на скара.

И.Т.: Не я обезкостяваш предварително?

Л.К.: Не, не, защото ще стане на каша. И трябва да е топла водата много.

И.Т.: Каква подправка слагаш в чорбата?

Л.К.: Магданоз, дафинов лист, както е на другите чорби.

И.Т.: Да, а нещо, което да е специфично?

Л.К.: На саламурата, „мориш“, както му викаме ние, не слагаме меродия, слагаме само вода, чушки и домати и рибата, както е изпържена.

И.Т.: Саламурата я правите с пържена риба?

Л.К.: Да, пържена и скара става.

И.Т.: Не се застройва?

Л.К.: Не, не, няма такова нещо.

И.Т.: Консервирате ли риба?

Л.К.: Направо се сипва, това нещо, като е топло, ама не много и на хладно място. Запечаташ го, да изстине буркана, да не е толкова топло, че може да ферментира. Слагаш в мазето.

И.Т.: И се ползва пак като манджа?

Л.К.: Те ги правят сега със скубар, с платика, без това нещо. Само с грах, с лютеница.

И.Т.: Сушената риба?

Л.К.: Сушената риба – изчистваш, ама идеално, червата. Остава се един час да излезе всичката кръв. Нанасяш на сухо, в тавичка, нанасяш сол. Трябва да побелее саламурата и оставяш 12 часа в тавата. После без да ги плакнеш ги нанизваш през очите – на уклея,

на платика, независимо, всичката риба. А мрената се цепи и се разтваря с клечки и се набожда. После се нанася на стена, да не е много слънце, защото слънцето може да го изгори. Ако има оси, се нанася с тензук.

И.Т.: Как се яде после? Какво се приготвя от нея?

Л.К.: Стопляш на печката и си ядеш нормално.

И.Т.: Т.е. не правите от нея чорба или саламура?

Л.К.: Може да го направиш. Може да го направиш това нещо, защото това е суха риба.

Н.Н.: На Никулден събирате ли се?

Л.К.: Събираме се, семейства, приятели.

И.С.: Какво се готви задължително?

Л.К.: Риба – мряна или уклея, или платика с ориз, с доматино пюре.

И.С.: На църква ходи ли се?

Л.К.: Не, не.

Н.Н.: Шаран пълни ли се?

Л.К.: Пълни се шаран, да, толстолоб може.

Информатор: Людмил Кръстев, р. 1964 г, с. Долни Вадин.

6.4.10. Купуват да си сушат риба

И.М.: Как съхранявате рибата през лятото, през зимата?

Т.В.: Е ми, през зимата какво да я съхраняваш – то е студено времето. Лятото, ако не можем да я продадем – чистим и си я слагаме у фризера. Иначе ..

И.М.: А, преди да има големи фризери, хладилници?

Т.В.: Е, имаше такова – хладилници се правеха от сняг. В едни мази със слама и снег и то стои цяло лято снега седи.

И.М.: А, да се е слагала риба в коприва чували ли сте?

Т.В.: Бе, чул съм, че трябва да е завиеш у коприва така, да се запази, ама .. Никога не съм го правил това нещо. Или слагам замразено шише с лед в щайгата кога продавам, или друго как? Па, ние изкарваме сутрин, за половин час я продадеш. Тя няма време да се развали. И така. Те ги взимат бързо, особено у Петък на пазара. Днеска ги взеха за половин час. Девет кила риба продадох. И така.

И.М.: А, сушили ли сте или да сте осолявали риба?

Т.В.: Аз лично не съм, ама има хора осоляват риба, сушат. Даже много си купуват да си сушат риба, хора. Особено уклеј. И друга риба. И ги осоляват, сушат ги. Някой си ги правят на консерви. И така.

Информатор: Тихомир Върбанов, роден 1948 г. в гр. Оряхово, средно образование.

6.4.11. Рибарите правят саламурата печена на скара

П.П.: Най-хубава е от сом чорбата – от главата и от опашката на сома. Сварявате я рибата във вода. Изчиствате месото, да остане без костите, прецеждате бульона и в него слагате всичко, каквото обичате да слагате в супите – морковче, чушка, домати, фиде – може и без това. За подправка обикновено се ползва копър и какво още? Момент да си помисля – аз понеже ползвам копър, че обичам копър, но някои слагат и други подправки – по желание. и затова слагам копър. А, и малко олио трябва да се сложи. Ако е от сом, то се вижда дали е пуснал тлъстина. Ако е по-малко сомчето – килограм-килограм и половина, той почти няма мазнина – аз такива обичам. Ако има мазнина, вие ще прецените. Щото, когато е от голяма риба, е много тлъста и не е толкова хубава. Става и от други риби, но аз предпочитам от сом. И понеже самата аз, не че не консумирам риба, но не съм любител, както беше моят съпруг – лека му пръст! – всякакъв вид риба и по всякакъв начин приготвена все я предпочиташе, и аз все се шегувах: „Ще ти я направя както я искаш, при условие, че няма да ме караш и аз да ям.” А сега, понеже имам четири внучета, от които две са вегетарианци, и когато идват, винаги намирам риба. Тогава купувам риба. Иначе, само за себе си няма да си купя риба.

И.Т.: Застройваш ли я?

П.П.: Обезателно. Аз правя варени застройки на всички видове супи, защото не знам яйцата, които купувам, какъв произход имат. И тя става по-плътна супата, като я застроя. Някои не я застроят, аз я обичам така. А другата подправка беше целина. Аз не обичам целина и не слагам, но слагат някои.

И.Т.: Дивисил слагат ли?

П.П.: Некои слагат и дивисил също. Аз слагам дивисил само на боба – въпрос на предпочитания.

И.Т.: А рибена саламура прави ли се тук?

П.П.: Рибарите правят саламурата печена на скара или на тенекия. В апартамент – нема такива условия и аз я пържа рибата. Изпържвам я хубаво, в олиото, в което е пържена, запържвам няколко чушки – печени, обелени. След чушките слагам или от буркан домати, ако е зимата, или настърган на ренде домати – пресен, за да се посгъсти малко, щото иначе...И във врящата вода пускам тия неща опържените. И май друго не се салага. Малко да клокне и като се снесе – много магданоз. И, който обича – чесън. Тя като е пържена рибата си пуска от олиото и пак така – който обича по-блажничко, може да си сложи още олио. Консумира се и топла, и студена – кой както харесва. Моята дъщеря не обича нито рибена чорба, нито саламура. Обаче зет ми, когато идват, казва: „Само като ида у баба Панка, знам, че непременно ще има.” И аз гледам за вегетарианките да има риба, за него или чорба, или саламура.

И.Т.: А консервираш ли риба?

П.П.: Некога моят съпруг беше чел от едно ръководство, от некой си Маринов, как се консервира риба. И понеже лятото хващаха повечко риба, и я направил по тоя начин, описан в книгата. Обаче в късна есен отваряме и лошо мирише рибата. Аз тогава бях в София – доучвах си на стари години и той дойде, носи един буркан и намери тоя Маринов, който е автор на учебника, и казва: „Ето, това е по вашия учебник.” А той пропуснал да пише, че се стерилизира. И му казва: „Станев, толкова бутулинова отрова има тука, че може един град да изтровите. Добре, че не сте яли! Аз ще си изтегля учебника.” Ама той не знае колко човека са си купили...И от тогава – може да сушим, но...

И.Т.: Правила ли си сушена?

П.П.: Правеше свекър ми и съпругът ми, щото те обичаха риба. И през зимата, понеже тя зимата дълга, за разнообразие. Тя също става за саламура, щото е много солена, иначе не трябва да се соли. Така съм си играла с много неща.

И.Т.: Имате ли впечатления дали хората тук, понеже са на брега на Дунава, да консумират повече риба, отколкото на други места?

П.П.: Зависи от хората. Ето, ние, докото беше жив съпругът ми, винаги сме имали риба. Синът ми е лекар, не е тука, но по негови си диети изключително риба консумира. В Шумен живее и казва, че там има някаква фирма – от Гърция докарват риба.

И.Т.: Тя е морска, обаче.

П.П.: Да, аз не обичам морска риба, макар че има някои много приятни. Той купуваше от Варна, защото работеше към една клиника там, кардиологична, и като ходи до Варна с пациенти, купуваше и носеше. Наистина някои са приятни, но тук не върви много. А някога си играеше моят мъж и правеше вейна и не знам още каква...

И.Т.: Това по стари рецепти ли по модерни, научени от книги неща?

П.П.: Ами той считаше, че това е по-модерно и затова оная я направи по учебника, ама се оказа, че не винаги модерното е практично, защото човекът не е съобразил...

Информатор: Панка Петкова Пагелска, р. 1933 г. в гр. Мизия, висше образование.

6.4.12. Задължително на рибената чораба – девесил

Х.А.: Имате ли любима рецепта? Коя риба е за печене, за пържене?

В.М.: Ние си ги знаем. Стига да е подходящата риба да я сложиш. Защото има – по-мазната риба е за скара. Когато е по-суха трябва да се пържи, защото иначе много изсъхва.

Х.А.: Как се прави рибена чорба?

В.М.: То по два начина се прави. Я, кажи за рибената чорба как се прави. Че той ги прави по принцип.

Р.1: Да. Сега, рибената чорба – първо леко се задушават лука. Реже се на ситно, задушават се лука. Предварително се приготвят картофчета, моркови. Задушават се лука. Домат, рендосан, хубаво е да си рендосаш от градината. Слага се връз лука домати, водата, лука. Аа, това, картофите, морковите и започва това да ври. Нали, налива се достатъчно олио – отгоре или мазнина нещо, зехтин. Кой какво му харесва. След като са готови картофите и морковите на рибата ѝ трябва, ако е прясна рибата, прясно уловена, не замръзнала, ѝ трябва точно пет минути. За замръзналата риба – осем минути. Слага се във водата, след пет минути се изважда рибата, за да е с по-естетически вид и по да не се плюват кости, се изчиства месото на рибата. Връща се

обратно във водата. Задължително на рибената чораба – девесил. Слага се. След като ври с девесил, той после се изкарва, защото е много тежък на миризма и горчи, ако остане в супата. За сол – на вкус. Черен пипер задължително. Люто чушле, който му харесва. И застройката накрая. Застройката... Застройката на чорба се прави – взимат се колко яйца – пет-шест яйца, зависи от тенджерата, преценява се.

В.М.: Саламурата от риба е по-хубава.

Р.1: Тя е перфектна. Тя се прави с всичко печено. Печени чушки, печени домати, кълцани, скълцано. Печена рибата на печката. От няколко риби... Най-хубавата чорба става от сом, толстолоб, смъдок. Хубави риби. Амур.

В.М.: Да. За да има малко мазнинка, трябва за супата.

Р.1: Да, да. Тя си пуска. Значи, главата на толстолоба съдържа колаген, който като се пусне и после като се изстуди, тя се желирва. Тя се желирва, та може да се яде и студена. Помага за ставите и за други работи .. Въртим, въртим, па там са въртим.

Х.А.: На кои риби се събира хайвера?

В.М.: На всичките без мряната. Много богат на белтъчини. Има едно вещество в него, което в някои хора предизвиква отравяне.

В.М.: Абе, не се яде на мрената, не се яде.

Х.А.: Събирате ли се за Никулден? Къде? Как?

В.М.: Е, винаги, как? Ми, различно. Някой път на Дунава, зависи от времето. Някой път къщи, някой път с приятели някъде се събереме, там. Събираме се, да, празнуваме го.

Х.А.: Не нещо голямо, общо. Примерно в читалището, нещо от тоя сорт?

В.М.: Някой път и там се събираме. Различно, зависи как се разберем. Ако не – самостоятелно. Тука се съберем двама-трима у нас, или някъде у тях, или...

Р.1: Почитаме го Свети Никола.

В.М.: Винаги. На такъв празник по-хубава риба гледаме да има.

Р.1: Гледаме да има нещо луксозно.

В.М.: Като Великден – не всеки ден е Никулден, така и ..

Информатор: Веселин Михайлов, роден 1977 г. в с. Долни Вадин, включват се и други неназовани респонденти.

STUDY OF THE FISHING COMMUNITY IN THE TOWN OF ORYAHOVO

Nikolai Nenov

Regional museum of History – Rousse

Abstract

The study in Oryahovo is a contribution to the modern anthropological study of local cultures, communities and heritage along the Danube River. It aims to describe the cultural geography of the place, as well as the specifics of local fishing, the names of species of nets and gear, the names of boats, species of fish, the daily life of fishermen and the forms of celebration. The methodology of the historical-anthropological approach and the biographical approach is used. The authentic texts that are published are grouped in four parts – Everyday life, Environment, Fishing, Holidays. They create a collective biography, represented by the many voices of ordinary local fishermen.

Fishermen's knowledge of the world around them is complex – their stories include swamps in Romania, the numerous islands on the Danube and the nuclear power plant, as well as specific places where the riverbed is clear and the nets do not get caught to rupture. Turning an individual into a fisherman is a way of life. And it is precisely the differences in this living – with devotion to the river and the local ecosystem, that make the fishermen of Oryahovo different from everyone else.

We have registered many of their worldview, acquired habits, traditional practices and skills, oral knowledge – the amalgam which we define as cultural heritage. But for local fishermen, this knowledge has not yet been valorized.

Keywords: fishing community, anthropological study, Danube landscape, fishermen's knowledge, intangible cultural heritage